

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
ADLİ TIP
ANABİLİM DALI

AYDIN İLİNDE SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

UZMANLIK TEZİ

DR. PINAR YİĞİT

DANIŞMAN

Doç. Dr. Özlem EREL

AYDIN-2020

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
ADLİ TIP
ANABİLİM DALI

AYDIN İLİNDE SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

UZMANLIK TEZİ

DR. PINAR YİĞİT

DANIŞMAN

Doç. Dr. Özlem EREL

AYDIN-2020

TEŞEKKÜR

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'nda sürdürdüğüm uzmanlık eğitimim süresince bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, her konuda ilgi ve anlayışlarını esirgemeyen, değerli hocalarım Prof. Dr. Ufuk Katkıcı. Doç. Dr. Özlem Erel ve Doç. Dr. Musa Dirlik'e, asistanlık sürecimi paylaştığım, desteklerini esirgemeyen değerli asistan arkadaşlarıma ve adli tıp çalışanlarına, büyük fedakârlıklarla beni bu günlere getiren, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, annem, babam ve kardeşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kısa süre önce aramızdan ayrılan ve kendisini alsa unutamayacağımız değerli hocam Prof.Dr.M.Selim Özkök'ün anısına.

Dr. Pınar YİĞİT

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLO DİZİNİ.....	iv
KISALTMALAR	v
EKLER DİZİNİ.....	vi
1.GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2.GENEL BİLGİLER.....	2
2.1.ÇOCUK-ÇOCUKLUK DÖNEMİ.....	2
2.2.ERGEN-ERGENLİK DÖNEMİ.....	3
2.3.SUÇ.....	5
2.4.SUÇ DAVRANIŞINI AÇIKLAYAN KURAMLAR	
2.4.1.Biyolojik Kuramlar.....	6
2.4.2.Psikolojik Kuramlar.....	7
2.4.2.1. Psikanalitik yaklaşım.....	8
2.4.2.2. Bilişsel yaklaşım.....	9
2.4.2.3. Kişilik özelliklerine dayalı yaklaşımlar.....	9
2.4.3. Sosyolojik Kuramlar	
2.4.3.1. Sosyal yapı teorileri	
Alt kültür kuramı.....	10
İşlevsel kuram	10
Gerilim kuramı.....	10
Sosyal ekolojik kuram.....	11
2.4.3.2. Sosyal süreç teorileri	
Davranışçı kuram ve sosyal öğrenme teorileri.....	11
Damgalama kuramı.....	12
Sosyal kontrol teorisi.....	12

Sosyal çatışma teorisi.....	13
2.5.ÇOCUK SUÇLULUĞU- SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK.....	13
2.5.1. Çocuklardaki Suç Davranışının Özellikleri.....	14
2.5.2. Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Etkenler	
2.5.2.1.Çocukla ilişkili faktörler	
Cinsiyet ve yaş.....	14
Madde kullanımı ve alışkanlıklar.....	14
Ruhsal hastalıklar.....	15
Zeka.....	15
Erken yaşta çalışma runluluğu.....	16
2.5.2.2.Ailesel faktörler.....	16
2.5.2.2.Çevresel faktörler	
Okul ve eğitim durumu.....	17
Akran grubu.....	17
Akran istismarı.....	17
Sokak çocukları/Sokakta yaşayan çocuklar.....	18
Göç.....	18
Toplumsal ve sosyoekonomik durum.....	18
2.5.3. Çocuklarda Görülen Suç Türleri.....	18
2.5.4. Türkiye ve Dünyadaki Çocuk Suçluluğu İstatistikleri.....	19
2.5.5. Mükerrer Çocuk Suçluluğu.....	21
2.6.ÇOCUK MAHKEMELERİ.....	21
2.7.CEZAİ EHLİYET.....	23
2.7.1. Yaş Küçüklüğü.....	25
2.7.2. Sağır ve Dilsizlik.....	25
2.7.3. Akıl Hastalığı.....	26
2.8. CEZA SORUMLULUĞU OLMADIĞI BELİRLLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK TEDBİRLER.....	27
2.9. CEZA SORUMLULUĞU BULUNAN ÇOCUKLARA YÖNELİK YAPTIRIMLAR.....	28
2.10. ADLİ PSİKİYATRİK DEĞERLENDİRME.....	29
3.GEREÇ VE YÖNTEM.....	31

4.BULGULAR.....	32
4.1. Olguya Ait Özellikler	
4.1.1. Cinsiyet.....	32
4.1.2. Yaş.....	32
4.1.3. Eğitim durumu.....	33
4.1.4. Okulu bırakma nedeni.....	34
4.1.5. Okul başarı durumu.....	35
4.1.6. Kardeş sayısı.....	35
4.1.7. Çocuğun birlikte yaşadığı kişiler.....	36
4.1.8. Çalışma durumu.....	36
4.1.9. Çocuğun sosyal aktivitelere katılma durumu.....	37
4.1.10. Madde kullanımı.....	37
4.1.11. Nüfusa kayıtlı olduğu il ve bölge.....	38
4.1.12. Göç.....	39
4.2. Aileye Ve Çevreye Ait Özellikler	
4.2.1 Ebeveyn yaşı ve eğitim düzeyi.....	39
4.2.2. Ebeveyn çalışma durumu ve meslekleri.....	41
4.2.3. Ailenin gelir düzeyi.....	43
4.2.4. Anne-baba birliktelik durumu.....	44
4.2.5. Aile yapısı.....	44
4.2.6. Akraba evliliği.....	45
4.2.7. Ailede vefat durumu.....	45
4.2.8. Aile ve yakın akrabalarında suça karışmış birey.....	45
4.2.9. Arkadaş çevrelerinde suça karışan birey.....	46
4.2.10. Yakın çevrede suça karışan birey.....	47
4.2.11. Fiziksel şiddet.....	48
4.3. Suça İlişkin Özellikler	
4.3.1. Suç türleri.....	48
4.3.2. Mükerrer suça sürüklenen çocukların son suç türleri.....	50
4.3.3. Mükerrer suça sürüklenen çocukların ilk suç türleri.....	50
4.3.4. Suç sayısı.....	51
4.3.5. Suça karıştıkları sırada birlikte oldukları kişiler.....	51

4.4. Çocukta zeka düzeyi1.....	52
4.5. Çocukta psikopatoloji.....	52
4.6. Çocuk hakkında önerilen tedbir kararı.....	53
4.7. Çocuk hakkında verilen karar.....	54
5.TARTIŞMA.....	55
6.SONUÇ.....	79
7.ÖNERİLER.....	79
8.KISITLILIKLAR.....	82
9.ÖZET.....	83
10.ABSTRACT.....	84
11.KAYNAKLAR.....	86
12.EKLER.....	103

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2019.....	20
Tablo 2. Bazı ülkelerin uyguladıkları cezai alt sınır yaşları.....	24
Tablo 3. Olguların cinsiyeti ile karışılan suç sayısına göre dağılımı.....	32
Tablo 4. Olguların cinsiyete göre yaş ortalamalarının dağılımı.....	33
Tablo 5. Olguların okula devam etme durumu ile suç sayısı arasındaki dağılımı.....	33
Tablo 6. Olguların eğitim düzeylerine göre dağılımı.....	34
Tablo 7. Okula devam etmeyen olguların okulu bırakma/ okula hiç başlamama nedenlerine göre dağılımı.....	34
Tablo 8. Okula devam eden olguların okuldaki başarı durumu ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılımı.....	35
Tablo 9. Olguların kardeş sayısı ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılımı.....	36
Tablo 10. Olguların birlikte yaşadıkları kişiler arasındaki dağılım.....	36
Tablo 11. Olguların çalışma durumları ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım.....	37
Tablo 12. Olguların sosyal aktivite durumu ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım.....	37
Tablo 13. Olguların madde kullanımı ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım.....	38
Tablo 14. Madde kullanan olgularda kullanılan madde türü dağılımı.....	38
Tablo 15. Olgularının nüfusa kayıtlı olduğu bölgelerin dağılımı.....	39
Tablo 16. Olguların annelerinin eğitim durumlarının dağılımı.....	40
Tablo 17. Olguların babalarının eğitim durumunun dağılımı.....	40
Tablo 18. Olgularının babalarının eğitim düzeyleri ile suç sayısı arasındaki dağılım	41
Tablo 19. Olguların annelerinin meslek dağılımı.....	42

Tablo 20. Babası çalışan olguların baba meslek dağılımı.....	43
Tablo 21. Olguların ailelerinin aylık gelir durumları ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım.....	43
Tablo 22. Olguların anne baba birliktelik durumu ile suç sayısı arasındaki dağılım.....	44
Tablo 23. Olguların aile yapısı ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım.....	45
Tablo 24. Olguların ailelerinde suça karışma öyküsü ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım.....	46
Tablo 25. Ailesinde suç öyküsü olan olguların ailelerinde suça karışan kişilerin dağılımı.....	46
Tablo 26. Olguların arkadaşlarının suça karışma durumu ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım.....	47
Tablo 27. Olguların yaşadığı çevrede suça karışma durumu ile karışılan suç sayısı arasında dağılım.....	47
Tablo 28. Olgularda fiziksel şiddet durumu ile karışılan suç sayısı arasında dağılım.....	48
Tablo 29. Olguların karıştıkları suç gurubu ile karışılan suç sayısı arasında dağılım.....	49
Tablo 30. Olguların karıştıkları suç türlerinin dağılımı.....	49
Tablo 31. Mükerrer suça sürüklenen olguların karıştıkları ilk suç türleri dağılımı.....	50
Tablo 32. Olguların eyleme karıştıkları kişiler ile karışılan suç sayısı arasında dağılım.....	51
Tablo 33. Olguların zeka düzeyleri dağılımı.....	52
Tablo 34. Psikiyatrik tanı alan olgularda ruhsal hastalık dağılımı.....	53
Tablo 35. Olgularda ruhsal hastalık varlığı ile suç sayısı arasındaki dağılım	53
Tablo 36. Olgular hakkında verilen tedbir kararları ile işlemiş oldukları suç sayısı arasındaki dağılım.....	54
Tablo 37. Olgular hakkında verilen kararların dağılımı.....	54

KISALTMALAR DİZİNİ

TCK : Türk Ceza Kanunu

ÇKK : Çocuk Koruma Kanunu

CMK: Ceza Muhakemesi Kanunu

BM : Birleşmiş Milletler

TDK : Türk Dil Kurumu

OKB : Obsesif Kompulsif Bozukluk

MR : Mental Retardasyon

DEHB: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

SSÇ : Suça Sürüklenen Çocuk

SPSS : Statistical Program for Social Sciences

UNICEF : The United Nations International Children's Emergency Foundation

OJJD : : Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention

EKLER DİZİNİ

EK 1. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi girişimsel olmayan klinik araştırmalar etik kurul onay yazısı.....

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Tarih boyunca tüm milletlerin ortak bir sorunu olan çocuk suçluluğu, günümüzde de güncelliğini korumaktadır. Çocuk suçluluğu, 18 yaşını doldurmamış bireyin kanunlara göre suç sayılan davranışları gerçekleştirmesi olarak tanımlanmaktadır[1]. Ülkemizde yapılan araştırmalarda en sık 14-15 yaş grubu çocukların suça karıştığı ve en sık işlenen suç türünün hırsızlık olduğu belirtilmektedir [2]. Suça karışan bu çocuklar kanunlarımızda “suça sürüklenen çocuk” olarak geçmektedir [3].

Suça sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan araştırmalarda, çocuğun sahip olduğu bireysel, ailesel ve sosyal faktörlerin olumsuz yönlerinin bir araya gelmesi sonucu çocuğun suç davranışına yöneldiği belirtilmektedir [4]. Çocuğu suça iten bu nedenler arasında düşük maddi durum, eğitimsizlik, uygun olmayan arkadaş çevresi ve yakın çevre, madde bağımlılığı, anne ve babanın olumsuz tutum ve davranışları, göç gibi faktörler karşımıza çıkmaktadır [1,2].

Çocuk, sosyal çevresindeki bireylerin olumlu ya da olumsuz davranışlarını taklit ederek o davranışları öğrenir ve benimser. Bu nedenle sosyal davranışların, değer yargılarının ve kişilik özelliklerinin temelini atıldığı aile ortamı, çocuğun gelişiminde önemli bir yere sahiptir [5]. Ebeveynlerin düşük eğitim düzeyi, ailenin düşük gelir düzeyi, ailede fazla çocuk olması, parçalanmış aile yapısı, ebeveynlerin birbirlerine ve çocuğa karşı olumsuz tutum ve davranışları, ailede suç işlemiş ya da suç işlemeye eğilimli bireylerin varlığı çocukta suç davranışını ortaya çıkarmada önemli risk faktörleri olarak görülmektedir [6]. Aynı zamanda özellikle ergenlik döneminde edinilen akran grupları da, çocuğun kişiliği ve davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir [7]. Sokakta çalışan çocukların içinde bulundukları çevre koşulları ve hayat standartları, onlarda uyum bozuklukları, farklı davranış bozuklukları gelişmesine neden olarak suça yönelme olasılıklarını arttırmaktadır [8]. Yapılan araştırmalarda madde kullanım bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DHEB) ve davranım bozukluğu gibi ruhsal hastalıkların suç davranışında önemli bir faktör olduğu, düşük zekanın dürtüsellğe neden olarak erken yaşlarda suç işlemeye ve mükerrer suça yatkınlık oluşturduğu belirtilmektedir [9-12].

Çocuk suçluluğunun nedenlerinin bilinmesi ve bu bağlamda alınması gereken önlemlerin belirlenmesi, çocuk suçluluğunun engellenmesi ve suça karışmış çocukların yeniden topluma kazandırılabilmesi açısından önemlidir [13]. Bu çalışmada bir defa ve birden

fazla suça karışan ergenlerin sosyodemografik özellikleri ve psikiyatrik tanıları açısından benzer ya da farklı özelliklerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1.Çocuk-Çocukluk Dönemi

Çocuk, bedensel, zihinsel,ekonomik, sosyal ve hukuksal yönlerden olgunluğa henüz erişmemiş, on sekiz yaşını doldurmamış bireydir [14,15]. Birleşmiş Milletler tarafından 1989 yılında kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuk; "Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır" şeklinde tanımlanırken, Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 3. maddesinde çocuk; "Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiler" şeklinde tanımlanmıştır [16,17]. Çocukluk tanımı, Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise; "İnsan hayatının bebeklikle ergenlik arasındaki dönemi" olarak tanımlanmaktadır [18].

Çocukluk, biyolojik bir dönemi tanımlayan bir terim olmasının yanında toplumsal ve kültürel kökleri olan bir kavramdır. Tarih boyunca toplumlara göre dünyanın farklı bölgelerinde ve farklı zaman dilimlerinde çocukluğa bakış açılarının çok değişik şekillerde olduğu ve tüm toplumları kapsayan tek bir tanımının yapılmasının mümkün olmadığı belirtilmektedir [19].

Tarihsel süreçte Antik Yunan döneminde ve Orta Çağ'da çocukluk kavramına rastlanmamaktadır. Tarih içinde çocukluk kavramına ilkçağdan itibaren bakıldığında Aristo, çocuğun hareketlerinde aklını kullanamadığı için hiçbir zaman erdeme ulaşamayacağını düşünmekte iken, Augustin ise çocukluğu günahkarlıkla nitelendirmektedir [20].

Orta Çağ'da kundaktan çıkan bebeğin yetişkin yaşamının bir parçası olduğu, yetişkinlerin sosyal yaşamını ve giyim biçimini paylaşması gerektiği düşüncesi hakimdi [20]. Bu çağda baba, çocuğun üzerinde her türlü hakka ve yaptırıma sahipti ve çocukları koruyan hiçbir özel statü, hak ya da kural bulunmamaktaydı. Çocuğun bu denli düşük bir konumda olmasının nedeninin temelini, onların ekonomiye ve üremeye katkı sağlayamamalarının oluşturduğu düşünülmektedir. Çocukların, yetişkinlerin minyatür versiyonlarından biraz fazlası olduğu görüşü 16-17. yüzyıllara kadar devam etmiş ve çeşitli fikir değişikliklerinin oluşması, üretim şeklinin değişmesi, burjuvazinin ortaya çıkması vb. faktörlerle birlikte etkisini kaybetmiştir [21]. Aries, Orta Çağ'ın sonlarına doğru, insanların çocukluk kavramını masumiyet ile ilişkilendirilmeye başladığını belirtmektedir. On altıncı yüzyıldan itibaren

meleksi, masum varlıklar olarak nitelendirilen çocuklar, 16. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar süren ahlakçı dönemde, eğitim ve disiplin verilmesi gereken olgunlaşmamış varlıklar olarak değerlendirilmişlerdir [22].

Orta Çağ'da, kilisenin insanın günahkar olarak doğduğu ve bu günahın ruhundan ve bedeninden çıkarılması gerektiği görüşü üzerine kurulan çocukluk anlayışı Rönesans ile birlikte terk edilmiş ve böylece çocukluğa bakış açısı da büyük ölçüde değiştirmiştir [23]

20.yüzyılda, bilimsel gelişmeler, teknolojik ilerlemeler, artan refah düzeyi, sanayileşme, kentleşme gibi etkenlere bağlı olarak sosyoekonomik ve kültürel koşulların bu değişimi çocuk kavramını olumlu etkilemiş ve çocuk, gelecek için en önemli unsur olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde çocuğun erişkinden farklı bedensel ve zihinsel özellikleri olan, devamlı büyüme ve gelişme gösteren bir varlık olduğu benimsenmiş olup, çocukların eğitimi ve bakımının sosyal bir sorun olduğu ve her toplumun bu konuda sorumlu olduğu düşüncesi ortaya çıkmıştır [14, 24].

Çocuk haklarına yönelik hukuksal alanda yapılan ilk çalışma, 1779 yılında İsviçre'de yapılmıştır. 1912 yılında Amerika'da tüm çocukların sağlığıyla ilgilenen “Çocuk Bürosu” kurulmuştur. Bu konuda en önemli çalışmalar ise I. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan “Çocuklar İçin Uluslararası Yardım Örgütü” ile yapılmıştır. Bu kuruluşun öncülüğünde 26 Eylül 1924 tarihinde çocuk hakları üzerine ilk uluslararası belge olan “Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi” ilan edilmiştir. 1946 yılında Birleşmiş Milletler Örgütü tarafından kurulan “Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu” (UNICEF: The United Nations International Children's Emergency Foundation) ilk yıllarda çocukların acil ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamış, ilerleyen yıllarda çocukların sağlık, eğitim, yaşama ve barınma gibi alanlarda da faaliyet göstermiştir. Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi 1959 yılında çocuklar hakkında eğitim, sağlık gibi alanlarda daha çok ayrıntıya yer verilen “Çocuk Hakları Bildirgesi” olarak genişletilmiştir. Bu konuda yapılan en önemli çalışma olan ve 195 ülkede kabul gören “Çocuk Hakları Sözleşmesi” ise 1989 yılında Birleşmiş Milletlerce kabul edilmiştir[14,19,25].

2.2. Ergen- Ergenlik Dönemi

Batı literatüründe “adolescent” olarak geçen ergen kelimesinin, büyümek, olgunlaşmak anlamına gelen “adolescere” fiilden geldiği belirtilmektedir [26].

Ergenlik dönemi, çocukluk ve yetişkinlik çağı arasında yer alan, bilişsel, biyolojik, psikolojik, ahlaki ve sosyal bakımdan değişiklikler ve gelişmelerin yaşandığı bir olgunlaşma sürecidir [13]. Gelişim psikolojisine göre ergenlik dönemi bir takım gelişim dönemi özelliklerine göre ayrılmaktadır. Bu gruplandırmaya göre; on iki yaş öncesini kapsayan çocukluk dönemi, on iki ve on sekiz yaş arasını kapsayan ergenlik dönemi, on sekiz yaş sonrası genç yetişkinlik ve yetişkinlik dönemi şeklinde değerlendirilmektedir. Gelişim psikolojisinde, ergenlik dönemindeki bireyler ergen olarak tanımlanırken, ülkemizde ve diğer ülkelerin hukuk sisteminde bu dönem çocukluk olarak ve bu dönemdeki birey ise çocuk olarak nitelendirilmektedir [27].

Ergenlik dönemi, bedensel, duygusal, toplumsal ve bilişsel değişimler ile hızlı bir büyüme ve gelişme sürecini kapsaması ile çocukluktan ayrılmaktadır. Bu hızlı değişim ergende uyum sorunları yaşanmasını ve bununla birlikte ergenin riskli davranışlara yönelmesini kolaylaştırmaktadır. Suç davranışı bu dönemde görülen riskli davranışlardan biridir [28].

Kimlik bulma ve sosyal yaşama uyum sağlama sürecinde olan ergenler, bu dönemin özelliği olan benmerkezciliğin, bağımsızlık hissinin, arkadaş grubuna ve etrafındaki yetişkinlere kendini ispatlama isteğinin ve davranışlarının sonuçlarını düşünmeden hareket etmelerinin bir sonucu olarak çok daha kolay riskli davranışlarda bulunabilmekte, antisosyal ve suça yönelik davranışlar sergileyebilmektedirler [29, 30].

Ergenlik döneminin temelini oluşturan diğer iki kişilik özelliği olan dürtüsellik ve heyecan arayışı, ergenin suç davranışına yönelmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Dürtüsellik tanım, genelde istenmeyen durumlara neden olan, sonuçları değerlendirilmeden zamansız ya da acele ile gerçekleştirilen eylem olarak yapılmaktadır. Heyecan arayışı ise, yeni ve yoğun duygular uyandıran deneyimleri yaşamak maksadıyla risk alma eğilimi gösteren bireylerin bir kişilik özelliği olarak belirtilmektedir. Risk içeren antisosyal davranışlar ve suç davranışları, ergende heyecan duygusu uyandırabilmektedir. Bu bağlamda dürtüsellik ve heyecan arayışı, ergenlerin davranışlarını yönlendirmelerine engel olabilmektedir [31,32].

Beyin hacmi, çocuklukta artarken on altı yaştan itibaren sinapslarda olan budanma sonucu azalmaktadır. Kullanılmayan sinapslardaki budanma sonucunda kullanılan sinapslar güçlenerek beyin daha aktif çalışmaktadır. Bu durumun beyinde fizyolojik bir sonucu olarak ergenlik döneminde gri cevher hacminde azalma ve beyaz cevher hacminde artış meydana

gelmektedir. Bu değişimler sonucunda beyin iletim hızı artar ve bölgeler arası bağlantılar kuvvetlenir.

Beyinde limbik bölgelerin bu gelişimi prefrontal korteksten daha önce tamamlanmaktadır. Limbik bölge, endokrin sistem, duygusal tepkiler, duygudurum, motivasyon, acı ve zevk duyumları, ödüllendirme üzerinde etkilidir. Prefrontal korteks ise; kişilik ve bellek ile ilişkili olup, olaylar arasındaki nedenin belirlenmesi, yapılacak hareketlerin planlaması, emosyonel ve dürtü kontrolü ile limbik sistem kontrolü ile ilişkilidir. Prefrontal bölgenin geç olgunlaşması sonucunda limbik sistemin baskın hale gelmesi, ergenin riskli davranışlarda bulunmasına ve ergenin tutum ve hareketlerini daha çok duygularının yönlendirmesine neden olmaktadır [33].

Gelişimsel özellikleri ve henüz erişkin düzeyine ulaşmamış olan beyin nörotransmitterinin (özellikle Dopamin) düzeyindeki değişiklikler nedeniyle ergenler davranışlarının risk ve sonuçlarının farkında olsalar bile riskli davranışları yetişkinlerden daha heyecanlı bulur ve riskli davranışlara daha eğilimlidirler.

Çocukluk döneminde bireyleri heyecanlandıran ve tatmin eden davranışlar ergenlik döneminde aynı ölçüde haz vermeyebilir ve kişi aynı duyguları yaşamak amacıyla daha riskli davranış ve ortamlarda bulunur. Ayrıca ergenler, yetişkin bir kişi ile birlikte iken iyi ve kötü, doğru ile yanlış arasındaki farkı algılayabilirken, akran grubuyla birlikteyken aynı bilişsel kapasiteye ulaşmakta zorluk çeker ve daha çok dürtüselliliğin oluşturduğu etki ile riskli davranışlarda bulunabilmektedir [34].

2.3. Suç

Ülkemizde ve tüm dünyada önemli bir toplumsal sorun olan suç, TDK Sözlükleri'nde; "Törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış" ve "Yasalara aykırı davranış, cürüm" olarak tanımlanmaktadır [18]. Literatürde suçun tanımına bakıldığında; Dönmezer suçu, "topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem" şeklinde tanımlarken Yalçın, "toplum düzenini bozan ve işlenmesi kanunla yasaklanan hukuka aykırı davranışlar" olarak tanımlamıştır [35,36]. Toplumsal düzenin devamı amacıyla belirlenen kuralların bilerek ve istenerek ihlali sonucu yasanın gerektirdiği şekilde hukuki kurumlar tarafından cezalandırılan fiil olarak da tanımlanabilir [38,39].

Literatür incelendiğinde, antikçağlardan itibaren suç kavramının nedenlerinin birçok filozof ve bilim adamı tarafından ortaya konmaya çalışıldığı görülmektedir.

Aristoteles, yoksulluk, devrim gibi sosyolojik koşulların da suç işlemede etkili olduğunu ortaya atmış ve suçluları toplum düşmanı olarak nitelendirerek onların en ağır cezaları almaları gerektiğini iddia etmiştir. Hipocrates ise suçun nedeni olarak iddia edilen bu toplumsal şartların yanında vücut yapısı ve kişilik faktörleri ile suç arasında bir ilişkisi olduğunu savunmuştur [37,40]. Orta çağda suç, şeytani bir fiil olarak görülmüş ve ağır şekillerde cezalandırılmıştır. Thomas d'Aquin de sosyal tutkunun, çoğu suç davranışının temelini oluşturduğunu bunun yanında ancak yoksulluğun da suçluluğa neden oluşturan bir faktör olduğunu düşünmüştür [37,41].

Tarihte birbiriyle ilişkili bazı gelişmeler, suçun ortaya çıkışında ve seyrinde belirleyici olmuştur. Yerleşik hayata geçiş ile insanlar, toplumsal düzeni devam ettirebilmek için suç davranışlarını ve bu davranışları kontrol altına alacak yaptırımları belirlemek zorunda kalmışlardır. Yazının icadı ile belirlenen bu suçlar ve suçların nasıl cezalandırılacağı yazıyla kayıt altına alınmıştır. 18. yüzyılda ortaya çıkan sanayi devrimi ve özel mülkiyet anlayışının gelişmesi ile toplum “sahip olanlar” ile “sahip olamayanlar” olarak iki sosyoekonomik sınıfa bölünmüş ve bu durum, mala karşı işlenen suçların ve siyasi suçları ortaya çıkmasına neden olmuştur. Teknolojinin gelişmesi ile insanlar ve ülkeler arasında iletişimin artması ile göçmen kaçakçılığı, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, kültür ve sanat eserleri kaçakçılığı, bilişim suçları ve savaş suçları gibi küresel suçlar ortaya çıkmıştır [42-45].

2.4. Suç Davranışlarını Açıklayan Kuramlar

2.4.1. Biyolojik Kuramlar

Biyolojik yaklaşımlar genel olarak, suçlu bireylerin kalıtsal, biyolojik ve yapısal bozuklukları sonucu suç davranışına daha yatkın olduklarını savunmaktadır [46]. Bu kuramın ilk savunucularından olan İtalyan antropolog Lombroso (1895), suça yatkınlığın genetik olduğunu ve suça eğilimli bu kişilerin biyolojik ve fizyolojik açıdan daha ilkel yapıda olduklarını savunmuştur. Lombroso'ya göre doğuştan suçlu olarak doğan bu insanların belli vücut özellikleri vardır [47].

Lombroso, çoğunlukla İtalyan askeri hapishanelerinde yaptığı araştırmalarda, birçok insanı gözlemleyerek mizaç ve hareketlerini, fikirlerini, yaşam şekillerini incelemiş bunun yanında ölen bu bireylere yaptığı otopsilerle organlarının ölçülerini almış ve değişik organlar arasındaki oranları ölçmüştür. Tüm bu çalışmalarının sonucunda, vücutları tüylü olan, uzun küt çeneye, kıvrık burna, kuvvetli köpek dişlerine, çıkıntılı elmacık kemiklerine, uzun

kollara, girinti çıkıntıları belirsiz kulaklara ve farklı renklerdeki gözlere sahip olan bireylerin suça yatkınlıklarının çok daha fazla olduğunu ileri sürmüştür [48,49].

Antropolog Ernst Hooton da yaptığı araştırmalarda, suçlu bireylerin dar, eğimli alın, ince dudak, zayıf yanaklar, düşük omuz ve kepçe kulaklara sahip olduğu sonucuna varmıştır [50]. Hooton, bu kişilerin vücut özellikleri nedeniyle çevrelerinden baskı görmelerinin onları daha kötü bir birey haline getirdiğini ve suçluluğa bunun yol açtığını iddia etmiştir [51].

Psikolog ve tıp doktoru William Sheldon (1942) ise, endomorfik, mezomorfik, ektomorfik olarak gruplandığı vücut tiplerine uygun mizaçları belirlemeye çalışmıştır. Buna göre, yuvarlak vücut hatlarına sahip, şişman olan endomorfik tiplerin, dışa dönük neşeli ve sosyal bireyler olduğunu, kalın kemikli, kasları gelişmiş, atletik yapılı mezomorfik tiplerin, fiziksel olarak aktif, öz güveni fazla, saldırgan ve cüretkar tipler olduğunu, zayıf ve uzun boylu olan ektomorfik tiplerin, içe dönük, hassas ve utangaç bireyler olduğunu saptamıştır. Sheldon yaptığı araştırmada mezomorfik tipin saldırganlığının ve kendini kontrol etme yeteneğinin zayıf olmasının kişiyi suçluluğa en uygun aday haline getirdiğini, yaptığı araştırmalarda suçluların çoğunun mezomorfik vücut yapısına sahip olduğunu iddia etmiştir [49,52-54].

Mednick, Gabriell ve Hutchings'in 1924-1947 tarihlerinde Danimarka'da on dört bin evlat edinilmiş birey üzerinde yaptıkları araştırmada, bu kişilerden suçlu olanların, öz anne ve babalarının suçluluk oranlarının üvey anne ve babalarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda biyolojik babaları mahkum olan bireylerin suçluluk ihtimallerinin daha fazla olduğunu savunmuşlar ve yaptıkları araştırmada öz ve üvey babaları suçsuz olan çocukların %10.4'ünün suça karıştığını, sadece üvey babası suçlu olanların %11.5'inin suç işlediği, sadece biyolojik babası suçlu olanlarda ise bu oranın %22'ye yükseldiğini ve her iki babanın da suçlu olduğu durumda çocukların %36.2'sinin suç işlediğini tespit etmişlerdir [55]. Yapılan çalışmalarda, çift yumurta ikizlerine göre tek yumurta ikizlerinin suçluluk oranlarının çok daha fazla uygunluk gösterdiği bildirilmiştir [56].

2.4.2.Psikolojik Kuramlar

Psikolojik yaklaşımlar, bireylerin zeka, kişilik özellikleri, bilişsel yapılar ve davranışsal özellikler gibi faktörlerin suç davranışı ile ilişkisini açıklamaktadırlar [53].

Psikolojik kuramlar; ruhsal gelişimi temel alan psikanalitik yaklaşım, kişilik özelliklerine dayalı yaklaşım, davranışçı ve bilişsel yaklaşımlar gibi suç davranışının açıklanmasında kendi aralarında farklılık gösteren pek çok yaklaşımdan faydalanarak suçluluğun nedenlerine ilişkin tespitlerde bulunmuştur [57].

Schmallegger, suç davranışını inceleyen psikolojik kuramların temelini bireyin kendisinin oluşturduğunu, bu bağlamda psikolojik özelliklerin toplumsal faktörlerden daha önemli bir yer kapladığını savunmaktadır. Bu kurama göre, insanın davranışlarını gerçekleştirirken sahip olduğu motivasyonu anlamak için bireyin kişilik özellikleri incelenmelidir. Suç davranışlarının ortaya çıkmasında temel olan patolojik zihinsel süreçler, genellikle çocukluğun erken dönemlerinde uygun olmayan öğrenme ve koşullanma sonucunda meydana gelmektedir” [58].

2.4.2.1.Psikanalitik yaklaşım

Psikanalitik yaklaşımın kurucusu olan Sigmund Freud, suçun psikolojik anlamda tanımlanmasına öncülük etmiş ilk isimdir [57]. Psikolojik kuramların temelini oluşturan psikanalitik yaklaşım, suç davranışını, kişilik öğelerinin birbirine olan etkileri üzerinden açıklamaktadır. Bu öğelerden; id (altbenlik), saldırganlık, ani tepkisel arzular ve cinsellik gibi doğuştan gelen içgüdüler olarak, süperegö (üstbenlik), insanlarla etkileşim sonucu geliştirilmiş ahlaki değerlere dayalı vicdan olarak tanımlanırken, id ve süperegö arasında denge sağlayan öge ise ego (benlik) olarak tanımlanmıştır [37]. Buna göre psikanalitik yaklaşımlar suçluluğu, çocukluk döneminde ego ve süperegönün aşırı gelişmesi ya da az gelişmesi ile açıklamaktadır. Süperegö aşırı derecede geliştiğinde, idin taleplerinin karşılanmasına karşı çıkılır ve bu kişilerde kaygı, duygu ve davranış bozuklukları ile giden nevrotik kişilik bozukluğu ortaya çıkar. Süperegö yetersiz geliştiğinde ise çocukta saldırgan davranışlar ortaya çıkabilmektedir. Ego gelişimindeki bozukluklar antisosyal kişilik gelişimine neden olabilmektedir.

Psikanalitik yaklaşım, ebeveyn davranışlarının ve aile ortamının çocuğun kişilik gelişiminde ve sapkın davranışlar sergilemesinde önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamıştır [32].

2.4.2.2.Bilişsel yaklaşım

Bilişsel kuram, bireylerin ahlaki muhakeme gelişiminin, olgulara yüklediği anlamların, davranış ve hareketlerini sergilerken akıl yürütme ve meşrulaştırma biçimlerinin onları yönlendirdiğini savunmaktadır. Buna göre bir davranış ya da eylemin kişiler tarafından suç olarak algılanması ve bu bireylerin suça yöneliminin olup olmaması suç hakkındaki düşünceleri ve ahlaki muhakemelerine bağlıdır. Suç işleyen bireylerin bir kısmı, kendi ahlaki düşüncelerine göre bu davranışlarının meşru olduğu kanısındadırlar. Bilişsel gelişim kuramlarının önde gelen isimlerinden olan Kohlberg, ahlak gelişimini “Gelenek Öncesi (Ön ahlak dönemi), Geleneksel, Gelenek Ötesi (Özerklik dönemi)” olarak üç düzeyde incelemiş ve ön ahlaksal döneme ulaşamamanın yani düşük ahlak gelişim düzeyinin çocuk suçluluğunun temel nedeni olduğunu iddia etmiştir [53,59,60].

2.4.2.3.Kişilik özelliklerine dayalı yaklaşımlar

Kişilik özelliklerine dayalı yaklaşımlar, suç ile kişilik yapısı arasında bir ilişki olduğunu, belirli kişilik özelliklerinin bireyin suça yönelmesini kolaylaştırdığını savunmaktadır. Bu yaklaşımlardan beş faktörlü kişilik modeline göre, bireylerin kişilik özelliklerini belirleyen “açıklık, sorumluluk, dışadönüklük, uyumluluk ve duygusal denge” olmak üzere 5 ana etmen vardır. Duygusal açıdan stabil olmayan kişiler karşılaştıkları olumsuz durumları tolere edemezler ve bu durumlara diğer bireylerden daha farklı tepkiler gösterebilir, suç davranışına yönelebilirler [61]. Benzer biçimde uyumsuz kişilerde olumsuz durumlara şiddet ile tepki verebilirler. Suçlu bireylerin düşmanca, bencil, kindar, kıskanç ve başkalarını umursamayan kişiler olduğu, dürtülerini yönetmekte zayıf oldukları, sadece kendilerine özgü değer ve inançları olabileceği bildirilmektedir [62].

Eysenck’e göre suç davranışı ile bağlantılı üç ana kişilik özelliği vardır. Buna göre; kaygılı, huzursuz, aşırı duyarlı kişilik özelliklerine sahip kişiler “nevrotik”, duyarsız, empati ve vicdan yoksunu kişiler “psikotik” ve aktif, saldırgan, riske girmekten zevk alan kişiler “dışadönük” olarak nitelendirilmiştir. Psikotik bireylerde, sosyalleşmede sorunlar yaşama, başkalarının haklarını yok sayma, dürtüsel hareket etme, bencil hareket ve davranışlar sıklıkla görülmektedir[49,53]. Antisosyal kişilik bozukluğu, temelinde yer alan sinirlilik ve saldırganlık özellikleri nedeniyle suç ve şiddet için artan bir risk oluşturmaktadır. Bu bireyler, heyecan verici olaylara, suça daha fazla yönelebilmektedirler. Antisosyal kişiliğe sebep olan en önemli unsurun aile faktörü olduğu, ebeveyn istismarına maruz kalan ve

ebeveyn sevgisinden yoksun kalan çocuklarda antisosyal davranışların daha sık görüldüğü bildirilmektedir. Buss ve Warren, soğuk, mesafeli ebeveynlerin ve tutarsız ebeveynlerin antisosyal kişiliğe, psikopatlığa neden olduğunu savunmuşlardır [5,56].

2.4.3. Sosyolojik Kuramlar

2.4.3.1.Sosyal yapı teorileri

Alt kültür kuramı

Alt kültür kuramı, suçu alt sınıftan olan ve çoğunluğunu çocuk veya ergenlerin oluşturduğu çetelerin meydana getirdikleri bir grup davranışı olarak görmekte ve bu insanların suçluluk potansiyelleri üzerine odaklanmaktadır. Bu kuramının öncülerinden olan Albert Cohen, suçlu davranışın alt sınıf erkekler arasında yaygın olduğu ve büyük oranda çete biçiminde ortaya çıktığını, suçluluğun sonradan öğrenilen ve edinilen bir özellik olduğunu savunmuştur. Cohen'e göre insanların sosyal statülerini, işsizlik, yoksulluk ve olanakların sınırlı olması gibi faktörler belirlemektedir. Bu bağlamda, toplumda düşük sosyal statüye sahip olan yoksul gençler, aşağılık duygusuna kapılabilmekte ve içinde bulunduğu topluma kin duyabilmektedir. Kendilerini toplumda reddedilmiş bir konumda gören bu gençler, çetelere ve suçlu alt kültürlerle doğru sürüklenirler. Bu gruplar intikamlarını almak için yasal olmayan eylemlerde bulunurlar ve bu hareketlerinin sonucunda toplumun onlara saygı duyduğunu düşünürler [63].

İşlevselci kuram (Fonksiyonalist teori)

Fonksiyonalist teorilerin öncü isimlerinden Durkheim, sosyal düzen içerisinde suçun normal ve kaçınılmaz olduğunu, suçun ve suçluluğun olmadığı hiçbir toplumun olmadığını savunmaktadır. Suç, toplumsal evrim için zorunlu ve işlevsel olmakla birlikte suç, değişiklikleri de beraberinde getirmekte ve bu değişiklikleri doğrudan doğruya hazırlamaktadır [64].

Gerilim kuramı

Gerilim teorisinin kurucusu olan Merton, suçu düşük toplumsal düzeyin veya fırsatların bloke edilmesinin bir sonucu olarak görmektedir. Bu bağlamda, alt sınıftan olan bireylerin, ekonomik açıdan iyi veya yüksek statülü sınıftan bireylerle eşit imkanlara sahip olamadıkları ve bu durumu değiştirmeleri çok zor olduğu için, üst sınıftan bu bireylerin sahip

oldukları olanaklara erişebilmek adına meşru olmayan yolları denedikleri düşünülmektedir. Düşük sosyal statüye sahip ailelerin çocuklarının üst düzey sosyal statüye erişmelerini sağlayacak imkanlarının olmaması, aynı zamanda sosyal kurumlar ile yaşadıkları iletişim sorunları onları suça itmektedir. Bununla ilişkili olarak Merton, suç davranışının sebeplerinin sosyal yapıda aranması gerektiğini düşünmektedir [65,66].

Bir diğer önemli teori de Merton'un gerilim kuramından esinlenilerek ortaya atılan Fırsat Kuramı teorisidir. Cloward ve Ohlin'in öncülüğünü yaptığı bu teoriye göre, suç bireylerin statülerini yükseltme girişimlerinin engellenmesi sonucu ortaya çıkar. Bu bağlamda sosyal engellenme nefret duygusuna ve suçluluğa neden olmaktadır [67].

Sosyal ekolojik kuram (Chicago Okulu, Kültürel Aktarım Kuramı)

Sosyolojik kuramlardan bir diğeri olan sosyal ekolojik kuram, Park ve Burgess'in 1860-1910 yılları arasında göç ve endüstrileşmenin artması ile sosyoekonomik, kültürel ve demografik sorunların ortaya çıktığı Chicago kentinde yaptıkları çalışmalardan etkilenilerek geliştirilmiştir[68]. Kuramın öncülerinden Shaw ve McKay insanın doğasında suçluluğun olmadığını, sorunun ikamet edilen yerde olduğunu belirtmektedirler. Bununla birlikte şehir yaşamını şekillendiren yoksulluk, heterojen yapı ve kentleşme gibi değişikliklerin toplumsal çözümlere yol açtığını ve bu etkenlerin "toplumsal değerlere" bağlılığı azaltarak, bireyleri suça yönelttiğini ileri sürmektedirler. Yüksek suç oranının var olmasının coğrafi bölgede yaşayan insanlardan kaynaklanmadığını, suçun o coğrafyada yaşamış nesillerin sapma geçmişlerinden olan kalıntılar olduğunu ileri sürmektedirler. Suç oranının yüksek olduğu coğrafi bölgelerde araştırmalarını yapmışlardır [50,69].

2.4.3.2.Sosyal süreç teorileri

Davranışçı kuram ve Sosyal öğrenme teorileri

Davranışçı yaklaşım, bir davranışın oluşması için ödül ya da cezalandırma gibi eylemin gerçekleştirilmesine ya da gerçekleştirilmemesine neden olan etkenlerden bahsetmektedir. Bu bağlamda birey davranışı karşılığında kendisini memnun eden bir şey elde ediyorsa o davranışı benimser ve sürekli olarak sergiler ancak o davranışa karşılık istemediği bir durum meydana geliyorsa o davranıştan uzaklaşır. Bu yaklaşıma göre, kişilerin hareketleri sonucunda çevrelerinden aldıkları tepkilerin de davranışları üzerinde etkili olduğu ileri

sürülmektedir. Davranışçı yaklaşım, suç davranışının koşullanmalar sonucu ortaya çıktığını vurgulamaktadır [59].

Sosyal Öğrenme teorisi davranışçı yaklaşımın kriminoloji alanını ilgilendiren bir dalıdır. Bu teorinin kurucusu Bandura'dır. Bu yaklaşıma göre, suç belirli şartlanmalar ile ortaya çıkan ve öğrenme sürecinde şekillenen bir davranıştır [70]. Bu kuramın temeli Tarde'nin ortaya attığı, "taklit yasaları" ile ilişkilidir. Tarde, aslında normal bireyler olan suçlu kişilerin, suçu diğer yasal davranışları öğrendikleri şekilde öğrendiklerini, bireylerin yakın temas içinde bulundukları insanları daha fazla taklit ettiklerini ve alt statüden bireylerin üst statüdekileri taklit etmeye eğilimli olduklarını savunmuştur. Tarde'ye göre suçluluğun fazla olduğu yerlerde suç bir gelenek gibi öğrenilmektedir [71,72]. Bu kurama göre, aile yapısı, çevresel etkiler ve kitle iletişim araçları suçluluk üzerinde etkili faktörler olup, suçlu arkadaş grubu ve sosyalleşme tarzı da suç davranışında etkili faktörlerdir [73].

Damgalama kuramı (Toplumsal reaksiyon teorisi)

Etiketleme teorisi, bireylerin damgalandıklarında suç işleme olasılıklarının arttığını ileri sürmektedir. Bununla birlikte, suçlu olarak etiketlenen bireyler, kendilerini toplumdan dışlanmış olarak düşünür ve bu düşünce suçlu gruplarla ilişki kurmasına neden olur [73]. Bu kuramın öncülerinden olan Becker'e göre suç, bazı toplumsal grupların, suçlu davranışları belirledikleri ve bireylerin belirtilen suçlara olan eğilimlerine göre, onları sapkın veya uyumlu kişiler şeklinde etiketlemektedirler. Görüldüğü üzere suçu açıklayan diğer kuramların yaklaşımları ile damgalama kuramının suç ile ilgili yaklaşımı farklılık göstermektedir. Diğer teoriler; bireyin neden suç işlediğine cevap ararken, damgalama kuramı, belirli davranışların neden suç olarak tanımlandığının cevabını bulmayı amaçlamaktadır [72,74].

Sosyal kontrol teorisi

Sosyal Bağ teorisini ortaya koyan Hirschi, bu teori ile bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılıkları ile suç davranışı arasındaki ilişkiyi vurgulamıştır. Buna göre sosyal bağ 4 temel faktörden oluşmaktadır. Bunlar; yakın çevreye, aileye, okul ve dini inanışa olan bağlılıklardır. Bu bağlılıkların yüksek olduğu durumlarda suçlu davranışlardan uzak kalındığı, düşük olduğu durumlarda ise suça yönelimin arttığı gözlenmiştir [73]. Hirschi'nin bu teorisinin temelinde çocuğu suç ve sapkın davranışlardan korumanın faktörleri üzerinde durulmakta olup teoride yasaları ve düzeni sağlayan unsurun ahlaki normlar değil sosyal

kontrol olduğu görüşü esastır. Hirschi'ye göre eğer bir kişinin bağılılıkları, inançları zayıfsa çocuğun suça sürüklenme riski fazla olacaktır. Yani, sosyal bağdaki bireysel ilişkiler düşükse kişinin suç davranışına yönelimi artacaktır [49,75].

Sosyal çatışma teorisi

Bu kuramın önde gelen isimlerinden Karl Marx; çatışmayı, kapitalist sistem sonucu meydana gelen sosyal sınıf farkı ve sınıflar arasındaki ekonomik olanakların farklılığı üzerinden açıklamaktadır. Marx, tarihsel eşitsizliklerden dolayı meydana gelen kaynak azlığının toplumda güçlü sınıfı belirlediğini ve bu durumun güçlü olan burjuva sınıfı ile güçsüz işçi, proletarya sınıfı arasında çatışma yaratacağını savunmuştur [76]. Marksist kriminolog Bonger'e göre ise kapitalizm insanların doyumsuz ve bencil olmalarına yol açmaktadır. Adalet sistemi, zenginleri isteklerini elde edebilmeleri için onlara yasal olanaklar sunmaktadır. Bu nedenle suç alt sınıflarda yoğunlaşmaktadır [77].

2.5.Çocuk Suçluluğu-Suç Sürüklenen Çocuk

Dünyada 19. yüzyıldan sonra üzerinde durulmaya başlanan çocuk suçluluğunun gelişimi, 1899 yılında Chicago'da kabul edilen “İlk genç suçluluğu yasası” ile olmuştur. Batı literatüründe “Juvenile Delinquency”, ülkemizde ise “reşit olmayanın suçluluğu” şeklinde belirtilen çocuk suçluluğu, çocukluk ve ergenlik dönemlerini kapsamaktadır [78,139]. Çocuk suçluluğu; “Bir çocuktaki antisosyal eğilimlerin yasa müdahalesi gerektirecek bir davranışa dönüşmesi” olarak da tanımlanabilmektedir [79].

Çocuk Koruma Kanunu'nda (ÇKK), suça karışan çocuklar “Suça Sürüklenen Çocuk (SSÇ)” şeklinde belirtilmekte ve tanımı; “Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk” şeklinde yapılmaktadır [3].

ÇKK'da; suç işleyen çocuğun “suçlu” değil “suça sürüklenen” olarak tanımlanması altı çizilmesi gereken bir konudur. Bu duruma, bir yetişkinin eylemlerini kendi iradeleri doğrultusunda gerçekleştirdiği ancak çocukların suçlu davranış ve hareketlerini sonuçlarını düşünmeden, zarar verme kastı olmadan daha çok duygusal sebeplerle gerçekleştirdikleri ve çocukların suç davranışlarında ebeveyn, akran, yaşadığı çevrenin özellikleri gibi faktörlerin oldukça yönlendirici olduğu düşüncesinin etkili olduğu düşünülmüştür [80].

2.5.1.Çocuklardaki Suç Davranışının Özellikleri

Çocuklar henüz tam olarak sosyalleşme süreçlerini tamamlamadıklarından hangi kurallara neden uymaları gerektiğini tam olarak algılayamazlar. Çoğunlukla da bu kurallar erişkinler tarafından onlara tam olarak öğretilmez. [37].

Çocuk ya da gençlerin suçlu davranış ve hareketlerini gerçekleştirmelerine neden olan motivasyonları ve çocukların eylemleri ile yetişkinlerin eylemleri arasındaki ayırt edici özellikler, çocukların işlediği suçlar ile yetişkinlerin işledikleri suçlardan neden ve tür bakımından farklı olduğunu göstermektedir. Ergenlik dönemin kişilik gelişiminin çocuk açısından bir çok sorunun yaşandığı ergenlik dönemine rastlaması, ergen suçluluğunu, erişkin suçluluğundan ayıran en önemli unsurlardandır [37,81,82].

Çocukların davranışlarına yön veren macera arayışı, yeni bir şeyler deneme tutkusu, deneyimsizlik gibi durumlar yetişkinlerin suçluluğuna sebep olan faktörlerden oldukça farklı unsurlardır [37,81,82]. Bunun yanında çocuklar, suç davranışlarını çoğunlukla oyun ya da boş zamanlarında gerçekleştirmektedirler. Çocukların suç eylemini çoğunlukla planlamamaları da onları yetişkin suçlulardan ayıran bir diğer faktördür [83].

2.5.2.Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Etkenler

2.5.2.1.Çocukla ilişkili faktörler

Cinsiyet ve yaş

Çocuk suçluluğunda cinsiyet ve yaş önemli bir risk faktörü olarak görülmektedir. Yapılan araştırmalarda erkeklerin kız çocuklarına göre daha sık suça yöneldiği, en çok 14-18 yaş grubundaki çocukların suça karıştığı bilinmektedir. Ülkemizde erkeklerin, kız çocuklara göre daha gözetimsiz ve serbest olmaları, erkek çocuklarının olumsuz durumlara daha açık hale gelmelerine neden olabilmektedir [17,84].

Madde kullanımı ve alışkanlıklar

Goldstein, madde kullanımının kişide heyecan, öfke, paranoya gibi durumlara neden olduğunu ve bazı maddelerin kullanılması sonucunda şiddet davranışının ortaya çıkabileceğini vurgulamıştır. Vücutta yaptığı değişiklikler sonucunda duygu yoğunluğunu artıran, bilinç ve davranış kontrolünde zayıflamaya neden olan bu maddeler kişiyi suç davranışına yöneltebilmektedir. Bireyler bu maddeyi sağlayabilmek için her yola

başvurabilmekte, elde edemediklerinde ise öfke duygusu ile şiddet tepkileri vererek suça karışabilmektedir [85,86].

Ruhsal hastalıklar

Suçla karışan çocukların çoğunda eşlik eden bir ya da daha fazla psikiyatrik hastalık olduğu, bu çocuklarda en sık görülen psikiyatrik hastalıkların ise DEHB, karşıt gelme ve davranış bozukluğu, depresyon, anksiyete bozukluğu ve mental retardasyon olduğu bildirilmektedir. Kendine zarar verme davranışı ve mükerrer suçluluk da bu kişilerde yaygın olarak gözlenen bir durumdur [57]. Bu bozukluklarının yanı sıra, çocuklarda ve gençlerde suç/sapkın davranışla ilişkili olduğu ortaya konan diğer ruhsal rahatsızlıklar duygu durum bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğudur. Özellikle çocuğun yaşadığı aile içi şiddet, istismar ve ihmal gibi yaşanan travmaların, suça karışan çocuklar arasında oldukça yaygın olduğu da bildirilmektedir [32,87,88].

Zeka

Düşük zeka düzeyine sahip olmanın bilişsel ve davranışsal dürtüselliğe neden olarak bu çocukların daha çok suç davranışına yöneldiği düşünülmektedir. Aynı zamanda düşük zekalı çocukların düşük başarıdan kaynaklanan depresif duygu durumuna girebildikleri ve bu durumun onları suça karışma açısından daha riskli bir grup haline getirdiği belirtilmektedir [89]. Zeka ile birlikte öğrenme güçlüğüne de benzer şekilde suç davranışı üzerinde pekiştirici etkisi olduğu görülmüştür [32].

Erken yaşta çalışma zorunluluğu

Dünyada çocukların azımsanmayacak oranda bir kısmı maddi sebeplerden dolayı erken yaşlardan itibaren çalışmak zorunda kalabilmektedir. Bu durum çocukların okul başarısını olumsuz etkileyebilmekte ve eğitimini tamamlayamamasına neden olabilmektedir. Çocukların çalıştığı ortamlar genelde sağlıksız, güvenli olmayan, bedensel, zihinsel, ahlaki gelişimlerini engelleyen ortamlardır [90]. Aile ve okul gözetiminden uzakta kalan bu çocuklar sigara, alkol, uyuşturucu madde gibi kötü alışkanlıklar edinebilmekle birlikte iş yeri ve çevresinde sapkın davranışlarda bulunan kişileri rol model olarak alarak olumsuz davranışlar sergileyebilmekte ve suça yönelebilmektedirler [91].

2.5.2.2.Ailesel faktörler

Çocuğun sosyalleştiği ilk ortam ailesidir. Bireyin doğumundan itibaren birlikte yaşadığı aile ortamında kişilik özelliklerinin temeli atılır ve çocuk, aile bireylerini rol model alır [84]. Bu nedenle suça yönelmede aile yapısı en önemli risk faktörlerindendir. Bu bağlamda ailenin kalabalık olması, aile içi şiddet, parçalanmış aile, aile bağlılığının zayıflığı, fazla müsamaha gösteren ya da fazla baskı kuran ebeveynler, ailenin düşük gelir düzeyi gibi durumlar çocuğun olumsuz davranışlarında risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır [54].

Suçla karışan çocukların büyük çoğunluğunun parçalanmış ailelerin çocukları olduğu, özellikle ebeveynlerin boşanması durumunun çocuğun suç davranışına yönelme riskini artırdığı bildirilmektedir [54].

Ailenin kalabalık olması daha çok ailenin sahip olduğu çocuk sayısı ile ilgilidir. Çok çocuklu ailelerde çocukların sahip olduğu sosyal, duygusal ve ekonomik imkanlar çok daha yetersiz olmakta aynı zamanda anne ve babanın ilgi ve desteği de daha az olmaktadır. Bunun sonucunda çocuğun gelişimi ve gözetiminde yetersizlik ortaya çıkmaktadır. Gerekli ihtiyaçları karşılanamayan çocuk suç davranışına yönelmesine yol açan risk etmenleri ile daha fazla karşı karşıya kalabilmektedir [92].

Ailenin sosyokültürel ve ekonomik seviyesi de yapılan çalışmalarda suçluluk için etkili unsurlar olarak saptanmıştır. Suçla karışan çocukların ailelerinin çoğunlukla düşük gelir düzeyine sahip olduğu ve özellikle anne eğitim düzeyi olmak üzere anne-babalarının eğitim düzeylerinin düşük olduğu bildirilmektedir [47,93].

Ailede suçlu bireylerin olması, çocuğun ihmal ve istismarı da çocuk suçluluğu için risk unsurları olarak bildirilmektedir [94]. Çocuk bir çok davranış ve tutumunu taklit ederek öğreneceğinden ailede suç işlemiş bireylerin varlığı önemli bir etkidir. Suç kavramını, birlikte yaşadığı ailesinin yaşam şeklinden öğrenen çocuk gelecekte ki süreçte öğrendiği bu suç davranışını benimseyerek uygulayabilmektedir [27].

Yapılan çalışmalar, ebeveyn sevgisi ve bakımının yetersiz olduğu ailelerde yetişen çocukların suça yöneldiğini bildirmektedir. Anne ve babanın çocuğa karşı olumsuz tutumu, çocuk üzerindeki yetersiz gözetim, çocukla olan iletişimsizlik ve çatışmalar gibi pek çok faktör çocuğun gelişimi üzerinde olumsuz etkiler göstermekte ve çocuğun suç davranışına yönelmesine zemin hazırlamaktadır [27,95].

2.5.2.3.Çevresel faktörler

Okul ve Eğitim Durumu

Eğitim-öğretim süreci, bireyde ilişki ve davranış biçiminin oluşumunda, kişinin sosyalleşmesinin tamamlanmasında önemli bir unsurdur. Ayrıca eğitim, şiddet unsurlarını benimsemiş geleneksel topluluklarda, toplumsal bir çözelti gibi fonksiyon görmektedir [84]. Bu sürecin bir şekilde aksaması ya da tamamlanamaması çocuğun gelişimini, psikolojisini ve uyumunu negatif yönde etkileyecektir. Eğitimin yetersizliği, çocukta yetersiz sosyalleşmeye neden olarak suç davranışına yönelmesine neden olabilmektedir. Bunun sonucunda ise çocukta okula devamsızlık, okuldan kaçma, disiplin cezası alma, hırsızlık gibi olumsuz davranışlar görülebilmektedir [96,97]. Düşük okul başarısının suç davranışını tekrarlama açısından da pekiştirici etkisi olduğu bilinmektedir [17,84].

Akran Grubu

Yapılan çalışmalar, çocuğun suça yönelmesinde suç işleyen akranların çok önemli bir etken olduğunu bildirmektedir [17,84]. Çocuk, arkadaşları tarafından saygı duyulmak ve kabul görmek için arkadaşlarının davranış ve hareketlerini en üst düzeyde benimser ve uygulamaya çalışır. Çocuk, arkadaş grubunun tutumunu yanlış bulsa da gruptan dışlanmamak için onlara uymak zorunda kalır. Anne-babaları tarafından yetersiz ilgi ve denetim gören çocuklar, arkadaş gruplarının antisosyal tutum ve davranışlarından daha çok etkilenmektedirler. Suç davranışına eğilimi olan ya da suça karışmış olan çocuklar, arkadaş grubunun olumsuz davranışlarından etkilenmeye daha da açıktır [98].

Akran İstismarı

Akran istismarı, bir veya bir grup çocuğun aynı yaş grubundaki çocuğa, sürekli ve tekrarlayıcı bir şekilde sistematik olarak zarar verici ve incitici saldırgan davranışlarda bulunmasıdır ve sıklıkla kabadayılık/zorbalık davranışları şeklinde görülmektedir [262]. Olumsuz akran ilişkileri çocuğun saldırgan davranışlarının artmasına ya da suç işlemesi için akranları tarafından baskı altında olan çocukların suça karışmalarına neden olabilir. Yapılan çalışmalarda da, akran istismarına uğrama durumu ile suça karışma durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu bildirilmiştir [263,264].

Sokak çocukları/Sokakta yaşayan çocuklar

Çocukluk döneminde bir çok açıdan hayat kaliteleri düşük olan, olanakları kısıtlı bir yaşam süren çocukların çoğunun yaşam şartlarında suç davranışına yönelmelerine neden olacak bir çok risk faktörü mevcuttur. Bir takım nedenlerle yaşantısının büyük kısmı sokaklarda geçen çocuklar “sokak çocukları” olarak bilinmektedir. Bu çocuklar, sokaktaki tüm olumsuz durum ve tehlikelerle karşılaşır, zamanla suçluluğa eğilimli hale gelirler. Genellikle zararlı alışkanlıklar edinen ve grup hâlinde yaşayan bu çocuklarda uyuşturucu madde kullanma ve satma, başkalarını taciz ederek rahatsız etme, dilencilik yapma, hırsızlık, gasp ve cinayet, psikolojik sorunlar sıkça görülmektedir [99-101].

Göç

Göç, artan nüfus sonucu şehirlerde işsizliğe ve yoksulluğa neden olmakla birlikte sosyal ve kültürel uyum problemlerine yol açarak çocukların olumsuz davranışları üzerinde pekiştirici olabilmektedir [89]. Suça sürüklenen çocuklar hakkında yapılan araştırmalarda, göç ve gecekondulaşmanın olduğu bölgelerde sosyal sınıflar arası çatışmaların, sosyal gerilimlerin yaşandığı ve sonuç olarak özellikle hırsızlık olmak üzere çocuk suçluluğunda artış olduğu belirtilmektedir [102].

Toplumsal ve Sosyoekonomik Durum

Sosyoekonomik düzeyin düşük olması, çocuğun kendisini yaşadığı çevreye ait hissedememesine, zararlı madde ve tehlikeli silahları kolay temin edebileceği, suçun fazla olduğu bir çevreye sahip olmasına neden olabilmektedir. Bu durum, çocukta suç, şiddet ve saldırganlığa alt yapı oluşturmaktadır. Bireyin tutum ve davranışlarının gelişiminde, olaylara verdiği tepkilerin şekillenmesinde içinde yaşadığı çevre oldukça önemli olmakla birlikte sosyoekonomik düzeyin düşüklüğü ile birlikte sahip olunan sosyal ortam çocuğun saldırganlık eğilimi göstermesine neden olabilmektedir [30].

2.5.3.Çocuklarda Görülen Suç Türleri

Ülkemizde 1937-1947 yıllarında suça sürüklenen çocukların en sık “şahsa karşı suçları” işlediği, bu grup suçların içinde ise en sık adam öldürme suçlarının olduğu, daha sonra sırası ile “cinsel suçlar” ve “mala karşı suçların” işlendiği bildirilmektedir. Şahsa karşı

işlenen suçlar ve cinsel suçların ilerleyen dönemlerde azaldığı hırsızlık suçunun ise arttığı görülmüştür [103].

Dünyada ve ülkemizde yaşanan sosyoekonomik değişmeler sonucu kentleşmenin artışı ile orantılı olarak çocukların karıştıkları suç türleri de değişmiştir. 1946 yılında mala yönelik suçlar nedeniyle hakkında ceza hükmü verilen çocukların oranı %19 iken bu oran 1996 yılında %56'ya yükselmiştir. Şahsa karşı suçlar nedeni ile hüküm giyen çocukların oranı ise tüm hükümlüler arasında %54'den %19'a düşmüştür [104]. Son yıllarda yapılan çalışmalar, suça sürüklenen çocukların en sık mal varlığına karşı işlenen suçlara karıştığını, bu suçlardan da en sık hırsızlık suçunun işlendiği bildirilmektedir [105,106].

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2016'da güvenlik birimlerine suç işlediği iddiası ile getirilen çocukların karıştıkları suçlar; %36,1'inde yaralama, %23,1'inde hırsızlık, %10'unda 5682 Sayılı Pasaport Kanunu'na muhalefet, %5,5'inde uyarıcı ve uyuşturucu madde ile ilgili suçlar, %3,5'inde cinsel suçlar, %3,4'ünde mala zarar verme, %3,3'ünde ise tehdit suçları olduğu bildirilmektedir [107].

TÜİK verilerine göre 2017 yılında suça karışan çocukların suç oranları ise; %34,4 yaralama, %24,7 hırsızlık, %7,2 tehdit ve hakaret, %6,2 uyarıcı ve uyuşturucu madde ile ilgili suçlar, %3,5 cinsel suçlar, %1,4 yağma, %0,4 adam öldürme şeklinde belirtilmiştir [108].

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı 2018 yılı verilerine göre, suça karışan çocuklar hakkında açılan davalarda işlenen suçların; birinci sırada %42,6 ile "Mal varlığına karşı işlenen suçlar" olduğu, bu suçları sırasıyla "Hürriyete karşı suçlar" (%18,2), "Vücut dokunulmazlığına karşı suçlar" (%13,6) takip etmektedir [109].

TÜİK verilerine göre 2019 yılında suça sürüklenen çocukların %31,7'sinin yaralama, %25,6'sının hırsızlık, %8,1'inin Pasaport Kanunu'na muhalefet, %6,9'unun göçmen kaçakçılığı, %4,6'sının ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak suçlarına karıştığı bildirilmektedir [252].

2.5.4. Türkiye ve Dünyadaki Çocuk Suçluluğu İstatistikleri

Tüm toplumlar için önemli bir sosyal sorun olan çocuk suçluluğu sayısında, İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra başta Amerika, Japonya ve İsveç olmak üzere birçok ülkede, önemli bir artış gözlenmiştir. Ülkemizde ise suça karışan 21 yaş altındaki bireylerin oranı 1936'da %23 iken, 1942'de %32,7 olarak bildirilmiştir [37].

Amerika ve gelişmiş ülkelerde, suça karışan çocukların sayısında 1980 ve 1990'larda bir artış yaşandığı, artan suçlar arasında cinayet ve şiddet suçlarının önemli bir yer kapladığı bildirilmiştir. Bu durum çocuk adalet sisteminde sert ve cezalandırıcı politikalar uygulanmasına neden olmuştur. Uygulanan politikalar sonucunda, 1997- 2009 yılları arasında dava sayılarının resmi istatistiklere göre %20 azaldığı bildirilirken, yapılan araştırmalar 2000-2006 yıllarında çocuk suçluluğunun sürekli bir şekilde artış gösterdiğini saptamıştır [110,111].

Amerika çocuk mahkemelerinde suça sürüklenen çocuklara yönelik olarak günlük görülen dava sayıları, 1960 yılında bin yüz iken, bu sayının 2009'da dört bine yükseldiği, 2014 yılında ise iki bin yedi yüze düştüğü bildirilmektedir [112]. OJJD (Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention) verilerine göre, 18 yaş altı tutuklu çocukların sayısında 2009'dan 2018 yılına kadar %60 oranında bir azalma olduğu ve 2018 yılında 728.280 çocuk suçlunun tutuklandığı görülmektedir. 2018 yılında işlenen en sık suç mala karşı işlenen suçlar, daha sonra basit saldırı suçları olarak saptanmıştır [113].

İngiltere'de yapılan çalışmalarda, 2009-2015 yılları arasında, ilk kez suça karışan çocukların sayısında % 67'lik bir azalma ve gözaltına alınan gençlerin sayısında %57'lik bir azalma olduğu bildirilmektedir [114].

Suçta sürüklenen çocuklarla ilgili Birleşmiş Milletlere üye olan 40 ülkeden alınan bilgilerin değerlendirilmesi ile yapılan bir araştırmada, 2004 ve 2012 yılları arasında sırasıyla çocuk şüphelilerin oranı %10.9'dan % 9.2'ye ve hüküm giymiş çocuk sayılarının oranı % 7.5'ten % 6'ya düştüğü bildirilmektedir [115].

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı 2019 yılı verileri incelendiğinde, yıl içinde gelen dosyalardaki suça karışan çocuk sayısının; 2012'de 159.080 olduğu ve 2013'te 182.308'e yükseldiği, 2018 yılında ise bu sayının yaklaşık %35 oranında azalarak 118.578'e düştüğü ancak, 2019 yılında 130.983'e yükseldiği görülmüştür [109,116].

Tablo 1. Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2019 [116]

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Suçta Karışan Çocuk Sayısı	159.080	182.308	179.807	173.297	135.537	120.786	118.578	130.983

TÜİK'in Ceza İnfaz Kurumları hakkındaki verilerine göre; Kuruma hükümlü olarak giriş kaydı yapılanlardan, suça karıştığı andaki yaşı 18 yaşın altında olanların sayısı 2016 yılında 9201 olduğu, 2017 yılında bu sayının %28,3 oranında artarak 11.805 olduğu ve 2018 yılında ise bir önceki yıla göre %22,8 artarak 14.502 olduğu, çocuk hükümlülerin sayısının giderek arttığı bildirilmektedir [117-119]. Bu oranın 2019 yılında ise %10,3 düşerek 13.015 olduğu bildirilmiştir [251].

2.5.5.Mükerrer Çocuk Suçluluğu

Tekerrür, kelimesinin anlamı TDK'da “tekrarlama”, mükerrer kelimesinin anlamı ise “tekrar eden” olarak bildirilmektedir [18]. Hukukta yapılan tanımına göre; tekerrür, bir kişinin işlediği bir suç nedeniyle hüküm giyerek mahkum olduktan sonra, cezasını tamamladığı tarihten itibaren yasal olarak belirlenmiş süre içerisinde tekrar suça karışmasıdır [120]. İkinci suçu işleyen kişi “mükerrir” kelimesi ile ifade edilirken mükerririn karşıtı, “ilk suçlu” olarak nitelendirilir [121].

Literatür incelendiğinde çocuğun birden fazla suça karışması olarak tanımlayabileceğimiz mükerrer çocuk suçluluğunun risk faktörleri arasında; aile problemleri, boş zaman kullanmanın yetersizliği, arkadaş grubunun etkileri, davranışsal problemler, ilk suçun işlendiği yaş, çete üyeliği, anti sosyal tutum ve davranışlara sahip akranlar ve madde kullanma, aileye olan bağlılığın eksik olması, ebeveyn ilgi ve denetiminin veya çocuk ile ebeveyn arasındaki ilişkinin zayıf olması, işlenen suçun türü, düşük okul başarısı, okuldan kaçma ve devamsızlık gibi eğitimsel güçlükler, empati ve ahlaki muhakeme yetersizliği gibi kişilik değişkenleri olduğu belirtilmiştir [122,123]

Çocukluk veya ergenlik döneminde bir çok defa suça karışma öyküsü ve yasaları ihlal etme öyküsü olan bireylerin, erişkin oldukları dönemde de sıklıkla suça karışma ve gençlik döneminde edindikleri suç kariyerini sürdürmeye olan eğilimlerinin yüksek olduğu düşünülmektedir [81].

2.6.Çocuk Mahkemeleri

1899'da Amerika'nın Illinois eyaletinde kurulan ilk çocuk mahkemesi ve daha sonra diğer eyaletlerde de kurulan çocuk mahkemelerinin işleyişi ceza odaklı olmayıp daha çok çocuk için iyi olana karar vermek üzerine olmuştur. Bu mahkemelerde, davalar çocukları etiketlemekten korumak amacıyla kapalı salonlarda görülmekte ve suçluluğa eğilimi olan

çocuklar hakkında önleyici tedbirler alınmaktaydı. 1924 yılından sonra çocuk mahkemeleri, ABD'nin çok büyük bir kısmına yayılmıştır. Ancak 1980'lerden itibaren birçok eyalette, çocuk suçluluğunu kontrol altında tutabilmek amacıyla, ağır suçlara karışan 16 yaşın altındaki çocuklar, erişkinlerle eşit tutularak yargılanmaktadır [124] .

Avrupa'daki ilk çocuk mahkemesi, 1904'de İngiltere'de kurulmuş olup 1947 tarihinde kabul edilen “Küçük Suçlular Kanunu” ile çocuk suçlular ile erişkin suçlular arasındaki eşitlik kaldırılmıştır. 1908 tarihli Çocuk Kanunu ile İngiltere ve Galler'de, 8-15 yaş aralığındaki çocuklar için çocuk mahkemeleri kurulmuş ve bu kanuna göre; 16 yaşını doldurmamış çocukların özel bir şekilde yargılanması, duruşmaların ayrı bir binada, mümkün değilse ayrı odada ve duruşmaların gizli olması sağlanmıştır [125].

Çocuk mahkemeleri ABD'den sonra İngiltere'de ve daha sonraki yıllarda; Almanya, Belçika, İtalya, Hollanda ve Fransa gibi ülkelerde de benimsenmiş ve 20. yy. başlarında bu ülkelerde, çocuk adalet sisteminde en önemli kurumlardan olmuştur [126].

Türkiye'de, çocuk mahkemelerini kurmaya yönelik çalışmalar 1945'de başlamış olmasına rağmen, ancak 1979 yılında “Türkiye'de Çocuk Mahkemeleri Yasası” kabul edilebilmiştir. Ankara ilinde 1987 yılında ilk çocuk mahkemesi kurulmuştur. Günümüzde İzmir, İstanbul, Kocaeli, Trabzon, Ankara ve Diyarbakır şehirleri ve Üsküdar, Kartal, Bakırköy ve Beyoğlu ilçelerinde toplam on dokuz çocuk mahkemesi bulunmakta ve bunlardan on altısı suça sürüklenen ve suç mağduru çocuklara hizmet etmektedir [127-130].

Çocuk mahkemeleri, çocukların işledikleri suçlardan dolayı cezalandırılmasından ziyade çocuklar ve ailelerine yeterli desteğin verilerek çocuğun yeniden suç işlemesinin önlenmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçla çocuk mahkemeleri, suça karışan veya suç mağduru çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirleri belirler ve bu tedbirlerin uygulanmasını sağlar. Bu açıdan diğer mahkemelerden farklı bir usule sahip olan çocuk mahkemelerinin işleyişinin temelini çocuğun üstün yararını koruma ilkesi oluşturur [130].

Çocuk Koruma Kanunu'nun 25 ve 26. maddelerine göre; çocuk mahkemeleri, tek hakimden oluşmakta olup, çocuk ağır ceza mahkemeleri ise bir başkan ve belli sayıda üyeden oluşmaktadır. İlgili maddelerde bu mahkemelerin görevleri; “Çocuk mahkemesi, asliye ceza mahkemesi ile sulh ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından, suça sürüklenen çocuklar hakkında açılacak davalara bakar”, “Çocuk ağır ceza mahkemesi, çocuklar tarafından işlenen ve ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarla ilgili davalara bakar” şeklinde belirtilmektedir[3].

Çocuk mahkemelerinin tabi olduğu kanunlardan “5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu” en önemlilerinden olup bunun dışında “4721 sayılı Türk Medeni Kanunu”, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)”, “5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu” ve “5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu” mahkemelerin işleyişini şekillendiren kanunlardandır [131].

2.7.Cezai Ehliyet

Cezai ehliyetin tam olması, işlenen suç ile ilgili olarak kişinin sorumlu tutulabilmesi için gerekli niteliklerin yani failin işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılaması veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirmesi ile ilişkili olan kusur yeteneğinin tam olduğu anlamına gelmektedir [132]. Kişinin kusur yeteneği varlığı veya yokluğu hususunda karar verme görevi hakime aittir. CMK’nın 62 ve devamı maddelerine göre, hakim bu kararı verirken bilirkişilik kurumuna başvurabilmekte, konunun uzmanı bilirkişilerden görüş alabilmektedir [130].

Osmanlı İmparatorluğu döneminde küçüklerin cezai sorumluluğu temelini İslam dininin esasları oluşturmuştur. Bu bağlamda baliğ olmayan küçüğün ceza sorumluluğu olmadığı düşüncesi benimsenmiş ve 1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu’nun kabulüne kadar aynı şekilde uygulanmıştır [133]. 1926 yılında yürürlüğe giren 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile on bir yaşından küçük çocukların cezai sorumluluklarının olmadığı, on bir ve on beş yaş aralığındaki çocuklar ile on beş ve on sekiz yaş aralığındaki çocuklar hakkında cezalarında indirimle gidileceği kabul edilmiştir. Bu uygulama, 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren ve günümüzde hala kabul gören 5237 sayılı TCK ile son bulmuştur [134].

Suça karışan çocukların ceza ehliyeti, çocuğun yaşına, duyma ve konuşma yetisine, sağır ve dilsiz olması ya da farik ve mümeyyiz olup olmamasına göre değişmektedir. Burada farik olma; doğru olanı, suç özelliğinde olmayanı ayırabilme ve uygulayabilme yeteneği, mümeyyiz olma ise; aklı başında olma hali şeklinde tanımlanmaktadır. Farik mümeyyizlik kavramı Yeni Türk Ceza Kanunu ile terk edilmiş olup, bu kavram "işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ya da davranışlarını yönlendirme yeteneği" olarak belirtilmektedir [135, 136].

Çocuklar için ceza sorumluluk yaşı belirlenirken “Çocuk Mahkemeleri Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standartlar Kuralları (Beijing/Pekin Kuralları)” 4.1. maddesi göz önünde bulundurulmaktadır. Buna göre cezai sorumluluğun alt sınırının,

çocuğun ruhsal, zihinsel ve kültürel bakımdan olgunluğa ulaştığı yaşı altında tutulmaması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda her ülkenin kanunlarına göre ceza sorumluluğu açısından belirlediği bir yaş sınırı mevcuttur. Çocuk suçluluğunun yetişkin suçluluğundan ayrılmasında önemli bir kriter olan yaş sınırı tüm dünyada 7-18 yaşları arasında değişmektedir [137,138]. Tablo 2’de bazı ülkelere ait ceza sorumluluk yaşları belirtilmiştir.

Tablo 2. Bazı Ülkelerin Uyguladıkları Cezai Alt Sınır Yaşları

Ülkeler	Ceza sorumluluk yaşı	Ülkeler	Ceza sorumluluk yaşı
Sri Lanka	8	Macaristan	14
İskoçya	8	Libya	14
Irak	9	Romanya	14
Filipinler	9	Rusya	14
Avustralya	10	Vietnam	15
Nepal	10	Yugoslavya	15
Yeni Zelanda	10	İsveç	15
Nikaragua	10	Norveç	15
İngiltere	10	İzlanda	15
Kanada	12	Peru	15
Uganda	12	Danimarka	15
Kore	12	Mısır	15
Cezayir	13	Finlandiya	15
Fransa	13	Almanya	16
Polonya	13	Ukrayna	16
Tunus	13	İspanya	16
Bulgaristan	14	Bolivya, Şili, Küba	16
Çin	14	Portekiz	16
İtalya	14	Arjantin	16
Japonya	14	Azerbaycan	16

(Kaynak: Polat, 2010)[139]

TCK’da ceza sorumluluğunu kaldıran ve azaltan nedenler belirtilmiştir. Bu nedenlerden “yaş küçüklüğü”, “sağır ve dilsizlik” ve “akıl hastalığı” suça sürüklenen çocukların ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi konusunda ön plana çıkmaktadır.

2.7.1. Yaş Küçüklüğü

Türkiye’de ceza sorumluluğu yaşlara göre üç farklı kategoride incelemektedir.

a. TCK’nın 31. maddesinin 1. fıkrasında 12 yaşını doldurmamış suça sürüklenen çocuklar hakkında;

“Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir” [140].

b. TCK’nın 31. maddesinin 2. fıkrasında suça karışan 12-15 yaş aralığındaki çocuklar hakkında;

“Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz” [140].

c. TCK 31. maddesinin 3. fıkrasında suça karışan 15-18 yaş aralığındaki çocuklar hakkında;

“Fiili işlediği sırada 15 yaşını doldurmuş olup da 18 yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on sekiz yıldan yirmi dört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası on iki yıldan fazla olamaz” [140].

2.7.2. Sağır ve Dilsizlik

Çocuklarda ceza sorumluluğunu ilgilendiren diğer bir unsur olan “sağır ve dilsiz olma” hali TCK’nın 33. maddesinde şöyle geçmektedir:

“Bu Kanunun (TCK 31.), fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, on beş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on

iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri...uygulanır.” [140].

2.7.3. Akıl Hastalığı

Çocuklarda ceza sorumluluğu değerlendirilirken karşılaşılan bir diğer durum akıl sağlığının tam olup olmamasıdır. 15 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış çocukların veya 18 yaşını doldurmuş ancak 21 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin akıl hastalığı nedeniyle ceza ehliyetinin bulunmadığı düşünülüyor ise kişide böyle bir durumun varlığının veya yokluğunun araştırılması gerekmektedir. [124]. Akıl sağlığının ceza sorumluluğuna etkisi hususunda açıklama TCK'nun 32. maddesinde şu şekilde yapılmıştır:

1. TCK'nın 32. maddesinin 1. fıkrasında:

“Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur” olarak belirtilmektedir [140].

2. TCK'nın 32. maddesinin 2. fıkrasında:

”Birinci fıkarda yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi beş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir” olarak belirtilmektedir [140].

Özetle kanunlarımıza göre [141]:

✓ Türkiye’de 12 yaşından küçükler ile 15 yaşından küçük sağır ve dilsiz çocukların ceza sorumluluğunun olmadığı, bu çocukların yargılanma sürecine tabi tutulamayacağı belirtilmektedir.

✓ 12 yaşını doldurmuş ancak 15 yaşını doldurmamış olan çocukların ve 15 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin cezai ehliyetinin oluşabilmesi, işlenen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarının algılanamaması koşuluna bağlanılmıştır.

✓ 15 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış olan çocukların ceza ehliyetinin tam olduğu, ancak bir çocuğun bir yetişkin ile eşit olamayacağı düşünülerek bu çocuklara indirimli ceza verilmesi benimsenmiştir. Bu nedenle bu çocukların ceza sorumluluğu olup olmadığı konusunda TCK'nın 31 ve 33. maddeleri kapsamında değerlendirilmelerinin uygun olamayacağı, akıl hastalığı durumu söz konusu ise TCK 32 kapsamında değerlendirilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir.

2.8. Ceza Sorumluluğu Olmadığı Belirlenen Çocuklara Yönelik Tedbirler

Yaş küçüklüğü nedeniyle ceza sorumluluğu olmayan ve yapılan araştırmalar sonucunda ceza sorumluluğu olmadığı kabul edilen çocuklar hakkında ceza hukuku yaptırımları uygulanmamaktadır. Ancak bu çocuklar hakkında ÇKK kapsamında koruyucu ve destekleyici tedbir kararları verilebilmektedir [142].

5395 sayılı ÇKK'nın 11. maddesine göre “Bu kanunda düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirler, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar bakımından, çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılır” [3].

Korunması gereken çocuklar bakımından uygulanacak koruyucu ve destekleyici tedbirler ile suça sürüklenen çocuklara uygulanacak güvenlik tedbirleri arasında bir ayırım yapılmamıştır [126].

Bu tedbirler ÇKK'nın 5. maddesinde;

a) Danışmanlık tedbiri; “Çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbir”,

b) Eğitim tedbiri; “Çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait iş yerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbir”,

c) Bakım tedbiri; “Çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine yönelik tedbir”,

d)Sağlık tedbiri; “Çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbir”,

e)Barınma tedbiri; “Barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbir”,

f) “Tehlike altında bulunmadığının tespiti ya da tehlike altında bulunmakla birlikte veli veya vasisinin ya da bakım ve gözetiminden **sorumlu kimsenin desteklenmesi suretiyle** tehlikenin bertaraf edileceği anlaşılan çocuklara ve bunların sorumlusu durumundaki kişilere yönelik tedbir” şeklinde belirtilmiştir[3].

ÇKK nun 7/6 maddesi gereği eğitim tedbiri çocuğun isteğine bırakılmak suretle diğer tedbirlerin tamamı çocuk on sekiz yaşını doldurduğunda sona ermektedir[130].

2.9. Ceza Sorumluluğu Bulunan Çocuklara Yönelik Yaptırımlar

TCK’da yaptırımlar, cezalar ve güvenlik tedbirleri olarak iki başlık altında toplanmıştır. Cezalar, hapis cezaları ve adli para cezaları olarak, hapis cezaları ise kısa süreli (1 yıl ve daha kısa süreli) hapis cezaları ve kısa süreli olmayan (1 yıldan fazla süreli) hapis cezaları olarak iki grupta ele alınmıştır [130].

TCK’nın 50. maddesinde verilen kısa süreli hapis cezasına seçenек yaptırımlar öngörölmüş ve ceza sorumluluğu var kabul edilen çocuklar için hükmedilen kısa süreli hapis cezasının seçenек yaptırımlara çevrilmesi zorunlu kılınmıştır. Ancak bu şekilde belirlenen seçenек cezalar ertelenememektedir (TCK 50-3) [140]

Bunun yanı sıra işlediği suçtan dolayı 3 yıl veya daha az süreli hapis cezasına hükmedilen çocuk hakkında verilen ceza ertelenebilmekte, ancak verilen para cezası ertelenememektedir (TCK 51. maddesi) [140].

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı 2018 yılı verilerine göre; 2018 yılında ceza mahkemelerinde suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen karar oranları yıllar itibarıyla incelendiğinde; mahkumiyet kararlarının 2011 yılındaki toplam kararlar içerisindeki oranı %23 iken 2018 yılında %37’ye kadar yükseldiği görölmüşür. 2018 yılında ceza mahkemelerinde suça sürüklenen çocuklar hakkında toplam 83 bin 840 mahkûmiyet kararı verilmiştir. Bu kararlar niteliklerine göre incelendiğinde; %39,7’si adli ve idari para cezası, %33,8’i hapis cezası ve %9,4’ünü hapis cezasının ertelenmesi kararlarının oluşturduğu görölmüşür [109].

TÜİK verilerine göre; Ceza infaz kurumuna hükümlü olarak getirilen bireylerden ceza infaz kurumuna girdiği andaki yaşa göre 12-17 yaş grubunda olanların sayısı, 2016 senesinde 982, 2017 senesinde 2.095 , 2018 senesinde 2.056 olarak bildirilmektedir [117-119].

2.10. Adli Psikiyatrik Değerlendirme

Kişinin ceza ehliyetinin varlığı ya da yokluğu konusunda karar verme yetkisi hakime aittir. Hakim bu kararı verirken sosyal inceleme raporu ile birlikte çocuğun işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin belirlenebilmesi amacıyla adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekimden görüş alabilmektedir [143]. Bilirkişiler, hakime kişinin ceza ehliyetinin varlığını veya yokluğunu etkileyebilecek durumlar hakkında bilgi verir, suçlunun ceza ehliyetinin varlığı veya yokluğu konusundaki kararı hakime bırakır [130].

Suçta sürüklenen çocukların ceza sorumluluğu araştırılırken; ruh sağlığı problemlerinin olup olmadığı, bilişsel, psikososyal ve ahlaki gelişimi ile yargılama ve karar verme yetisinin olgunlaşıp olgunlaşmadığının değerlendirilmesi ve belirlenen özelliklerin ergenin algılama ve yönlendirme yeteneğine etkisinin olup olmadığının belirlenmesi beklenmektedir. [2,34].

Adli psikiyatrik incelemede çocuk tıbbi ve suç öyküsü ile birlikte değerlendirilmeli ve inceleme, işlediği iddia olunan her bir suç için ayrı ayrı yapılmalıdır. Çocuğun anne babası, diğer ilgili kişiler ve kurumlardan bilgi alınmalı, çocuk hakkında daha önceden yapılan uzman değerlendirmeleri, sosyal inceleme raporu ve adli dosyasındaki açıklamalar ile olaya ilişkin çocuğun ve diğer tanıkların özgün anlatımları gözden geçirilmelidir [135,145].

Ceza sorumluluğu tespitine yönelik değerlendirmede ulaşılabılırsa çocuğun ebeveyni ya da birincil bakım vereninden okul, arkadaş çevresi, sağlık durumu ile ilgili bilgi alınması oldukça önemlidir. Çocuğun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bireysel faktörlerin, algılamasındaki eksikliklere veya davranışlarını yönlendirmesinin gelişmemesine neden olup olmadığına bakılmalıdır [136].

Adli değerlendirmede; çocuğun olay sırasındaki yaşı belirlenmeli, olay ayrıntılı olarak tanımlanmalı, gerçekleşme zamanı ve şekli, olayın gerçekleşmesine giden süreç ve koşullar incelenmelidir. Değerlendirme esnasında; çocuğun suç öncesi, suç esnası ve suç sonrası tutum ve davranışı, kendisini savunma biçimi, çocuğun daha önce suça karışıp

karışmadığı, karıştı ise suçun türü, ne amaçla ve nasıl işlendiği, çocuğun olayı nasıl algıladığı veya yorumladığını değerlendirmek amacıyla olayla ilgili açıklama ve değerlendirmeleri, farklı dönemlerdeki açıklama ve değerlendirmelerinin karşılaştırması yapılmalıdır [34,144,145].

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi'ne adli değerlendirme için yönlendirilen suça sürüklenen çocuk olguların sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir araştırma olarak yapılmıştır.

Bu araştırma Aydın Merkez ve ilçelerinden 01 Ocak 2019 – 31 Aralık 2019 tarihleri arasında Adnan Menderes Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na başvuran olgular üzerinde yapılmıştır. Bu çalışmada 110 olguya ait muayene formları ve adli raporlar incelendi.

Bu çalışmada veri toplama araçları, araştırmacı tarafından konuya ilişkin literatür incelenerek hazırlanmıştır. Aynı zamanda veri toplama araçlarının hazırlanmasında Adnan Menderes Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi Tıp Fakültesi Adli Tıp ve Çocuk Psikiyatrisi Anabilim Dalları'nda uzman kişilerin görüşlerinden de yararlanılmıştır.

Olguların sosyodemografik özelliklerini belirlemeye yönelik anket formu hazırlanmıştır. Bu anket formunda olgulara ve ailelerine ait sosyodemografik özellikler (cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, okula devam durumu, sosyal aktiviteye katılım durumu, çalışma durumu, fiziksel istismar olup olmadığı, aile tipi, ebeveynlerin eğitim durumu ve meslekleri ile ailenin aylık gelir düzeyi, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı, ailede, yakın çevrede ve arkadaş çevresinde suça karışma öyküsü, karışılan suçun türü, ilk suç yaşı ve suç sayısı, suça kiminle karıştığı) ve yapılan muayeneler sonucu yazılan kararlar not edilmiştir.

Veriler SPSS istatistik paketine aktarıldı, Windows için Sürüm 18.0.0 (2009, SPSS Inc., Chicago, IL, ABD) kullanıldı ve istatistiksel analiz yapıldı. İstatistiksel olarak sonuçlar ortalama standart sapma değeri ve yüzde olarak verildi. Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov one-sample testi, rastgele değişkenlerin örneklerinin normal dağılıma ait olup olmadığını test etmek için kullanıldı. Ortalamaların karşılaştırılması t testi ile yapılırken, kategorik veriler Ki-Kare ve Fisher'ın exact testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Olasılık değerleri <0.05 olarak kabul edildi.

4. BULGULAR

4.1.Olgulara Ait Özellikler

4.1.1.Cinsiyet

Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı tarafından 01.01.2019- 31.12.2019 tarihleri arasında suça sürüklendikleri iddiasıyla hakkında rapor düzenlenen 110 çocuğa ait rapor çalışma kapsamına alınmış olup olguların %75,5'inin erkek (n:83), %24,5'nin kız (n:27) olduğu görüldü (Tablo 3). Tek suça sürüklenen olgularda kız/erkek oranı 0,33 iken bu oran birden fazla suça sürüklenen olgularda kız/erkek oranı ise 0,38 olduğu saptandı. Tek suça sürüklenen ve mükerrer suça sürüklenen olguların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, her iki grupta da erkeklerin çoğunluğu oluşturduğu saptanmıştır. Bu iki grup arasında cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. (Tablo 3, p=0,648)

Tablo 3. Olguların cinsiyeti ile karışılan suç sayısına göre dağılımı

		Karışılan suç sayısı				Toplam		P
		Tek suç		Mükerrer suç				
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	0,648
Cinsiyet	Kız	20	23,5	7	28,0	27	24,5	
	Erkek	65	76,5	18	72,0	83	75,5	
Toplam		85	100	25	100	110	100	

4.1.2.Yaş

Olguların çoğunluğunun işlediği iddia edilen suç tarihine göre 14 yaşında (13,71±0,91) olduğu saptandı. Hakkında rapor düzenlenmesi amacıyla getirildiği tarihe göre olguların yaş ortalaması 14,60±1,32 ve mükerrer suça sürüklenen çocukların ilk suç yaş ortalaması 12,32±1,34 olarak tespit edildi. Tek suça sürüklenen çocukların olay tarihindeki yaş ortalaması 13,57±0,72 iken, mükerrer suça sürüklenen çocukların yaş ortalaması 14±1,33 olarak saptanmıştır. Çalışmamıza konu olan evren (18 yaşını doldurmadan önce suça sürüklendiği iddiası bulunan çocuklar) dolayısıyla en büyük olgu suç tarihine göre 17 yaşında, en küçüğü 12 yaşında bulunmuştur. Olgulardan suça sürüklenen kız olguların olay tarihine göre yaş ortalamasının 13,74±0,59 olduğu, erkek çocukların ise; 13,71±0,99 olduğu

belirlenmiştir. Suça sürüklenen çocuğun cinsiyeti ile suça sürüklenme sırasındaki yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4. Olguların cinsiyete göre yaş ortalamalarının dağılımı

	Kız	Erkek
Rapor tarihindeki yaş ortalaması	14,40±1,00	14,67±1,40
Olay tarihindeki yaş ortalaması	13,85±0,48	13,50±0,76
Tek suça sürüklenen çocuklar	13,42±0,78	14,52±1,32
Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		
Mükerrer suça sürüklenen çocukların ilk suça karıştıklarıdaki yaşlarının ortalaması	12,71±1,25	12,16±1,38

4.1.3. Eğitim durumu

Suçta sürüklenme iddiası ile tarafımıza rapor düzenlenmesi amacıyla gönderilen olguların %63,6'sının (n:70) okula devam ettiği, %31,8'inin (n:35) eğitimini yarıda bıraktığı ve %3,6'sının (n:4) okula hiç gitmediği tespit edilmiştir.

Tek suça sürüklenen ve mükerrer suça sürüklenen olguların eğitim durumları karşılaştırıldığında; tek suça karışan çocukların çoğunluğunun (n:18, %81,8) ortaokulda okumakta olduğu, mükerrer suça karışan çocukların çoğunluğunun (n:7, %28) ise lisede okumakta olduğu, okula devam eden olguların her iki grupta da çoğunluğu oluşturduğu görüldü. Bu iki grup arasında okula devam etme durumları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=0,169$).

Tablo 5. Olguların okula devam etme durumu ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım

		Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Örgün Eğitime Devam Etme Durumu	Devam ediyor	57	67,1	13	52,0	70	63,6	0,169
	Devam etmiyor (okul terk, ortaokul ve lise mezunu, hiç başlamamış)	28	32,9	12	48,0	40	36,4	
	Toplam	85	100	25	100	110	100	

Tablo 6. Olguların eğitim düzeylerine göre dağılımı

		Toplam	
		Sayı	(%)
Eğitim Durumu	Hiç okula gitmemiş	4	3,6
	İlköğretimde okuyor	7	6,4
	İlköğretim mezunu	5	4,0
	İlköğretim terk	11	10,0
	Ortaokulda okuyor	22	20,0
	Ortaokul mezunu	3	2,7
	Ortaokul terk	6	5,5
	Lise okuyor	41	37,3
	Lise terk	10	9,1
	Açıktan lise okuyor	1	0,9
	Toplam	110	100

4.1.4.Okulu bırakma nedeni

Okulu bırakma nedenleri arasında en sık üç nedenin %32,5 (n:13) kendi istekleri, %20,0 (n:8) davranış sorunları, %17,5 (n:7) ekonomik nedenlerle çalışmak zorunda kalmaları olduğu görüldü.

Tablo 7. Okula devam etmeyen olguların okulu bırakma/ okula hiç başlamama nedenlerine göre dağılımı

		Toplam	
		Sayı	%
Örgün Eğitimi Terk Etme/Eğitime Hiç Başlamama Nedeni	Devamsızlık	5	12,5
	Ders başarısızlığı	6	15,0
	Kendi isteği	13	32,5
	Davranış sorunları	8	20,0
	Ekonomik nedenler	7	17,5
	Psikiyatrik rahatsızlık	1	2,5
Toplam		40	100

4.1.5.Okul başarı durumu

Okula devam eden olgulardan sadece %25,7'sinin (n:18) okul başarısının iyi olduğu ve bu çocukların yarısından fazlasının (n:38,%54,2) okula devamsızlık yaptığı saptandı. Olguların %44,3'ünün (n:31) ders başarısı orta, % 30'unun (n:21) ise kötü olduğu görülmüştür.

Tek suça sürüklenen çocuklar ve mükerrer suça sürüklenen çocuklarda okul başarı durumu karşılaştırıldığında; her iki grupta da çocukların okul başarı durumlarının çoğunlukla orta-kötü seviyede olduğu, ancak tek suça karışan çocukların %31,6'sının (n:18) okul başarı durumu iyi iken mükerrer suça karışan çocuklarda başarı durumu iyi olan çocuk bulunmadığı görülmüştür. **Bu iki grup arasında okul başarı durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. (Fisher exact test, p=0,029).**

Tablo 8. Okula devam eden olguların okuldaki başarı durumu ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılımı

		Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Okul Başarısı	Çok iyi-İyi	18	31,6	0	0,0	18	25,7	0,029
	Orta-kötü	39	68,4	13	100	52	74,3	
Toplam		57	100	13	100	70	100	

4.1.6.Kardeş sayısı

Olguların kardeş sayılarına göre dağılımına bakıldığında %46,4'nün (n:51) 4 kardeşten fazla olduğu, %26,6'sının (n:26) 3 kardeş, %25,5'inin (n:28) 2 kardeş ve %4,5'inin (n:5) 1 kardeşe sahip olduğu görüldü. Suça sürüklenen çocukların kardeş sayıları ortalama $3,11 \pm 0,09$ olarak bulunmuştur. Tek suça sürüklenen ve mükerrer suça sürüklenen olguların kardeş sahibi olma durumları karşılaştırıldığında; her iki grupta da hiç kardeşi olmayan olgunun olmadığı ve her iki gruptaki olguların çoğunun 4 ve daha fazla sayıda kardeşe sahip oldukları belirlenmiştir. Bu iki grup arasında sahip olunan kardeş sayısı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. (p=0,520)

Tablo 9. Olguların kardeş sayısı ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılımı

Kardeş sayısı	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
1-2-3	47	55,3	12	48,0	59	53,6	0,520
4 ve fazlası	38	44,7	13	52,0	51	46,4	
Toplam	85	100	25	100	110	100	

4.1.7.Çocuğun birlikte yaşadığı kişiler

Olguların birlikte yaşadıkları kişilerin incelenmesinde; çocukların çoğunun (%68,2) öz anne ve babası ile yaşadığı tespit edilmiştir. Tek suça sürüklenen çocukların %74,1'i öz anne ve babası ile yaşarken mükerrer suça sürüklenen çocukların %48'inin öz anne ve babası ile yaşadığı, akrabaları ile yaşayan, yurтта ve cezaevinde yaşayan çocukların çoğunluğunun mükerrer suça karıştığı tespit edilmiştir.

Tablo 10. Olguların birlikte yaşadıkları kişiler arasındaki dağılım

		Toplam	
		Sayı	%
Kiminle kaldığı	Öz Anne ve Öz Baba	75	68,2
	Öz Anne ve/veya Üvey Baba	16	14,5
	Öz Baba ve/veya Üvey Anne	5	4,5
	Akraba	5	4,5
	Yurt	7	6,4
	Cezaevinde	2	1,8
Toplam		110	100

4.1.8.Çalışma durumu

Rapor düzenlenmek üzere tarafımıza gönderilen suça sürüklenen çocukların herhangi bir işte çalışıp çalışmadığı yönünde yapılan incelemede; %22,7'sinin (n:25) bir işte çalıştığı tespit edilmiştir. Tek suça sürüklenen çocuklar ve mükerrer suça sürüklenen çocukların çalışma durumları karşılaştırıldığında; her iki grupta da olguların çoğunluğunun çalışmadığı belirlenmiştir. Bu iki grup arasında olguların çalışma durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p=0,145)

Tablo 11. Olguların çalışma durumları ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım

		Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Çalışma durumları	Çalışıyor	22	25,9	3	12,0	25	22,7	0,145
	Çalışmıyor	63	74,1	22	88,0	85	77,3	
Toplam		85	77,3	25	22,7	110	100	

4.1.9.Çocukların sosyal aktivitelere katılma durumları

Suça sürüklenen gruptaki çocukların 57'sinin (%51,8) sosyal aktiviteleri olduğu görülmüştür. Tek suça sürüklenen çocuklarda sosyal aktiviteye katılma oranı %43,6 iken bu oran mükerrer suça karışan çocuklarda %8,2 olarak bulunmuştur. Bu iki grup arasında olguların sosyal aktivitelere katılım durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p=0,072)

Tablo 12. Olguların sosyal aktivite durumu ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım

		Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Sosyal aktivite	Evet	48	43,6	9	8,2	57	51,8	0,072
	Hayır	37	33,6	16	14,5	53	48,2	
Toplam		85	77,3	25	22,7	110	100	

4.1.10.Madde kullanımı

Olguların %48,2'sinde (n:53) madde kullanımının olduğu bunların arasında da en sık sigara kullanımının (%71,7) yaygın olduğu saptandı. Tek suça sürüklenen çocuklar ve mükerrer suça sürüklenen çocuklarda madde kullanımı karşılaştırıldığında; tek suça karışan olgularda madde kullanım oranı %40 (n:34) iken mükerrer suça karışan grupta bu oran %76 (n:19) olarak bulunmuştur. Gruplar arasında kullanılan maddelerin dağılımına bakıldığında;

her iki grupta da en sık sigara kullanımı olduğu, ancak uyuşturucu madde kullanımının sadece mükerrer suça karışan olgularda olduğu saptanmıştır. **Bu iki grup arasında, olguların madde kullanımı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (p=0,002).**

Tablo 13. Olguların madde kullanımı ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım

Madde kullanımı	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%			
Var	34	40,0	19	76,0	53	48,2	0,002
Yok	51	60,0	6	24,0	57	51,8	
Toplam	85	77,3	25	22,7	110	100	

Tablo 14. Madde kullanan olgularda kullanılan madde türü dağılımı

		Toplam	
		Sayı	%
Kullanılan madde	Sigara	38	71,7
	Sigara + alkol	10	18,9
	Sigara + alkol + uyuşturucu madde	3	5,7
	Sigara + uyuşturucu madde	2	3,8
Toplam		53	100

4.1.11.Nüfusa kayıtlı olduğu il ve bölge

Olguların nüfusa kayıtlı olduğu yerlerinin coğrafi olarak bölgesel dağılımı incelendiğinde; büyük çoğunluğunun nüfus kayıt yerinin Ege Bölgesi %56,4 (n:62) olduğu, %29,1'inin (n:32) Doğu Anadolu Bölgesi olduğu saptanmıştır. Olguların büyük bir çoğunluğun %50 (n:55) Aydın ilinde ikinci sıklıkla %12,7 (n:14) oranla Bitlis illerinde nüfusa kayıtlı oldukları bulunmuştur.

Tablo 15. Olgularının nüfusa kayıtlı olduğu bölgelerin dağılımı

Nüfusa Kayıtlı Olduğu Bölge	Toplam	
	Sayı	%
Ege Bölgesi	62	56,4
Marmara Bölgesi	5	4,5
Doğu Anadolu Bölgesi	32	29,1
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	6	5,5
Akdeniz Bölgesi	2	1,8
İç Anadolu Bölgesi	1	0,9
Karadeniz Bölgesi	2	1,8
Toplam	110	100

4.1.12. Göç

Suçta sürüklenen çocukların göç eden ailelerin çocukları olup olmadıklarına bakıldığında; olguların %49,1'inin (n:54) göç eden aile çocukları olduğu tespit edilmiştir. Olguların ailelerinin göç durumuna göre tekrar suça sürüklenme durumu incelendiğinde; ailelerinde göç durumu olan olguların %74'ünün (n:40) başka suça sürüklenmediği, %26'sının (n:14) tekrar suça sürüklendiği, ailesinde göç durumu olmayan olguların %80,3'ünün (n:45) başka suça sürüklenmediği, %19,6'sının (n:11) tekrar suça sürüklendiği görülmüştür. Suça sürüklenen çocukların ailelerinin göç durumu ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır (p=0,432).

4.2. Aile Özellikleri

4.2.1. Ebeveyn yaş ve eğitim durumu

Suçta sürüklenen çocukların ailelerine ait sosyodemografik özelliklerine bakıldığında çocukların annelerinin yaş ortalamasının $41,47 \pm 0,70$, babalarının yaş ortalamasının ise $45,60 \pm 0,79$ olduğu saptandı.

Suçta sürüklenen çocukların ailelerin eğitim durumuna bakıldığında annelerin %70,4'ünün (n:76) ilköğretimden sonra eğitime devam etmediği, babaların

ise %53,8'inin (n:57) ise ilköğretimden sonra eğitime devam etmediği görüldü. 4 olgunun baba eğitim düzeyine, 2 olgunun anne eğitim düzeyine ulaşamamıştır.

Tablo 16. Olguların annelerinin eğitim durumlarının dağılımı

		Sayı	%
Anne eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	22	20,4
	Okuryazar	18	16,7
	İlkokul terk	1	0,9
	İlkokul mezunu	34	31,5
	Ortaokul mezunu	18	16,7
	Lise terk	2	1,9
	Lise mezunu	10	9,3
	Üniversite mezunu	2	1,9
Toplam		108	24

(İstatiksel analiz, 2 olgunun anne eğitim seviyesi hakkında bilgi edinilemediğinden 108 olgu üzerinden yapılmıştır)

Tablo 17. Olguların babalarının eğitim durumunun dağılımı

		Sayı	%
Baba eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	6	5,7
	Okuryazar	15	14,2
	İlkokul terk	1	0,9
	İlkokul mezunu	35	33,0
	Ortaokul terk	3	2,8
	Ortaokul mezunu	23	21,7
	Lise terk	1	0,9
	Lise mezunu	18	17,0
	Üniversite mezunu	4	3,8
Toplam		106	100

(İstatiksel analiz, 4 olgunun baba eğitim seviyesi hakkında bilgi edinilemediğinden 106 olgu üzerinden yapılmıştır)

Tek suça sürüklenen çocuklar ve mükerrer suça sürüklenen çocuklar anne eğitim seviyesi bakımından karşılaştırıldığında; anne eğitim düzeyi ilköğretim ve altı düzeyde olma oranı tek suça sürüklenenlerde %67,9 (n:57) iken mükerrer suça sürüklenenlerde %79,2 (n:19) olarak saptanmıştır. Bu iki grup arasında anne eğitim düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p=0,285) İstatistiksel analiz, 2 olgunun anne eğitim seviyesi hakkında bilgi edinilemediğinden 108 olgu üzerinden yapılmıştır.

Tek suça sürüklenen çocuklar ve mükerrer suça sürüklenen çocuklar baba eğitim seviyesi bakımından karşılaştırıldığında; baba eğitim düzeyi ilköğretim ve altı düzeyde olma oranı tek suça sürüklenenlerde %47,0 (n:39) iken mükerrer suça sürüklenenlerde %78,3 (n:18) olarak saptanmıştır. **Bu iki grup arasında baba eğitim düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (p=0,008).** İstatistiksel analiz, 4 olgunun baba eğitim seviyesi hakkında bilgi edinilemediğinden 106 olgu üzerinden yapılmıştır.

Tablo 18. Olgularının babalarının eğitim düzeyleri ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım

Baba eğitim düzeyi	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
İlköğretim ve altı	39	47,0	18	78,3	57	53,8	0,008
İlköğretim üstü	44	53,0	5	21,7	49	46,2	
Toplam	83	100	23	100	106	100	

(İstatistiksel analiz, 4 olgunun baba eğitim seviyesi hakkında bilgi edinilemediğinden 106 olgu üzerinden yapılmıştır)

4.2.2.Ebeveyn çalışma durumu ve meslekleri

Olgulardan annesi vefat eden 3 kişi, annesi cezaevinde olan 5 kişi ve anne mesleği hakkında bilgi edinilemeyen 2 kişi değerlendirmeye alınmayarak olguların annelerinin çalışma durumları incelendiğinde; %24'ünün (n:24) çalıştığı, %76'sının çalışmadığı (n:76) belirlenmiştir. Tek suça sürüklenen çocuklar ve mükerrer suça sürüklenen çocuklar anne çalışma durumları bakımından karşılaştırıldığında; çalışmayan anne oranları tek suça karışan grupta %76,8 (n:63), mükerrer suça karışan grupta %72,2 (n:13) olarak bulunmuştur. Suça

sürüklenen çocukların annelerinin çalışma durumu ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır (Fisher exact= 0,761).

Rapor tarihinde cezaevinde olan 15 ebeveyninden 11'inin (%73,3) mükerrer suça sürüklenen çocuk olduğu, 4'ünün (%26,7) ise tek suça sürüklenen çocuk olduğu saptanmıştır.

Olguların anne meslekleri incelendiğinde; %76'sının (n:76) ev hanımı olduğu, %17'sinin (n:17) işçi, %4'ünün (n:4) serbest meslek sahibi olduğu, %3'ünün (n:3) memur olarak çalıştığı saptanmıştır. Annesi cezaevinde olan 5 olgudan 4'ünün mükerrer suçlu çocuk olduğu saptanmıştır.

Tablo 19. Olguların annelerinin meslek dağılımı

Anne Mesleği	Sayı	%
Ev Hanımı	76	76,0
İşçi	17	17,0
Serbest meslek	4	4,0
Memur	3	3,0
Toplam	100	100

(İstatistiksel analiz, 2 olgunun anne meslek durumu hakkında bilgi edinilememesi, 3 olgunun annesinin sağ olmaması ve 5 olgunun annesinin cezaevinde olması nedeniyle 100 olgu üzerinden yapılmıştır)

Olgulardan babası vefat eden 3 kişi, babası cezaevinde olan 10 kişi değerlendirmeye alınmayarak olguların babalarının çalışma durumları incelendiğinde; %12,4'ünün (n:12) çalışmadığı, %87,6'sının (n:85) çalıştığı belirlenmiştir. Tek suça sürüklenen çocuklar ve mükerrer suça sürüklenen çocuklar baba çalışma durumları bakımından karşılaştırıldığında; çalışan baba oranları tek suça sürüklenen grupta %89,9 (n:71), mükerrer suça sürüklenen grupta %77,8 (n:14) olarak bulunmuştur. Suça sürüklenen çocukların babalarının çalışma durumu ile tekrar suça sürüklenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır (Fisher exact p=0,685).

Olguların babalarının sahip olduğu meslek incelendiğinde; en sık işçi (%58,1) olduğu, ikinci sıklıkla çiftçi (%15,1) olduğu görülmüştür. Babası cezaevinde olan 10 olgudan 7'sinin mükerrer suçlu çocuk olduğu saptanmıştır.

Tablo 20. Babası çalışan olguların baba meslek dağılımı

Baba Mesleği	Sayı	%
İşçi	50	58,9
Çiftçi	13	15,2
Esnaf	10	11,8
Memur	5	5,9
Serbest meslek	5	5,9
Emekli	2	2,3
Toplam	85	100

4.2.3. Ailenin gelir düzeyi

Aylık gelir düzeyi 2000 TL' den az, 2000-3000 TL arası, 3000-4500 TL ve 4500 TL'den fazla olarak gruplandırılmıştır. Olgu grubundaki çocukların aile gelir düzeyleri değerlendirildiğinde, çoğunluğun (%42,7, n:47) gelir düzeyi 2000-3000 TL arası olarak saptanmıştır. Tek suçlu çocukların çoğunluğunda (%49,4) gelir düzeyi 2000-3000 TL arası iken mükerrer suçlu çocuklarda çoğunluğun (%52) gelir düzeyi 2000 TL altı olarak saptanmıştır. **Bu iki grup arasında aile gelir düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (p=0,0036).**

Tablo 21. Olguların ailelerinin aylık gelir durumları ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım

Aylık gelir durumu	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
2000 TL altı	15	17,6	13	52,0	28	25,5	0,003
2000-3000 TL	42	49,4	5	20,0	47	42,7	
3000-4500 TL	20	23,5	6	24,0	26	23,6	
4500 TL üzeri	8	9,4	1	4,0	9	8,2	
Toplam	85	100	25	100	110	100	

4.2.4. Anne-baba birliktelik durumu

Olguların ebeveynlerinin birliktelik durumu incelendiğinde % 33'ünün ayrı olduğu görülmüştür. Tek suça sürüklenen çocuklar ve mükerrer suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin birliktelik durumları karşılaştırıldığında; tek suça karışan çocukların %28,5'inin anne babasının ayrı olduğu, mükerrer suça karışanların ise %48'inin anne babasının ayrı olduğu saptanmıştır. Suça sürüklenen çocukların anne babalarının birliktelik durumları ile karışılan suç sayısı arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır ($p=0,084$).

Tablo 22. Olguların anne baba birliktelik durumu ile suç sayısı arasındaki dağılım

Anne babanın birliktelik durumu	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Ayrı	25	29,4	12	48,0	37	33,6	0,084
Birlikte	60	70,6	13	52,0	73	66,4	
Toplam	85	100	25	100	110	100	

4.2.5. Aile yapısı

Aile yapılarına bakıldığında %54,5'inin (n:60) çekirdek aile, %12,7'sinin (n:14) geniş aile, %32,7'sinin (n:36) parçalanmış aileye sahip olduğu saptanmıştır. Suça sürüklenen çocukların karışılan suç sayısı ile aile yapılarının karşılaştırılmasında; tek suça karışan çocukların %28,2'sinin (n:24), mükerrer suçlu çocukların %48'inin (n:12) parçalanmış aileye sahip olduğu saptanmıştır. Bu iki grup arasında aile yapısı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=0,171$).

Tablo 23. Olguların aile yapısı ile suç sayısı arasındaki dağılım

Aile yapısı	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Çekirdek aile	49	44,0	11	44,0	60	54,6	0,171
Geniş aile	12	14,1	2	8,0	14	12,7	
Parçalanmış aile	24	28,2	12	48,0	36	32,7	
Toplam	85	77,3	25	22,7	110	100	

4.2.6. Ailede akraba evliliği

Olguların aile özelliklerine bakıldığında %27,3'ünde (n:30) akraba evliliği olduğu saptanmıştır. Suça sürüklenen çocukların karıştıkları suç sayısı ile ailesinde akraba evliliği varlığı durumunun karşılaştırılmasında; tek suça sürüklenen çocukların %24,7'sinin (n:21) ve mükerrer suça sürüklenen çocukların %36,0'ının (n:9) ailelerinde akraba evliliği durumu olduğu saptanmıştır. Bu iki grup arasında akraba evliliği durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p=0,265).

4.2.7. Ailede vefat durumu

Olguların %5,5' inin (n:6) ailesinde vefat durumu olduğu saptanmıştır. Suça sürüklenen çocukların karıştıkları suç sayısı ile ailede vefat durumunun karşılaştırılmasında; tek suça sürüklenen çocukların %4,7'sinde (n:4) ve mükerrer suça sürüklenen çocukların %8'inde (n:2) ailesinde vefat eden kişi olduğu saptanmıştır. Bu iki grup arasında ailede vefat durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (Fisher exact testi, p=0,617).

4.2.8. Aile ve yakın akrabalarında suç işlemiş birey bulunması

Olguların ailesinde suça karışma oranının %35,4 (n:39) olduğu, aile içinde ise en sık kardeşlerden birinin (%38,4, n:15) suça karıştığı tespit edilmiştir. Ailesinde suç öyküsü olan olguların %18'inin (n:7) anne veya babasının suça karıştığı, %20,6'sının yakın akrabalarından suça karışan olduğu, %23'ünün ise aile bireylerinden anne, baba ve en az bir kardeşin suça karışma öyküsü olduğu belirlenmiştir.

Tek suça sürüklenen ve mükerrer suça sürüklenen olguların ailesinde suça karışan kişi varlığı karşılaştırıldığında; tek suça sürüklenen çocukların ailesinde suça karışan bir

kişinin var olma oranı %18,8 (n:16) iken mükerrer suça sürüklenenlerde bu oran %92 (n:23) olarak tespit edilmiştir. Ailesinde suça karışma öyküsü olan olguların ebeveynlerinde suça karışma oranı mükerrer suça sürüklenen çocuklarda %56,5 (n:13) iken tek suça sürüklenen çocuklarda %18,75 (n:3) olarak saptanmıştır. **Bu iki grup arasında aile içinde suça karışan kişi varlığı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (p=0,000).**

Tablo 24. Olguların ailelerinde suça karışma varlığı ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım

Ailede suça Karışma	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Var	16	18,9	23	92,0	39	35,4	0,000
Yok	69	81,1	2	8,0	71	64,6	
Toplam	85	100	25	100	110	100	

Tablo 25. Ailesinde suç öyküsü olan olguların ailelerinde suça karışan kişilerin dağılımı

Ailede suça karışan kişi	Toplam	
	Sayı	%
Anne / Baba	7	18
Kardeşlerden biri	15	38,4
Akraba (dayı/amca/teyze vb)	8	20,6
Anne+baba+kardeşlerden bir ya da birkaçı	9	23,0
Toplam	39	100

4.2.9.Çocukların arkadaş çevrelerinde suça karışan başka kişilerin varlığı

Olguların arkadaşlarında suça karışma oranlarının %50 (n:55) olduğu görülmüştür. Tek suça sürüklenen ve mükerrer suça sürüklenen olguların arkadaşlarında suça karışan kişi varlığı durumları karşılaştırıldığında; tek suça sürüklenen çocukların %42,4'ünde (n:36), mükerrer suça sürüklenen çocukların %76'sında (n:19) arkadaşlarında suça karışan kişilerin olduğu saptanmıştır. **Bu iki grup arasında arkadaşlarında suça karışma durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. (p=0,003)**

Tablo 26. Olguların arkadaşlarının suça karışma durumu ile karışılan suç sayısı arasındaki dağılım

Olguların arkadaşlarında suça karışma	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Var	36	42,4	19	76,0	55	50,0	0,003
Yok	49	57,6	6	24,0	55	50,0	
Toplam	85	100	25	100	110	100	

4.2.10.Çocukların yakın çevrelerinde suça karışan başka kişilerin varlığı

Olguların yakın çevrelerinde suça karışma oranlarının %50,9 (n:56) olduğu görülmüştür. Tek suça sürüklenen ve mükerrer suça sürüklenen olguların yakın çevrelerinde suça karışan kişi varlığı durumları karşılaştırıldığında; tek suça sürüklenen çocukların %41,2'sinde (n:35), mükerrer suça sürüklenen çocukların %84'ünde (n:21) yakın çevrelerinde suça karışan kişilerin olduğu saptanmıştır. **Bu iki grup arasında yakın çevrelerinde suça karışan kişi varlığı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. (p=0,000)**

Tablo 27. Olguların yaşadığı çevrede suça karışma durumu ile karışılan suç sayısı arasında dağılım

		Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Yaşadığı çevrede suça karışma	Var	35	41,2	21	84,0	56	50,9	0,000
	Yok	50	58,8	4	16,0	54	49,1	
Toplam		85	100	25	100	110	100	

4.2.11.Fiziksel şiddet

Olguların %12,7 sinin aile içinde fiziksel şiddet gördüğü saptanmıştır. Suça sürüklenen çocukların karıştıkları suç sayısı ile ailelerinde fiziksel şiddet varlığı durumunun karşılaştırılmasında; tek suça sürüklenen çocukların %10,6'sının (n:9) ve mükerrer suça sürüklenen çocukların %20'sinin (n:5) ailelerinde fiziksel şiddet öyküsü olduğu saptanmıştır. Bu iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (Fisher exact, p=0,302).

Tablo 28. Olgularda fiziksel şiddet durumu ile karışılan suç sayısı arasında dağılım

Fiziksel şiddet	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Var	9	10,6	5	20,0	14	12,7	0,302
Yok	76	89,4	20	80,0	96	87,3	
Toplam	85	100	25	100	110	100	

4.3.Suçla İlişkin Özellikler

4.3.1.Çocukların sürüklendikleri suç türleri

Olguların büyük çoğunluğunun (%43,6, n:48) hırsızlık suçuna sürüklendiğinin iddia edildiği, bunu %27,3 (n:30) ile kasten yaralama suçlarının ve %10,9 (n:12) ile cinsel istismar suçlarının izlediği görülmüştür. Suç türleri gruplandırıldığında en sık mal varlığına karşı işlenen suçların (n:54, %50,0) ve ikinci sıklıkla vücuda karşı işlenen suçların (n:28, %25,5) işlendiği görülmüştür. Olguların %25,5'inin (n:28) ise cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen (n:14, %12,7) ve diğer (hürriyete karşı, şerefte karşı, kamu sağlığına karşı ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen) suçlara sürüklendiği görülmüştür(Tablo 14).

Tek suça sürüklenen ve mükerrer suça sürüklenen olguların suç grupları karşılaştırıldığında; tek suça karışan çocukların en sık %44,7 (n:38) ile mal varlığına karşı işlenen suçlara, ikinci sıklıkla %30,6 (n:26) vücuda karşı işlenen suçlara karıştığı, mükerrer suça karışan çocukların en sık %64 (n:16) ile mal varlığına karşı işlenen suçlara, ikinci sıklıkla uyuşturucu maddeler ile ilgili suçlar önde olmak üzere diğer suçlara karıştığı

saptanmıştır. Bu iki grup arasında karışıkları suç grupları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. (p=0,066)

Tablo 29. Olguların karışıkları suç gurubu ile karışılan suç sayısı arasında dağılım

Suç grubu	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Mal varlığına karşı	38	44,7	16	64,0	54	49,1	0,066
Vücuda karşı	26	30,6	2	8,0	28	25,5	
Cinsel dokumalmazlığa karşı işlenen suçlar ve diğer suçlar	21	24,7	7	18,0	6	35,4	
Toplam	85	100	25	100	110	100	

Tablo 30. Olguların karışıkları suç türlerinin dağılımı

Suç Türü	Toplam	
	Sayı	(%)
Hırsızlık	48	43,6
Mala zarar verme	6	5,5
Kasten yaralama	27	24,5
Taksirle yaralama	1	0,9
Cinsel istismar	14	12,7
Uyuşturucu maddeler ile ilgili suçlar	4	3,6
Tehdit	1	0,9
Aleni olmayan söyleşiyi kayda almak	4	3,6
Hakaret	2	1,8
Terör propagandası yapmak	2	1,8
Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakmak	1	0,9
Toplam	110	100,0

4.3.2.Mükerrer suça sürüklenen çocukların karıştıkları son suç türleri

Birden fazla suça karışan 25 çocuktan 16'sının (%64) mala karşı işlenen suçlara (hırsızlık, mala zarar verme), 4'ünün (%3,6) kamu sağlığına karşı işlenen suçlara, 2'ser kişinin (n:1,8) cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlara ve vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlara (kasten yaralama, taksirle yaralama), 1 kişinin ise terör propagandası yapma suçlarına karışması sebebi ile adli tıp polikliniğine getirildikleri saptanmıştır.

4.3.3.Mükerrer suça sürüklenen çocukların karıştıkları ilk suç türleri

Tekrar suça sürüklenen çocuklarda suç tiplerinin dağılımı incelendiğinde; çocukların karıştıkları ilk suç türlerinin, 16 kişide (%64) tamamına yakını hırsızlık olmak üzere mal varlığına karşı işlenen suçlar, 5 kişide kasten yaralama, 2'ser kişide terör suçları ve uyuşturucu maddeler ile ilgili suçlar olduğu saptandı. Mükerrer şekilde suça sürüklenen çocukların %60'ının (n:15) ilk suçu ile aynı suça tekrar sürüklendiği belirlenmiştir. İlk suçu hırsızlık olan 15 olgudan 11'inin tekrar hırsızlık suçuna, 2'sinin uyuşturucu maddeler ile ilgili suçlara, birer olgunun ise cinsel istismar ve kamu malına zarar verme suçlarına karıştığı saptanmıştır. İlk suçu yaralama olan 5 olgudan 1 kişinin yine yaralama suçuna, 3 kişinin hırsızlık suçuna, 1 kişinin ise cinsel istismar suçuna karıştığı belirlenmiştir.

Tablo 31. Mükerrer suça sürüklenen olguların karıştıkları ilk suç türleri dağılımı

Suç Türü	Sayı	Toplam Yüzde (%)
Hırsızlık	15	60,0
Kasten yaralama	5	20,0
Uyuşturucu maddeler ile ilgili suçlar	2	8,0
Terör örgütü propagandası yapmak	2	8,0
Mala zarar verme	1	4,0
Toplam	25	100

4.3.4. Suç sayısı

Olguların büyük bir çoğunluğunun (n:85, %77,3) ilk defa suça karıştığı, %22,7'sinin (n:25) ise daha öncesinde bir ya da birden fazla suça karıştığı saptanmıştır. İşlediği iddia olunan suç nedeniyle hakkında rapor düzenlenmesi için gönderilen 11 kişinin (%10,0) ikinci suçu, 6 kişinin (%5,5) üçüncü suçu olduğu, 8 kişinin (%7,3) ise 4 ve fazla sayıda suça karıştığı tespit edilmiştir.

4.3.5. Çocukların suça karıştıkları sırada birlikte oldukları kişiler

Olguların %74,54 (n:82) oranında suça karışma sırasında bir başkası ile birlikte oldukları saptanmıştır. Olguların %16,4'ünün aileden bireyler ile (anne, baba ve kardeşten bir veya birkaçı), %53,6'sının arkadaşlarıyla, %4,5'inin tanıdıkları aile dışından bir yetişkin ile ve %25,5' inin tek başına suça karıştığı tespit edilmiştir. Tek suça sürüklenen ve mükerrer suça sürüklenen olguların suça karıştıkları kişilerin dağılımı karşılaştırıldığında; arkadaşları ile suça karışma oranı tek suça sürüklenen çocuklarda %62,5 (n:50), mükerrer suça sürüklenen çocuklarda %36,0 (n:9), aileden bireyler ile suça karışma oranı tek suça sürüklenenlerde %13,75 (n:11), mükerrer suça sürüklenenlerde %28,0 (n:7) olarak tespit edilmiştir. **Bu iki grup arasında suça karıştıkları sırada birlikte oldukları kişiler açısından istatistiksel olarak yakın oranda anlamlı fark bulunmuştur (p=0,057).** İstatistiksel analiz yapılırken çocukların suça karıştığı tanıdık yetişkin bireyler incelemeye alınmamıştır.

Tablo 32. Olguların eyleme karıştıkları kişiler ile karışılan suç sayısı arasında dağılım

Eyleme Kiminle karıştığı	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Aileden bireyler	11	13,75	7	28,0	18	17,4	0,057
Arkadaş	50	62,5	9	36,0	59	56,19	
Yalnız	19	23,75	9	36,0	36	26,67	
Toplam	80	100	25	100	105	100	

4.4. Zeka Düzeyi

Suça sürüklenen çocukların klinik zeka düzeyleri incelendiğinde; yapılan muayeneler sonucunda %61,8'inin (n:68) normal zeka düzeyinde olduğu görülmüştür. Suça sürüklenen çocukların karıştıkları suç sayısı ile klinik zeka düzeylerinin karşılaştırılmasında; tek suça sürüklenen çocukların %30,6'sının (n:26) ve mükerrer suça sürüklenen çocukların %36'sının (n:9) zeka düzeylerinin düşük (sınırdaki zeka geriliği, hafif ve orta zeka geriliği) olduğu, bu iki grup arasında klinik zeka düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (p=0,831).

Tablo 33. Olguların zeka düzeyleri dağılımı

Klinik zeka düzeyi	Sayı	%
Normal	68	61,8
Donuk	7	6,4
Hafif düzeyde zeka geriliği	11	10,0
Orta düzeyde zeka geriliği	4	3,6
Sınırdaki zeka geriliği	20	18,2
Toplam	110	100

4.5. Psikopatoloji

Olguların %49'unda (n:54) psikiyatrik bir hastalık saptandığı, %51'inde (n:56) ise hastalık düzeyinde bulgu saptanmadığı görülmüştür. Olgularda saptanan psikiyatrik hastalıklar incelendiğinde; %27,7 (n:15) ile en sık Mental Retardasyon (MR) saptandığı, %24'ünde (n:13) DHEB, %22,2'sinde (n:12) davranım bozukluğu, %9,2'sinde ise DEHB+Davranım bozukluğu saptandığı belirlenmiştir. Suça sürüklenen çocukların karıştığı suç sayısı ile ruhsal hastalık tanılarının karşılaştırılmasında; tek suça sürüklenen çocukların %44,7'sinde (n:38), mükerrer suça sürüklenen çocukların %64'ünde (n:16) ruhsal hastalık tanısı konduğu saptanmıştır. Bu iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. (p=0,089)

Tablo 34. Psikiyatrik tanı alan olgularda ruhsal hastalık dağılımı

Ruhsal Hastalık	Sayı	%
MR	15	27,7
DEHB	13	24,0
Davranım bozukluğu	12	22,2
DEHB+Davranım Bozukluğu	5	9,2
Anksiyete bozukluğu	3	5,5
Madde kullanım bozukluğu	1	1,8
Depresyon	1	1,8
OKB+Otizm spektrum boz.+duygudurum boz.	1	1,8
Disleksi	1	1,8
Anksiyete boz.+madde kullanım boz	1	1,8
Özel öğrenme güçlüğü	1	1,8
Toplam	54	100

Tablo 35. Olgularda ruhsal hastalık varlığı ile karıştıkları suç sayısı arasındaki dağılım

Ruhsal hastalık	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Var	38	44,7	16	64,0	54	49,0	0,089
Yok	47	55,3	9	36,0	56	51,0	
Toplam	85	100	25	100	110	100	

4.6. Çocuklar Hakkında Önerilen Tedbir Kararları

Olgulara düzenlenen raporların sonuç bölümü tedbir kararları açısından incelendiğinde; %58,2'sinde (n:64) herhangi bir koruyucu veya destekleyici tedbir kararı alınması önerilmediği, olguların %,29,1'inde (n:32) sağlık tedbiri kararı alınması önerildiği, %7,3'ünde (n:8) sağlık+koruma tedbiri, %4,5'inde (n:5) sağlık+eğitim+bakım

tedbiri kararı alınması ve 1 kişiye eğitim tedbiri önerisinin ilgili adli makamlara bildirilmiş olduğu tespit edilmiştir. Tek suça sürüklenen çocuklar hakkında tedbir kararı önerilme oranı %38,82 iken mükerrer suça sürüklenen çocuklarda bu oran %52 olarak saptanmıştır. Bu iki grup arasında çocuklar hakkında verilen tedbir kararları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p=0,240).

Tablo 36. Olgular hakkında verilen tedbir kararları ile işlemiş oldukları suç sayısı arasındaki dağılım

Tedbir kararı	Tek suça sürüklenen çocuklar		Mükerrer suça sürüklenen çocuklar		Toplam		P
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Var	33	38,8	13	52,0	46	42,8	0,240
Yok	52	61,2	12	48,0	64	58,2	
Toplam	85	100	25	100	110	100	

4.7. Çocuklar Hakkında Verilen Kararlar

Çalışma kapsamındaki raporların sonuç bölümündeki kararların incelenmesinde; olguların %3,6'sına (n:4) işlenen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp, davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmiş olduğu, %21,8'ine (n:24) ise işlenen fiilin hukuki anlam sonuçlarını algılayabileceği, fakat davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmemiş olduğu, %74,5'ine (n:82) ise işlenen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılamadığı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmemiş olduğu şeklinde karar verildiği görülmüştür.

Tablo 37. Olgular hakkında verilen sonuçların dağılımı

Sonuç kararı	Sayı	Toplam yüzde (%)
Davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği, sonuçlarını anlayamadığı	82	74,5
Sonuçlarını bildiği fakat davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediği	24	21,8
Davranışlarını yönlendirebildiği, sonuçlarını bildiği	4	3,6
Toplam	110	100

5.TARTIŞMA

Suça sürüklenen çocukların toplumsal bir sorun teşkil etmelerinin yanında bu çocukların adli süreçlerinde yapılan ekonomik harcamalar, çocuklar hakkında alınan tedbir kararlarının uygulanması ve sürdürülmesi için ayrılan süre ve personel işgücü kaybının önemi oldukça fazladır. Bu nedenle son yıllarda suça karışan çocuk popülasyonuna olan farkındalık ile çocuk suçluluğu konusunda yapılan araştırmalar da artmıştır [88,261].

Bu çalışmada, işledikleri iddia olunan suç nedeni ile adli muayene amacıyla Adli Tıp Polikliniği'ne getirilen mükerrer şekilde suça sürüklenen çocuklar ile ilk kez suça sürüklenmiş çocukların sosyodemografik özellikleri karşılaştırılarak çocukları suça iten faktörler değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler yazın bilgileri ışığında tartışılmıştır.

5.1.Cinsiyet

Olguların cinsiyet dağılımı

Olguların çoğunluğunun erkek çocuklar olması bir çok araştırma ile uyumluluk göstermiştir [7,9,98,102]. Aksu ve ark. tarafından Aydın ilinde yapılan benzer bir araştırmada olguların %57.7'sini erkek çocukların oluşturduğu saptanmıştır [145]. Işık ve ark.[146] tarafından Isparta ilinde yapılan araştırmada bu oran %86.2 iken Gümüştas ve ark.'nın [147] Adıyaman'da yaptıkları araştırmada bu oranın %93.8 olduğu saptanmıştır. Suç işleme davranışının erkeklerde daha sık görülmesinin; erkeklik hormonu olan androjen ile saldırgan davranışlar arasında ilişki bulunması nedeniyle suç davranışlarına eğilimlerinin fazla olması [149], erkek çocukların fizyolojik özellikleri, suça karışan arkadaşlara sahip olma olasılıklarının yüksek olması, merkezi sinir sistemlerinin çevresel risk faktörlerine daha duyarlı olması [150], erkek çocuklarının sosyal hayatta çok daha aktif olmaları [151], ailelerin kız çocuklarına karşı daha gözetici ve denetleyici tutumlar sergilemeleri gibi etkenlerle ilişkilendirilebileceği belirtilmektedir [152].

Cinsiyet ve mükerrer suç

Mükerrer suça karışan kız ve erkekler üzerinde yapılan çalışmalarda, tekrarlayan suçluluk oranının erkek çocuklarda yüksek olduğu, erkek cinsiyetin yeniden suç işlemede önemli bir risk faktörü olduğu saptanmıştır [123,153-155].Yapılan benzer bir araştırmada mükerrer suça karışan 100 çocuktan 88'inin erkek çocuk ve 12'sinin kız çocuktan oluştuğu

bildirilmiştir [156]. Güler G. ve ark.'nın yaptığı benzer bir araştırmada 101 suça sürüklenen çocuktan 34'ünün (%33,6) mükerrer suça karıştığı ve bu çocukların çoğunluğunun (n:33, %97,1) erkek çocuklardan oluştuğu belirtilmiş olup, kız çocuklarda tekrarlayıcı suç oranlarının %7,6 ve erkeklerde bu oranın % 36,2 olarak saptandığı bildirilmiştir [157]. Çalışmamızda kız çocuklarda görülen mükerrer suça karışma oranının yüksek olma sebebinin Aydın ili çevresindeki sosyokültürel yapının etkisinden dolayı olduğu düşünülmektedir.

5.2.Yaş

Olguların yaş dağılımı

Kurtuluş ve ark. Denizli ilinde suça sürüklenen 185 çocuk arasında yaptıkları benzer bir araştırmada çocukların yaş ortalamasını $13,77 \pm 0,9$ olarak saptamıştır [158]. Işık ve ark. ise Isparta ilinde yaptıkları araştırmada, olguların %42,3'ünü 14 yaş grubu çocukların oluşturduğunu saptamışlardır [146]. Gümüştas ve ark.'nın Adıyaman ilinde yaptığı araştırmada, suça karışan 80 olgunun yaş ortalaması $13,72 \pm 0,94$ olarak bildirilmiştir [147]. Literatür incelendiğinde benzer araştırmalarda 14 yaş grubundaki suça sürüklenen çocukların oranları; Eskişehir'de %43.1, Trabzon'da %37,9, Ankara'da %33,78, Kahramanmaraş ve Muğla illerinde %35.4 ve Antalya'da %31,6 olarak belirtilmiş ve olguların çoğunluğunun 14 yaş grubu çocuklardan oluştuğu bildirilmiştir [4,159-162]. Çalışmamız tüm bu çalışmaları destekler niteliktedir. Ergenlik döneminde yaşanan yoğun fizyolojik ve biyolojik sorunlarla birlikte psikososyal gelişimin tamamlanmamasından kaynaklanan dürtü kontrol eksikliği, ergende macera arayışı, riskli davranışlar, ani verilen tepkiler ve yasaklara karşı gelme gibi olumsuz davranışlarda artışa neden olmaktadır. Tüm bu faktörler, suçluluğun bu yaş grubunda daha sık görülme nedenlerindendir [153,163].

Yaş ve mükerrer suç

Yapılan araştırmalara göre, suç işlemeye başlama yaşının küçüklüğü de mükerrer suç işleme açısından önemli bir risk etmeni olarak bildirilmektedir [164-166]. Tunceroğlu yaptığı çalışmada, 100 mükerrer suça sürüklenen çocuğun %22'sinin 14 yaş, %18'inin 15 yaş, %17'sinin ise 13 yaşında ilk suçlarına karıştığı ve ortalama ilk suça karışma yaşlarının 14 ± 1.74 olduğunu bildirmiştir [156]. Cömert ise yaptığı benzer bir araştırmada, mükerrer suça sürüklenen olguların ilk suça karışma yaşlarının; %24,6'sında 15 yaş, %32,8'inde 16 yaş, %26,2'sinde 17 yaş olduğunu ve %16,4'ünde 18 yaş olduğunu saptamıştır [167]. Bizim

çalışmamızda bu çalışmalardan farklı olarak mükerrer suça sürüklenen çocukların ilk suça karışma yaşlarının çok daha düşük bulunması dikkat çekicidir.

5.3. Eğitim Durumu

Okul devam durumu ve okul başarı durumu

Çocuğun bir eğitim kurumuna devam etmesi, dolaylı olarak çocuğun suç ortamından uzaklaşmasını sağlayarak suça sürüklenmesini de engellemektedir [175]. Okul başarısının düşük olması ve devamsızlık, suç davranışına yönelme ile ilişkili bulunan diğer faktörler olarak bilinmekte olup yapılan araştırmalarda, suça karışan çocukların diğer çocuklara göre okula devamlarının daha zayıf olduğu ve ders başarılarının daha düşük olduğu gösterilmiştir [151,162,182].

Çalışmamıza konu olan 110 olgudan 70 kişinin (%63,6) örgün eğitime devam ettiği, belirlenmiştir. Olguların çoğunluğunun (%37,3) lisede okumakta olduğunun saptanması, örneklem grubunun yaş ortalaması ile uyumlu bulunmuştur. Eğitimine devam eden olguların çoğunluğunun ders başarısının kötü-orta olduğu ve çoğunun devamsızlık yaptığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde ülkemizde yapılan benzer çalışmalarda da suça sürüklenen çocukların okul başarı durumu kötü-orta olarak bildirilmektedir [88,148,168,183].

Kocaeli’de 2019 yılında yapılan bir çalışmada, 160 olgunun %39.4’ünün okula devam etmediği, %4,4’ünün (n:7) okula hiç gitmediği tespit edilmiştir. Çocukların %18,1’inin (29) ilköğretim, %6,3’ünün (n:10) lise terk olduğu tespit edilmiştir [171]. Mardin’de yapılan benzer bir araştırmada çocukların %47’sinin okula devam etmediği, %2’sinin hiç okula gitmediği ve %37.3’ünün ilköğretim, %7.4’ünün lise terk olduğu bildirilmiştir[88]. Samsun ilinde 2004 yılında çocuk ıslahevlerinde yapılan çalışmada çocukların % 28,6’sının eğitimini yarıda bıraktığı tespit edilmiştir[184]. Antalya’da 2003 yılında yapılan diğer benzer bir araştırmada, suça karışan çocukların %54’ünün okulu terk ettiği ve bunların da %25’inin ilkokul, %19’unun ortaokul, %10’unun lise terk olduğu saptanmıştır [185]. Adana’da yapılan bir araştırmada da çocukların %58.5’inin okulu terk ettiği ve çocukların %8,7’sinin okula hiç başlamadığı belirlenmiştir [102]. Tüm bu araştırmalarla benzer olarak bizim çalışmamızda da suça sürüklenen çocukların okulu en çok ilkokul döneminde bıraktıkları görülmektedir. Suça karışan çocukların azımsanmayacak bir kısmının okulu terk etmeleri ya da hiç okula başlamamış olmaları, eğitimin suç davranışını önleyici bir faktör olduğunu düşündürmektedir [94]. Çocukların eğitimlerine devamının

sağlanması, suç davranışına yönelmelerinin engellenmesi amacıyla alınabilecek en önemli tedbirlerden olduğu düşünülmüştür.

Okulu bırakma nedenleri

Yavuzer, yaptığı bir araştırmada suça sürüklenen çocuklardan okula devam etmeyenlerin %75,2'sinin kendi isteği ile okulu bıraktığını saptamıştır. Çocukların okulu bırakma nedenleri arasında ekonomik yetersizlikler de sıklıkla görülmektedir [92]. Erel ve ark.'nın Aydın ilinde 2002 yılında yaptığı araştırmada, suça sürüklenen çocukların eğitimi bırakma nedenleri, çocukların %74.7'ünde ekonomik, %8.3'ünde ailesel nedenler olarak bildirilmiştir [183]. Çırak ve ark.'nın Elazığ ilinde suçlu çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada okula devam etmeyen çocukların %10.5'inin ekonomik nedenlerle, %1.1'inin ailenin engellenmesi nedeniyle ve yine %1.1'inin ise kendi isteği ile eğitimine devam etmediği saptanmıştır[186]. Bu çalışmalardan farklı olarak Kızmaz ve Bilgin'in Diyarbakır ilinde 2005 yılında yaptığı araştırmada çocukların okulu bırakma sebepleri %31.3'ünde ailenin ilgisizliği, %31.3'ünde kendi ilgisizliği ve %12.5'inde ekonomik zorluklar olarak saptanmıştır [187]. Bizim araştırmamızda da suça sürüklenen çocukların çoğunluğunun okulu bırakma ya da okula hiç başlamama nedenlerinin kendi istekleri (%32,5) olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim ve mükerrer suç

Ankara'da mükerrer suçlular üzerine yapılan araştırmada bu suçluların %57,6'sının hiç öğrenim görmediği, %22,1'inin ise ilköğretim mezunu olduğu bildirilmiştir [36]. Top, İstanbul Maltepe Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan 15-17 yaş grubu hükümlü çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada, birden fazla kez suça karışan çocuklardan okur-yazar olmayan veya sadece okur-yazar olanların sayısının ilk defa suça karışan çocukların sayısına göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir [188]. İstanbul'da 2015 yılında yapılan bir çalışmada 100 mükerrer suça karışan çocuktan 6 çocuğun hiç okula gitmediği, 74 çocuğun eğitim hayatlarının herhangi bir aşamasında okulu terk ettiği, 14 çocuğun ise bir üst kademeye devam etmediği, okul başarı durumlarına bakıldığında 72 çocuğun derslerinin düşük olduğu bildirilmiştir [156]. Bitlis'te 61 mükerrer suça karışan çocuk için yapılan araştırmada; %68,9'unun eğitimine devam etmediği, %9,9'unun okur-yazar olmadığı, çocukların %6,6'sının ilköğretim terk olduğu, %26,2'sinin ortaöğretimini tamamlamadan bıraktığı görülmüştür[167]. Literatür incelendiğinde; mükerrer suça

sürüklenen çocukların okul başarıları ile ilgili olarak, bir çalışmada, 141 çocuktan sadece %7,5'inin okul dönemindeki başarı durumunun iyi olduğu, diğer iki çalışmada sırasıyla hükümlü çocukların %52,8'inin ve %44,7'sinin başarısız olduğu bildirilmiştir [37,189,190]. Bizim çalışmamızda da bu araştırmalara uygun olarak mükerrer suça sürüklenen çocukların %48'inin okula devam etmediği, tek suça sürüklenen çocuklara kıyasla okul başarı durumlarının anlamlı düzeyde orta-kötü olduğu tespit edilmiştir. Düşük okul başarısının, mükerrer suça karışmada en etkili faktörlerden biri olduğu düşünülebilir.

5.4. Kardeş Sayısı

Olguların kardeş sayısı

Uzun, Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Çocuk Eğitimevi'nde kalan 170 erkek çocuk üzerinde yaptığı bir araştırmada, 1-3 kardeşi olanların oranını %36,5 (n:62), 4-6 kardeşi olanların oranını %41,8 (n:71), 7 ve daha fazla kardeşi olanların oranını ise %20 (n:34) olarak tespit etmiştir [192]. Şen ve ark.'nın [162] Eskişehir'de yaptığı araştırmada suça sürüklenen çocukların %32,5'inin 5 kardeş ve fazlasına sahip olduğu, Erdoğan'ın [193] yaptığı bir çalışmada, 15-18 yaş arası suça karışan 50 çocuğa ait dosyanın incelenmesinde çocukların %52'sinin 3-6 kardeşi olduğu görülmüştür. Literatürde incelenen diğer araştırmalarda da çalışmamızla uyumlu olarak suça sürüklenen çocukların çok sayıda kardeşe sahip olduğu belirtilmiştir [88,98,173,191].

Ailelerdeki çocuk sayısının fazla olmasının, ailenin sosyoekonomik düzeyini olumsuz yönde etkileyeceği aynı zamanda çocuğun fiziksel, ruhsal ve maddi ihtiyaçlarının karşılanmasında da yetersizliklere neden olacağı ve çocuğun suça karışma olasılığını artırabileceği düşünülmektedir [22,137,175].

Kardeş sayısı ve mükerrer suç

Çalışmamızda 25 mükerrer suça sürüklenen çocuktan 13'ünün 4 ve fazla kardeşe sahip olduğu saptanmıştır. Tunceroğlu, mükerrer suça karışan çocukların %77'sinin 4 ve daha fazla kardeşi olduğunu bildirmiştir[156]. Özkök ve Katkıcı yaptıkları benzer çalışmada birden fazla suç öyküsü olan suça sürüklenen çocukların %89,5'inin 4 veya daha fazla kardeşe sahip olduklarını tespit etmişlerdir [169]. Top'un yaptığı araştırmada ise çocukların ailesinin %43,7'sinin 5 ve daha fazla çocuğa sahip olduğu ve ilk kez suça karışan çocuklarla, birden fazla kez suça karışan çocuklar arasında kardeş sayısı açısından anlamlı bir farklılık

bulunmadığı saptanmıştır [188]. Çalışmamızda suç sayısı ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir fark saptanmamış olsa da araştırmamıza konu olan mükerrer suça sürüklenen çocukların %52'sinin 4 ve üzeri sayıda kardeşe sahip olması tüm bu çalışmaları destekler niteliktedir.

5.5. Çocukların Birlikte Yaşadığı Kişiler

Kızmaz ve Bilgin Diyarbakır ilinde yaptığı benzer araştırmada suça sürüklenen çocukların büyük bir oranının ebeveynleri ile kaldıklarını (%70), % 23'ünün sadece anneleriyle kaldıkları, % 6.7'sinin de akrabalarında kaldıklarını bildirmişlerdir [187]. Çelikten'in İstanbul ilinde suça sürüklenmiş çocuklar hakkında yaptığı araştırmada, çocukların %83.6'sının ailesiyle birlikte ya da bir akrabası ile yaşamakta olduğunu, %4.1'inin yurttan yaşamakta olduğunu, %6.8'inin cezaevinde olduğunu, %5.5'inin ise sokakta yaşadığını saptamıştır[30]. Çoban'ın Ankara ilinde yaptığı araştırmada suça sürüklenen çocukların çoğunun (%65.4) anne ve babasıyla birlikte yaşadığı, %19.6'sının yalnız annesiyle birlikte yaşadığı, %4.2'sinin yalnız babasıyla yaşadığı, %5.8'inin akrabalarıyla birlikte yaşadığı %5'inin ise sokakta, arkadaşlarının ya da kardeşlerinin yanında yaşadığı ya da kaldığı yeri sürekli olarak değiştirdiği bildirilmiştir [22]. Bayındır ve ark.'nın 100 suça sürüklenen çocuk üzerinde yaptıkları araştırmada, 77'sinin öz anne ve babası ile yaşadığı, 9'unun öz baba ve/veya üvey anne, 9'unun akrabaları veya bir tanıdığı ile kaldığı ve 5 kişinin yetiştirme yurdunda kaldığı saptanmıştır [222]. Suça sürüklenen çocukların çoğunluğunun anne ve babasının ayrı olmadığı gibi çoğunun ebeveynleri ile birlikte yaşadığı görülmektedir. Suç davranışının tek bir risk faktörü olmadığı, bütün etkenlerin olumsuz yanlarının bir araya gelmesi sonucu oluştuğu belirtilmektedir [201]. Bu bağlamda, çocuğun doğup büyüdüğü ailedeki bireylerin davranış ve tutumları, ailenin değer yargıları, kültürel özellikleri, suça bakış açıları ve çocuk üzerindeki ilgilerinin çocuğun kişiliğinin oluşmasında ve olumsuz davranışlar sergilemesinde etkili olabileceği düşünülmüştür.

5.6. Olguların Çalışma Durumu Ve Mükerrer Suç

Aile gelirine ekonomik katkı sağlamak için çalışmak zorunda kalan çocukların hem okuldan ayrı kalmaları hem de iş yeri ve çevresinde suç davranışında bulunan

insanlarla bir arada bulunmaları ve bu kişileri rol model olarak alabilmeleri sonucu suç davranışına daha kolay yönelebildikleri düşünülmektedir [57,91].

Bu çalışma ile benzer olarak Kocaeli’de yapılan bir araştırmada, suça sürüklenen çocukların %68,75’inin (n:110) herhangi bir işte çalışmadığı, %31,25’inin (n:50) ise çalıştığı tespit edilmiştir [171]. Literatürde, çalışmamızdan farklı olarak suça sürüklenen çocukların çoğunluğunun bir işte çalıştığı bildirilmektedir [196,209]. Diyarbakır ilinde 2005 yılında Çocuk Şube Müdürlüğü’ne suç işlediği iddiası ile getirilen ve haklarında işlem yapılan 30 çocuk üzerinde yapılan araştırmada, çocukların %74,4’ünün çalıştığı ve çalışma sebeplerinin çoğunlukla ekonomik faktörler olduğu tespit edilmiştir[187]. Alagöz’ün yaptığı araştırmada suça sürüklenen çocukların %79.7’sinin cezaevine girmeden önce herhangi bir işte (konfeksiyon, ayakkabı boyacılığı, araba tamirhanesi, temizlik işleri, çıraklık vb) çalıştığı saptanmıştır [213]. Her ne kadar çalışmamızda ilk defa suça sürüklenen ve mükerrer suça sürüklenen çocukların çalışma durumları arasında anlamlı bir fark saptanamamış olsa da Özkök ve ark. [169] mükerrer çocuk suçluluğu ile ilgili yaptıkları çalışmada, düşük sosyoekonomik şartlar nedeni ile küçük yaşta çalışmaya başlamanın mükerrer suçlulukta risk faktörü olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma şartları nedeniyle içinde bulundukları yaşlarına uygun olmayan sosyal ortam ve akranları ile eşit olmayan koşullara sahip olmak, çalışmak zorunda kalan çocukların eğitimlerini de negatif yönde etkileyerek onları suç davranışına yönlendirmektedir.

5.7. Madde Kullanımı Ve Mükerrer Suç

Çalışmamızda çocukların büyük bir kısmının madde kullandığı saptanmış olup, birçok araştırmada da suça yönelmiş çocuklarda madde kullanımının yaygın olduğu ve madde kullanımının suç işleme eğilimini arttırdığı tespit edilmiştir [102,195-197]. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; 2016 yılında suça karışma nedeni ile güvenlik birimlerine getirilen 108.675 çocuğun 36.087 (%33,2)’sinin bağımlılık yapan madde kullandığı belirlenmiştir. Bu çocukların kullandıkları maddelerin %72,9’unda sigara, %8,6’sında sigara ve alkol, %4’ünde sigara ve esrar, %2,9’unda esrar, %2’sinde ise sigara, alkol ve esrar olduğu tespit edilmiştir [107]. Kabasakal ve ark’nın 1997 yılında yaptığı araştırmada, hükümlü çocukların %39.6’sında madde kullanımı olduğu ve bu çocukların %56.8’inin sigara, %20’sinin alkol, %13’ünün tiner-uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir [197]. Okumuş ve ark. tarafından 2010-2014 yılları arasında suça sürüklenen 5028 çocuğun

incelenmesinde, 1501'inin (%30) sigara, 546'sının (%11) alkol, 92'sinin (%2) uyuşturucu madde kullandığı, 473 çocuğun sigara ve alkol, 28 çocuğun sigara ve uyuşturucu madde, 33 çocuğun ise sigara, alkol ve uyuşturucu maddeyi birlikte kullandığı saptanmıştır [199]. Akalın ve Öter'in 1992'de yaptığı bir araştırmada, tutuklu çocukların akran grubu içerisinde alkol, sigara, tiner koklama, hap, esrar, eroin gibi maddeleri kullanma oranı %97 olarak bildirmiştir [200].

Alkol-madde bağımlılığının, kişinin sosyal çevresinde işlevselliği üzerinde olumsuz etki oluşturarak suç davranışından kurtulmayı engellediği ve çocuklarda tekrar suç işlemede önemli risk faktörü olduğu bildirilmiştir [201-203].

Çalışmamıza konu olan mükerrer suçta sürüklenen çocuklarda madde kullanım oranının çok daha yüksek olduğu saptanmış olup, Küçüker H. ve ark.'nın yaptığı araştırmada da hükümlü çocuk ergenlerden mükerrer suçta karışanların %56.3'ünün, ilk defa suçta karışanların ise %28.7'sinin herhangi bir bağımlılık yapıcı madde kullandığı belirlenmiştir [204]. Güler G. ve ark.'nın 104 suçta karışan çocuk üzerinde yaptığı araştırmada, ilk suçunu işleyen grubun %20'sinin, tekrarlayan suç işleyen grubun %70.6'sının madde kullanımı olduğu ve bu grubun %54.2'sinin sadece sigara, %12.5'inin sigara ve alkol, %33.3'ünün ise sigara ve uyuşturucu-madde kullanımı olduğu bildirilmiştir [157]. Benzer bir araştırmada; suçta sürüklenen çocukların %36.4'ünün sigara içtikleri belirtilmiş ve madde kullanan çocukların kullanmayanlara göre suç tekrarlarının daha fazla olduğu saptanmıştır[205]. Bizim çalışmamızda da mükerrer suçta karışan çocukların ilk defa suçta karışanlara göre madde kullanım oranının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmış olup, bulgularımız bu çalışmaların sonuçları ile uyumlu olarak bulunmuştur.

5.8. Göç Ve Mükerrer Suç

Göç sonucu ortaya çıkan sosyokültürel adaptasyon sorunları ve kendini kanıtlama çabalarının, çocuğu suç davranışına yönlendiren önemli faktörler olduğu belirtilmektedir [36,206,207,169,208-210]. Göç edilen illerde nüfus yığılmalarının artması, iş imkanlarının bu kişiler için yeterli veya uygun olmaması, aileleri geçim sıkıntısına sürüklemektedir. Göçlerin oluşturduğu bu ekonomik bunalımların, gecekondulaşmanın ve kültür çatışmalarının sosyal sınıflar arası çatışmalara neden olması sonucu çocuklarda, özellikle mala yönelik suçlar olmak üzere suçluluğun artmasına yol açtığı bildirilmektedir [98,191,211]. Akduman ve ark.'nın Ankara ilinde yaptığı çalışmada, suçta sürüklenen çocukların %94,7'sinin farklı

şehirlerden göç ile gelen çocuklar olduğu saptanmıştır [191]. Elibol'un İstanbul Çocuk Mahkemesi'nde mal varlığına karşı işlenen suçlar nedeni ile yargılanan, 11-15 yaş grubundaki çocuklarla yaptığı çalışmada, %86'sının İstanbul'a göç eden ailelerin çocukları olduğunu tespit etmiştir [212]. Tunceroğlu, 2010–2011 yılları arasında İstanbul Emniyet Müdürlüğüne bağlı çocuk birimlerine yönlendirilen çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada, mükerrer suça sürüklenen çocukların %78'inin ailesinde göç olgusunun yaşandığı bildirmiştir[156]. Gönültaş ve Hilal'in Adana ilinde 2008 yılında suça karışan 470 çocuğa ait bilgiler inceleyerek yaptığı araştırmada, çocukların %55,8'inin ailesinde göç durumu olduğu saptanmıştır[102]. Özen ve ark. 2005 yılında yaptıkları çalışmada, Diyarbakır ilinde cezai ehliyeti olup olmadığı konusunda değerlendirilmesi amacıyla yönlendirilen 165 çocuğun %28'inin göç eden ailelerin çocuğu olduğunu bildirmiştir [205]. Çalışmamızda da olguların büyük bir kısmında (%49,1) göç öyküsü olduğu, birden fazla kez suça karışan çocukların göç oranlarının %56 olduğu, ilk defa suça karışan çocuklarda ise bu oranın %47 olduğu, ancak her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Çalışmamızın bulguları, ailede göç durumu varlığı ile çocuğun suç davranışına yönelmesi arasındaki pozitif ilişkiyi destekler niteliktedir.

5.9.Çocuğun Arkadaş Çevresi, Yakın Çevresinde Suçluluk Ve Mükerrer Suç

Kişilik arayışı içerisinde olunan ergenlik döneminde arkadaş grubunun etkisi oldukça büyüktür. Bu akran grubunda suç işlemeye eğilimli arkadaşların oluşu, çocuğun suç davranışına yönelmesine yol açabilmektedir [156,215]. Birçok araştırmada çocukların suç davranışı sergileyen arkadaşlara sahip olmalarının suça sürüklenme riskini artırdığı belirtilmektedir [89,216,217]. Türkeri, yaptığı benzer bir araştırmada suça sürüklenen çocukların %59,2'sinin komşularında, %40,8'inin ise arkadaşlarında suç işlemiş birey olduğunu belirlemiştir[218]. Gürsel ise 13-19 yaş arası çocukların suça eğilimini araştırdığı çalışmasında hüküm giymiş ergenlerin %40,4'ünün, herhangi bir suça karışmamış ergenlerin ise %17'sinin hüküm giymiş arkadaşına sahip olduklarını, hükümlü gurubu oluşturanların, hiç suça karışmamış olan gruba göre daha çok hükümlü arkadaşına sahip olduklarını tespit etmiştir[219]. Uzun'un suça sürüklenen çocuklar üzerinde yaptığı bir araştırmada, çocukların arkadaşlarından suç işleyerek ceza evine girenlerin oranı %65,9 olarak bildirilmiştir [192]. Erdoğan [149] ve Yavuzer [220] ise yaptıkları araştırmalarda suça sürüklenen çocuklardan yakın arkadaşlarının suça karışma oranlarını sırasıyla %38 ve %64,8 olarak tespit etmiştir.

Çırak, yaptığı araştırmada suça karışan ergenlerin %45.2'sinin de suçlu arkadaşlarının olduğunu bildirmiştir [186]. Cömert'in mükerrer suça sürüklenen çocuklar üzerinde yaptığı bir araştırmada çocukların %72.2'sinin suça karışan arkadaşlarının olduğu görülmüştür [167]. Bizim çalışmamızda da tüm bu çalışmalarla uyumlu olarak suça karışan arkadaşları olan çocukların oranının %50 olduğu, mükerrer suça sürüklenen çocuklarda bu oranın %76 olduğu, tek suça sürüklenen çocuklarda ise %42 olduğu ve bu oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar, çocukların suça karışan arkadaş grubuna sahip olmanın çocuğun suça yönelmesinde önemli bir risk faktörü olduğunu ve suç davranışının yinelenmesinde pekiştirici etki oluşturduğunu düşündürmektedir.

5.10. Aile Yapısı

Olguların anne-babalarında birliktelik durumu

Çocuğun suç davranışına yönelmesinde, çocuğun sosyalleşme süreci önemli bir yer almaktadır. Bu süreçte çocuğun ilk sosyal deneyimlerini yaşadığı aile ortamının etkisi çok önemlidir [221]. Çocuklar için koruyucu olan ve sosyal kontrolü sağlayan aile yapısının sorunlu olduğu durumlarda çocuklar sosyalleşmede ve toplumsal kurallara uyumda zorluklar yaşayabilmekte ve suça sürüklenebilmektedirler [215]. Yapılan birçok araştırma, suçlu çocukların çoğunun ailesinin boşanma, terk, ayrılık ya da ölüm gibi nedenlerle parçalanmış olduğu ve parçalanmış aile çocuklarının suç işleme sıklıklarının daha fazla olduğunu göstermiştir [27,214].

Yavuzer, 1982 yılında yaptığı çalışmada, Elazığ, İzmir ve Ankara illerinden aldığı suça karışmış bireylerin %67.2'sinin çekirdek aileye, %22'sinin parçalanmış aileye, %10.8'inin ise geniş aileye sahip olduğunu saptamıştır [92]. Dönmezer, İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü'nde suça karışan 974 çocuk üzerinde yapılan araştırmada çocukların %42,1'inin ailesinde parçalanmışlık olduğunu bildirmiştir [36]. Literatürde suça sürüklenen çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar incelendiğinde, çalışmamızla uyumlu olarak çocukların sahip olduğu parçalanmış aile oranları, Denizli ilinde yapılan araştırmada %15.7, Isparta ilinde %21.2, İzmir ilinde ise %35.8 olarak bildirilmiştir [94,147,201].

Çalışmamızda olguların %33,6'sının anne ve babalarının ayrı olduğu saptanmıştır. Gönültaş ve ark.'nın Adana ilinde yaptığı araştırmada, suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin %17,4'ünün ayrı olduğu bildirilmiştir [102]. Literatür incelendiğinde suça

sürüklenen çocukların ailelerinde ayrılma ve/veya ayrı yaşama oranlarını; Çakaloz ve ark.[94] %12.6, Işık ve ark. [147] % 16.4, Kızmaz ve Bilgin [187] %36,7, Özçelik [201] %28.4, Çelikten [30] %19.2, Avcil ve Yılmaz [105] %28.1 ve Gökten [179] %9.8 olarak bildirmişlerdir.

Suçta sürüklenen çocuklarda anne ve babalarının ayrı olması ya da herhangi bir nedenle ailenin parçalanması sonucu ebeveyn ilgi ve sevgisinin eksikliği, olumlu rol modellerinin olmaması çocuğun suç davranışına yönelmesinde risk faktörü olabilmekle birlikte ayrı olmayan ebeveynlerin de çocuk üzerinde olan ilgisi ve çocuğun ihtiyaçlarını karşılama konusundaki yetersizliklerinin çocuğu olumsuz davranışlara yönlendirmede önemli faktörler olduğu düşünülmektedir [23,103,37,175].

Aile yapısı ve mükerrer suç

Literatürde yapılan çalışmalarda da ilk kez ve mükerrer şekilde suça karışan çocukların aile durumu açısından karşılaştırılmasında anlamlı fark saptanmadığı görülmüştür [94,157].

Tunceroğlu ise yaptığı araştırmada, mükerrer suça sürüklenen çocukların %44'ünün ailesinin parçalanmış olduğunu, tek suça sürüklenenlerde bu oranın %11 olduğunu, mükerrer suça sürüklenen çocuklardan %33'ünün anne ve babasının ayrı olduğunu, tek suça sürüklenen çocukların ise %6'sının anne babasının ayrı olduğunu bildirmiştir [156]. Literatürde Dembo ve ark [211], tek ebeveynli ailelerde yaşamının, Myner ve ark. [122] ise ebeveynlerden ayrılmanın yeniden suç işleme riskini arttırdığını saptarken, Ganzer ve Sarason [223], birden çok suç işleyen suçluların tek suç işleyenlere göre daha çok parçalanmış ailelerden geldiklerini ileri sürmektedir. Bizim çalışmamızda da mükerrer suça sürüklenen çocukların %48'inin parçalanmış aileye sahip olduğu ancak bu oranın tek suça sürüklenen çocuklarla karşılaştırılmasında anlamlı bir fark olmadığı, bunun yanında anne babanın ayrı olma oranları mükerrer suça sürüklenenlerde %48, tek suça sürüklenenlerde %29,4 olarak tespit edilmiştir. Çocuğun hatalı sosyalleşmesine neden olan parçalanmış aile yapısının, çocuğun suça yönelmesine ve suç davranışını tekrarlamasına etki ettiği düşünülmektedir [153] Çalışmamızda birden çok suça karışan çocukların sahip oldukları parçalanmış aile oranları azımsanmayacak bir oranda olup eksik aile yapısının çocuk suçluluğunda ve çocukların suç davranışını tekrarlamasında önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır.

5.11. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi Ve Mükerrer Suç

Suçla sürüklenen çocukların ebeveynlerinin, çoğunlukla hiç eğitim almadığı veya eğitim düzeylerinin düşük olduğu bilinmektedir. Ebeveynlerin eğitim düzeyinin düşük olması, çocuğun eğitim ve gelişiminde ebeveyn desteğinin yetersiz kalmasına ve çocuğun disiplin eğitiminde doğru olmayan tutumlar sergilenmesine neden olmaktadır. Bunun sonucunda çocukta davranış sorunları ve diğer faktörlerin de etkisiyle suç davranışına yönelme riski artmaktadır [27,30,103, 225].

Suçla karışan çocukların anne-babalarının eğitim seviyeleri ile ilgili araştırma verileri incelendiğinde, çocukların ailelerinin eğitim durumları ile çocuk suçluluğunun ters orantılı olduğu birçok çalışmada ortaya konulmuştur [98, 137,174,191]. Sivas ilinde 100 suçla sürüklenen çocuk üzerinde yapılan bir araştırmada çocukların annelerinin %30,6'sının, babalarının %10.2'sinin okur-yazar olmadığı, ilköğretim ve altı bir eğitim seviyesine sahip olanların oranının annelerde %58,2, babalarda %40.8 olarak belirlendiği, annelerin eğitim seviyelerinin babalarinkinden daha düşük olduğu saptanmıştır [1]. 2016-2017 yılları arasında Mardin Devlet Hastanesi Çocuk psikiyatrisi polikliniğine adli değerlendirilmesi yapılması amacıyla getirilen 204 suçla karışan çocuk ile yapılan araştırmada çocukların annelerinin %70.6'sının, babalarının %14.6'sının okuma yazmasının olmadığı, annelerinin %28.9'unun babalarının ise %75.9'unun ilköğretim mezunu olduğu, annelerin eğitim düzeyinin babaların eğitim düzeyinden daha düşük olduğu saptanmıştır [88]. Işık ve ark.'nın Isparta ilinde 189 suçla sürüklenen çocuk ile yaptıkları bir diğer araştırmada okur-yazar olmama oranları anne ve babalarda sırasıyla %14.3 ve %2.6 olarak belirlenmiştir. Çocukların annelerinin %64.6'sının ilköğretim, %9.5'inin ortaokul, %8.5'inin lise mezunu olduğu, babalarının %58.2'sinin ilköğretim, %19.6'sının ortaokul, %12.7'sinin lise mezunu olduğu ve annelerden sadece 3, babalardan 6 kişinin üniversite mezunu olduğu saptanmıştır [147]. Sarı ve Arslantaş'ın suçla karışan 1292 çocuk üzerinde yaptığı araştırmada çocukların babalarının neredeyse yarısının (n:589) ilköğretim seviyesi ve altında bir eğitim düzeyine sahip olduğu, annelerin eğitim seviyesinin babalardan daha düşük olduğu ve annelerden 760 kişinin ilköğretim seviyesi ve altında bir eğitim düzeyinde olduğu saptanmıştır [7].

Çalışmamız da literatür ile uyumlu olarak çocukların ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin çoğunlukla ilköğretim düzeyinde olduğu ve anne eğitim düzeyinin babaların eğitim düzeyine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Annelerin çocuk bakımında ve gözetiminde

daha etkin olmaları nedeniyle anne eğitim düzeyinin düşük olmasının babanın eğitim durumuna göre daha etkili bir faktör olduğu düşünülmektedir [226].

Yapılan bir çalışmada mükerrer suça sürüklenen çocukların annelerinin %78'inin ilkokulu bitirmediği, %17'sinin ilkokul mezunu olduğu, babaların %45'inin ilkokulu bitiremediği, %39'unun ilkokul mezunu olduğu bildirilmiştir[156]. Çalışmamızda da mükerrer suça karışan olguların babalarının eğitim durumu, tek suça karışan çocuklara göre anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Annelerin eğitim düzeyleri açısından ise iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanamamış olup, her iki gruptaki olgularda da anne eğitim seviyesinin düşük olmasının bu sonuca neden olduğu düşünülmüştür. Düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuk bakımı ve gelişimi konusunda yetersiz kalmaları nedeniyle ebeveyn eğitiminin çocuk suçluluğunun oluşması ve tekrarlanmasında rol aldığı düşünülebilir.

5.12. Ebeveynlerin Çalışma Durumu, Ailenin Gelir Düzeyi Ve Mükerrer Suç

Suçta sürüklenmiş çocukların çoğunun ailesinin sosyoekonomik yönden alt gelir düzeyinde olduğu ve bu durumun çocuk suçluluğu için risk faktörü olduğu belirtilmektedir [98,137,174,214]. Ailenin gelir düzeyi bir çocuğun bakım, sağlık ve eğitim şartları açısından belirleyici olmakla birlikte düşük gelir düzeyinde yaşayan çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanamaması, yaşanan ekonomik sıkıntı ve engellemeler çocukta aşağılık duygusu oluşturarak kişilik gelişimine olumsuz yönde etki etmekte ve çocuk olumsuz davranışlara yönelebilmektedir [23,215,222,227].

Türkiye'de suça sürüklenen çocuklar üzerine yapılmış araştırmaların sonuçlarına bakıldığında; Göcek'in suça karışan 155 çocuğun dava dosyalarının geriye dönük olarak inceleyerek yaptığı çalışmada, çocukların %73'ünün düşük gelir düzeyine sahip ailelerden geldiği saptanmıştır [196]. Duman'ın yapmış olduğu diğer bir araştırmada da Denizli ilinde 2018 yılında adli değerlendirilmelerinin yapılması için sevk edilen suçlu çocukların ailelerinin %17.6'sinin 1602 TL altı, %70.6' sinin 1603-5330 TL arası, %11.8' inin 5330 TL' den fazla gelire sahip olduğu belirlenmiştir [180].

İzmir ilinde 2019 yılında yapılan bir çalışmada da benzer bulgular tespit edilmiş olup çocukların % 40.4'ünün gelir düzeyi düşük ailelerden (asgari ücret ve altı) geldiği, annelerin %70.6'sının ve babaların %14.7'sinin çalışmadığı; çalışan anne ve babaların büyük çoğunluğunun işçi ve serbest meslek elemanı olduğu saptanmıştır [201].

Çakaloz ve ark.'nın Denizli ilinde suça karışan 127 çocuk hakkında yaptığı çalışmada, olguların %72.4'ünün annelerinin çalışmadığı, %7.1'inin babasının çalışmadığı saptanmıştır [94]. Erel ve ark.'nın çocukların sokakta çalışmaları ile suçlulukları arasındaki ilişkiyi değerlendirdikleri araştırmada, olguların çoğunluğunun düşük gelir düzeyine sahip olduğu, çocukların % 87.1'inin annesinin ev hanımı olduğu, babaların ise % 70.0'inin değişken gelirli işlerle (inşaat işçisi, dayı başı, pazarcı) uğraştığı ve % 21.4'ünün işsiz olduğu saptanmıştır [183]. Sivas ilinde yapılan benzer bir araştırmada suça karıştığı iddia edilen 100 çocuktan 2'sinin babalarının emekli, 2'sinin kamu çalışanı, 39'unun özel sektör çalışanı, 55'inin serbest meslek sahibi olduğu, annelerinin 88'inin ev hanımı olduğu saptanmıştır [1]. Işık ve ark. tarafından adli rapor istemiyle yönlendirilen 189 çocuk hakkında düzenlenmiş dosyaların geriye dönük olarak incelenmesi ile yapılan bir araştırmada suça karıştığı iddia edilen çocukların %5.8'inin babasının çalışmadığı ve çoğunun (%40.7) işçi olduğu, %30.7'sinin serbest meslek sahibi olduğu, çocukların %76.7'sinin annesinin ise ev hanımı, %16.9'unun işçi olduğu saptanmıştır [147]. Çalışmamızda suça sürüklenen çocukların çoğunun gelir seviyesi düşük ailelerden geldiği saptanmış olup sonuçlar literatür ile uyumlu bulunmuştur [27,88,94,98,157,174,217].

Çalışmamızda, mükerrer suça sürüklenen çocukların gelir durumunun tek suça sürüklenen çocuklardan çok daha düşük olduğu saptanmış olup, çalışmamızla benzer olarak Tunceroğlu' nun yapmış olduğu araştırmada suça sürüklenen çocukların %58'inin yoksulluk sınırının altında yaşadığı, mükerrer suça karışan çocukların ise %68'inin yoksulluk sınırının altında bir yaşam sürdüğü ancak, tek suça karışan çocuklar ile mükerrer suça karışan çocukların gelir durumu arasında anlamlı istatistiksel fark bulunamadığı bildirilmiştir[156]. Güler ve ark.'nın yaptığı benzer bir araştırmada da 2016-2017 yılları arasında TCK 31 açısından değerlendirilmesi amacıyla gönderilen çocuklara ait raporların değerlendirilmesi ile yaptıkları araştırmada ilk defa suça karışan çocukların ailelerinin gelir düzeyi ile mükerrer suça karışan çocukların ailelerinin gelir düzeyi arasında anlamlı fark tespit edilmediği bildirilmiştir[157]. Her ne kadar bu araştırmalarda iki grup arasında aile gelir düzeyi açısından anlamlı farklılık saptanmamış olsa da bizim çalışmamızda tek suça karışan çocuklar ile mükerrer suça karışan çocukların aile gelir düzeyleri açısından karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Düşük gelir düzeyinin hem suç işleme hem de suçu tekrarlamada önemli risk faktörlerinden olduğu görülmektedir.

5.13. Ailede Suça Karışma

Ailede suça karışan birey varlığı

Çocuğun birlikte yaşadığı aile bireylerini gözlemlemesi, onları taklit etmesi ve rol model olarak alması ile kişilik özelliklerinin temelleri atılmaya başlanır. Bu nedenle çocuğun ailesinde suça karışmış bireylerin olması, çocuğun suça yönelmesine neden olabilecek önemli bir faktördür. Aile bireylerinin sergilediği olumsuz davranışları örnek alan çocuğun sosyal ve ahlaki gelişimi olumsuz etkilenmekte ve bunun sonucunda çocuk suç davranışına yönelebilmektedir [27,36,103].

Dönmezer, olumsuz davranışlar sergileyen aile bireylerindeki suç davranışının, çocuğun bu suçu yasal olarak düşünmesini ve benimsemesini kolaylaştırdığını ve bu durumun hem suça başlamada hem de suç davranışının tekrarlanmasında ve süreklilik arz etmesinde çok etkili olduğunu düşünmektedir [36]. Uzun'un 170 suça karışan erkek çocuk üzerinde yaptığı araştırmada [192], çocuklardan 54'ünün anne ve/veya babasının, 22'sinin kardeşinin, 30'unun amca-dayı-eniştesinin suçlu bireyler olduğu ve %62.4'ünün ailesi veya yakın akrabalarından bir veya birkaçının suçlu olduğu belirlenirken, Işık ve ark. suça sürüklenen 189 çocuk üzerinde yaptıkları araştırmada [147], çocukların 15'inin ailesinde suç öyküsü olduğunu tespit etmiştir. Yavuzer'in yaptığı bir çalışmada ise, suça karışan çocukların %54'ünün ailesinde hüküm giymiş suçluya rastlanmıştır [37]. Kunt'un Ankara Çocuk İslahevi'nde bulunan suça sürüklenen çocuklar ile yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre çocukların %41.8'inde en az bir aile üyesi ya da yakın akrabası daha önceden suça karışmıştır [215]. Doğan'ın yaptığı benzer bir araştırmada da %35.1 oranındaki çocuğun ailesinde hükümlü bireylerin olduğu ve bu bireylerin %56.5'sinin çocukların babaları, %34.8'inin ise kardeşleri olduğu tespit edilmiştir [228]. Yapılan diğer araştırmalar incelendiğinde Ayan [229] çalışmasındaki suça sürüklenen çocukların %63,6'sının ailesinde suçlu bireyler olduğunu belirtirken, bu oranı Türkeri [218] %38.7, Kabasakal [197] %29.7, Erkan [230] %26.5 olarak bildirilmiştir. Çalışmamız, yapılan araştırmaların sonucunda elde edilen aile bireylerindeki suçluluğun, çocuğun suça yönelmesinde önemli bir risk faktörü olduğu bilgisini desteklemektedir [198,228,230,231]. Bu çalışmada çocukların aile bireylerinden en fazla kardeşlerinin suça karıştığı saptanmış olup bu durumun, çocukların aynı ev ortamında büyümeleri, benzer risk faktörlerine maruz kalmaları ve birbirlerini örnek almaları neticesinde karşımıza çıktığı düşünülmektedir [232].

Ailede suç öyküsü ve mükerrer suç

Çalışmamızla uyumlu olarak yapılan benzer bir çalışmada mükerrer suça karışan çocukların %82'sinin birinci derece aile fertlerinin suç öyküsü olduğu, bu oranın tek suça karışanlarda ise %12 olduğu, mükerrer suça karışan bu çocukların %69'unun kardeşi, %40'ının babası, %28'inin ise annesinin en az bir suç işlediği görülmüştür [156]. Topses ise yaptığı araştırmada, mükerrer suça sürüklenenlerin %49,4'ünün, tek suça sürüklenenlerin ise sadece %27,8'inin ailesinde suç işlemiş bireyler olduğunu tespit etmiştir [233]. Literatürde yapılan çalışmalarda mükerrer suça karışan kişilerin ailesinde suç işlemiş birey bulunma oranlarını Güler ve ark [157] % 64.7, Kızmaz [190] %62,5, Zamble ve Quinsey [189] %51 olarak tespit etmişlerdir. Bu araştırmaya konu olan ebeveynlerden cezaevinde olanların (n:15) büyük bir kısmının (%80) çocuklarının mükerrer suça sürüklenen çocuk olduğu saptanmıştır. Çalışmamız ve yapılan bu araştırmaların sonucunda aile bireylerindeki suçluluğun çocuğun suç davranışına yönelmesi ve suçu tekrarlamasında önemli bir diğer risk faktörü olduğu görülmektedir.

5.14. Fiziksel İstismar

Çalışmamızda çocukların % 12,7'sinin fiziksel istismara uğradığı tespit edilmiştir. Aile üyelerinin çocukla olan iletişiminde şiddet ile sağlaması, ebeveynlerin antisosyal davranışları ve çocuğu disipline ederken gösterdikleri uygun olmayan tutumları gibi durumlar çocukta sosyal uyum bozukluğu ve antisosyal davranışlar gelişmesine bağlı olarak çocuğun suça yönelmesine neden olabilmektedir [224]. Yıldırım'ın yaptığı benzer bir araştırmada ise 115 suça sürüklenen çocuktan 49'unun aileden bir birey tarafından fiziksel şiddet gördüğü bildirilmiştir [175]. Çalışmamızda fiziksel istismar sıklığının düşük saptanma nedeninin, çalışmamıza konu olan çocukların bu durumlarını belirtmekten çekinmeleri ve saklamalarına bağlı olabileceği düşünülmüştür.

5.15. Olguların Karışıkları Suç sayısı

Denizli ilinde suça sürüklenen çocuklar üzerinde yapılan benzer bir araştırmada çocukların karışıkları suç sayısının $3,8 \pm 2,93$ olduğu bildirilmiştir [158]. Beser ve ark. 144 suça karışmış çocuğa ait dosya kayıtlarını inceleyerek yaptığı araştırmada çocukların %18.8'inin birden fazla suça karışmış olduğunu saptamıştır[168]. Benzer araştırmalarda Özkök ve ark. [169] bu oranı %10.5 olarak bildirirken, Işık ve ark.[147] %14.8, Çakaloz ve ark. [94] %26, Bilgin ve ark. [163] %13.3, Turla ve ark [170] ise %22.2 olarak

bildirmiştir. Bitlis'te mükerrer suça sürüklenen çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada örneklem grubunun suç geçmişleri incelendiğinde; 2 kez suça karışanların oranı %32,8, 3 kez suça karışanların oranı %18, 4 kez suça karışanların oranı %16,4, 5 ve daha fazla suç öyküsü olanların oranı %32,8 olarak bildirilmiştir [167]. Kocaeli ilinde yapılan bir araştırmada, olguların büyük bir çoğunluğunun %64,4 (n:103) daha önceden herhangi bir suça sürüklenmediğinin belirtildiği, %7,5'inin (n:12) bir kere, %6,9'unun (n:7) 2-3 kez, %18,8'inin ise 4 ve üzeri sayıda suça sürüklendiği tespit edilmiştir [171]. İstanbul'da 55 suça sürüklenen çocuk üzerinde yapılan araştırmada ise çocukların %42'sinin bir kez, % 20'sinin iki kez ve % 38'inin üç ve daha fazla kez suça sürüklendiği bildirilmiştir [172].

Mükerrer suça sürüklenen grupta ilk defa suça sürüklenenlere göre düşük okul başarısı, çocuğun ailesinde, arkadaşlarında ve yaşadığı çevrede suça karışan kişilerin varlığı, madde kullanımı ve ailenin düşük gelir seviyesi anlamlı düzeyde yüksek saptanmıştır. Bu faktörler suç davranışının tekrarlanması açısından risk faktörleri olarak değerlendirilebilir.

5.16. Olguların Karışıkları Suç türleri

Türkiye'de yapılan birçok araştırmada, çalışmamızla uyumlu olarak suça sürüklenen çocukların en sık mala karşı işlenen suçlara, özellikle hırsızlık suçuna karıştığı görülmektedir [47,148,152,158,159,173,174]. Suça sürüklenen çocuklarda hırsızlık suçunun fazla görülme nedeninin, düşük maddi gelir ve buna bağlı ihtiyacı karşılama amaçlı işlendiği, ayrıca çocuğun daha az ceza alacağından dolayı bir erişkin tarafından kullanılması olduğu düşünülmektedir [8,175]. Tüm bunların yanında çoğunun hırsızlığı bir oyun, eğlence olarak görmesi ya da belli bir gruba girebilmek ve bu grupta itibarını arttırmak istemesinin de çocukların hırsızlık suçuna yönelmesinde etkili olduğu düşünülmektedir [83,175].

Yapılan araştırmalarda hırsızlık suçunu, ikinci sırada vücut bütünlüğüne karşı işlenen suçlar (kasten adam yaralama, darp, öldürme vs.) izlemektedir [88,98,102,176]. Çalışmamızda da ikinci sıklıkla şiddet suçlarının gelmesi dikkat çekicidir. Ergenlerin çocukluk yıllarındaki yaşantıları, arkadaşları tarafından kabul görmeme ya da sosyoekonomik farklılıklardan kaynaklanan faktörlerin ergenlerde şiddet davranışının ortaya çıkmasına neden olabileceği düşünülmektedir [177]. Çocuk ya da ergeni, fiziksel bir saldırıya iten sebeplerin başında ise çocuğun daha hassas, gergin ve agresif olduğu ergenlik döneminin etkili olduğu, bu dönemde ailesi tarafından da destek görmeyen ve ihmale uğrayan çocukların sorunlarını şiddet ile çözmeye çalışacağı belirtilmektedir [8]. Çalışmamızla uyumlu olarak yapılan benzer

araştırmalarda, cinsel istismar suç oranlarının %3,4-18,9 arasında değiştiği bildirilmektedir [88,145,158,176,178]. Gökten S. Konya’da yaptığı benzer bir araştırmada çocukların %50’sinin hırsızlık, %35.5’inin kasten yaralama ve %3.8’inin cinsel istismar suçuna karıştığını tespit etmiştir [179]. Gördeles ve ark. İzmir ilinde yaptıkları araştırmada çocukların %53.5’inin mala zarar verme, yağmalama ve hırsızlık; %14.6’sının hakaret, tehdit ve basit yaralama; %13.9’unun uyarıcı-uyuşturucu madde kullanma-bulundurma; %7.6’sının cinsel istismar veya cinsel istismar girişimi ve %6.9’unun kasten veya taksirle insan yaralama veya öldürme girişimi suçlarına karıştığını belirlemiştir [168]. TÜİK verileri 2016-2019 yılları arasında yaralama ve hırsızlık suçlarının suça sürüklenen çocukların en sık karıştıkları suç türleri olduğunu bildirmektedir. Ayrıca bu verilere göre yaralama suçuna karışan çocukların oranları 2016-2019 yılları arasında düşüş gösterirken, hırsızlık suçuna sürüklenen çocukların oranları bu seneler arasında artış göstermiştir [107,108,252]. Çalışmamızdan elde edilen bulgular tüm bu çalışmalar ile uyumlu bulunmuştur.

5.17. Mükerrer Suça Sürüklenen Çocukların Karıştıkları Suç Türleri

Bu çalışmada mükerrer suça sürüklenen çocukların son karıştıkları suç türlerinin çoğunlukla mal varlığına karşı işlenen suçlar olduğu saptanmış olup, Denizli’de yapılan benzer bir çalışmada da suça karışan çocukların %25’inin birden fazla suç öyküsü olduğu, bu çocukların işlediği suç türlerinin; mala yönelik suçlarda en sık hırsızlık (% 67,3) olmak üzere, bunu vücut dokunulmazlığına karşı suçların (%36,4) ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçların (%13,3) izlediği saptanmıştır [158].

Çalışmamızda mükerrer suça sürüklenen olguların çoğunluğunun karıştığı ilk suç türünün hırsızlık olduğu belirlenmiştir. İstanbul ilinde yapılan benzer bir çalışmada ilk suçlardan %77’sinin mala karşı, %14’ünün uyuşturucu içerikli, %8’inin ise şahsa karşı işlenen suçlardan oluştuğu bildirilmiştir [156]. Bitlis ilinde yapılan araştırmada, mükerrer suça sürüklenen çocukların ilk karıştıkları suç türlerinin en sık mal varlığına karşı işlenen suçlar (%44.3) olduğu, ikinci sıklıkla uyuşturucu madde kullanma ve satma suçları (%19.7) olduğu ve üçüncü sıklıkla ise siyasi suçlar ve vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar olduğu görülmüştür[167]. Denizli ilinde yapılan diğer bir araştırmada, mükerrer suça sürüklenen çocukların ilk suçlarının; % 29,4’ünün mala karşı işlenen suçlar, % 23,5’inin vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar, % 29,4’ünün uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma suçları olduğu belirlenmiştir [180].

Cottle ve ark. yaptıkları çalışmada işlenen ilk suçun, sonraki dönemde de kişinin suç işlemesine sebep olabileceğinin altını çizmiştir [123]. Nilsson da yaptığı çalışmada tekrarlayan suçluluk ile genç yaşlarda işlenen ilk suçun bağlantılı olduğuna dikkat çekmektedir [181]. Çalışmamıza konu olan mükerrer suçlu çocukların karıştıkları suçlar incelendiğinde ise Türkiye’de yapılan çalışmalarla uygun olarak en sık hırsızlık olmak üzere mal varlığına karşı işlenen suçların tekrarlandığı görüldü [173,137,148,152,176]. Antalya’da yapılan çalışmada; olguların ilk kez karıştıkları suç türüyle benzer suçlara tekrar sürüklendikleri ve mala karşı işlenen suçların çoğunlukta olduğu, olguların daha önceden %76.5’inin mala karşı, %14.7’sinin şahsa karşı, %8.8’inin kamu düzenine karşı işlenen suçlara sürüklendiği belirtilmiştir [137].

5.18. Olguların Suça Karışırken Yanlarında Bulunan Kişiler

Çalışmamızda çocukların çoğunluğunun suça karışırken yalnız olmadıkları (%74,5) ve çoğunluğunun (%53,6) arkadaşları ile birlikte oldukları saptanmıştır. Yıldırım tarafından 2006-2011 yılları arasında suça karışan ve adli değerlendirilmelerinin yapılması için yönlendirilen 141 çocuğa ait dosyaların incelenerek yapıldığı araştırmada çocukların %63,1’inin birden çok kişi ile birlikte, %36,9’unun ise tek başına suç davranışına yöneldiği iddia edilmektedir[175]. İslamoğlu’nun 2017 yılında 100 suça karışan çocuk üzerinde yaptığı araştırmada 63 çocuğun suçu bir başkası ile işlediği, bunlardan 58 çocuğun suçu işleme sırasında 58’inin arkadaşları, 5’inin ise aile üyeleri ile birlikte olduğu bildirilmiştir [1]. Yapılan benzer araştırmalarda da çocukların suça karışırken yanlarında çoğunlukla arkadaşlarının bulunduğu tespit edilmiştir [79,187,214]. Çocukların genelde arkadaşları ile suça karışmaları, ailelerin gözetiminden uzak olmaları sonucu suç davranışı sergileyen arkadaşlar edindikleri ve bu arkadaş grubunda kabul görmek ya da dışlanmamak amacıyla suça süründüklerini düşündürmektedir. Bir başka açıdan çalışmamıza konu olan çocuklarda en sık görülen hırsızlık suçunun, çocuklar arasında bir oyun olarak görülmesi sonucu bu suçu bir oyun veya iddia amaçlı birlikte işledikleri düşünülebilir.

Tunceroğlu’nun yaptığı çalışmada 100 mükerrer suça sürüklenen çocuğun tamamının (%100) başkaları ile beraber suça karıştığı saptanmıştır[156]. Tekrarlayan suça karışan çocuklarda yapılan diğer bir araştırmada bu oran %60 [167] olarak bildirilmiştir. Bizim çalışmamızda da mükerrer suça sürüklenen çocukların suça karışırken yanlarında başka

bir kişinin var olma oranı %64 olarak belirlenmiştir. Araştırmamızın bulguları bu çalışmaları destekler niteliktedir.

5.19. Zeka Düzeyi

Olguların zeka düzeyi dağılımı

Bir çok araştırmacı, düşük zeka düzeyinin ocuk suçluluğunda en önemli risk faktörlerinden olduğunu düşünmektedir [234]. Literatürde düşük zeka ile suç arasında ilişki olduğu saptanmıştır [235,236]. Zeka ile suç davranışı arasında doğrudan bir ilişki olmadığı, diğerk bazı faktörlerinde ortaya çıkması ile kişiyi suç davranışına yönlendirebileceğı düşünölmektedir [237]. Suç davranışının sonuçlarını öngörme ve empati kurmakta yetersiz kalan düşük zekalı bireylerin, ek davranışsal problemlere, dürtüsellığe ya da kolay bir şekilde yönlendirilebilmelerine bağılı olarak suça sürüklenme potansiyeli diğerk bireylerden daha yüksektir [153,237-239].

Düvenci yaptığı bir araştırmada, suça yönelen çocukların % 31.2'sinde zeka geriliğı olduğunu ve olguların zeka seviyesi ortalamasının “orta” seviyede olduğunu saptamıştır [240]. Beşer ve ark. nın suça karışan 144 ocuk üzerinde yaptığı araştırmada, olguların %14.6'sında zeka geriliğı saptandığı bildirilmiştir [168]. Sivas ilinde, 2017-2018 yılları arasında adli değerklendirilmesi yapılması amacıyla yönlendirilen suça karışan 86 ocuk hakkında düzenlenmiş dosyaların incelenerek yapıldığı araştırmada, çocukların 71'inin normal zekaya, 11'inin sınır zekaya, 3'ünün donuk-normal zekaya sahip olduğu ve 1 olguda hafif düzey zihinsel gelişim geriliğı olduğu saptanmıştır [241]. Gökten'in yaptığı benzer bir araştırmada suça karışan 198 çocuktan 36'sında zeka geriliğı saptandığı tespit edilmiştir. Bu olguların 34'ünde “Hafif Derecede Zeka Geriliğı”, 2 olguda “Orta Derecede Zeka Geriliğı” saptanmıştır [179]. Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'ne psikiyatrik muayenelerinin yapılması amacıyla yönlendirilen 111 ocuk olgunun hastane kayıtlarının geriye dönük olarak incelenmesi ile yapılan araştırmada, olguların %14.4'ünde zeka geriliğı veya sınır zeka saptandığı belirtilmiştir [176]. Göker ve ark.'nın yaptığı araştırmada, suça sürüklenen çocukların %10.5'inde sınır zeka düzeyi, %12.7'sinde hafif düzeyde zeka geriliğı ve %4.4'ünde orta düzeyde zeka geriliğı saptanmıştır [173]. Altun ve ark.'nın suça sürüklenen çocuklar üzerinde yaptığı bir diğerk araştırmada da 82 olgunun 19'unun sınır düzey zekaya, 7'sinin hafif düzey zeka geriliğine ve 1 kişinin orta düzey zeka geriliğine sahip olduğu bildirilmiştir [4]. Literatür incelendiğinde Işık ve arkadaşları [147]

suça karışan olguların %93,1'inin zeka düzeyini normal olarak bildirirken Eray ve ark. [242] bu oranı %89,7 olarak bildirmiştir. Çalışmamızın sonuçları tüm bu araştırmaları destekler niteliktedir. Çocukta uyum sorunlarına ve kolay bir şekilde yönlendirilebilmeye neden olan düşük zeka düzeyinin, çocuğu suç davranışına yönlendiren bir diğer risk faktörü olduğu düşünülmüştür [238].

Zeka düzeyi ve mükerrer suç

Çalışmamızda düşük zeka seviyesindeki çocukların %25,7'sinin (n:9) birden fazla suça karıştığı görülmüştür. Çakaloz'un yaptığı benzer bir araştırmada ise suça sürüklenen çocukların %34.6'sında zeka geriliği saptandığı ve tek suça karışanlara göre, birden çok suça karışanların sözel zeka puanlarının düşük saptandığı tespit edilmiştir [94]. Güler ve ark.'nın [157] 2016-2017 yılları arasında suça sürüklenen çocuklar üzerinde yaptıkları araştırmada, 34 mükerrer suça karışan olgunun %14.7'sinin donuk-normal zekaya, %8.8'inin sınır zeka geriliğine sahip olduğu saptanırken bir diğer araştırmada, mükerrer suçluların üç yaşındaki IQ ortalamalarının 88 olduğu, suç işlememiş olanların IQ ortalamasının ise 101 olduğu görülmüştür [243]. Çalışmamızda her ne kadar tek suça karışan ve mükerrer suça karışan çocuklar arasında zeka düzeyleri açısından anlamlı fark saptanmamış olsa da çevresel faktörlerin de etkisi ile düşük zeka seviyesinin de yeniden suça yönelmede önemli bir faktör olduğu düşünülebilir.

5.20. Ruhsal Bozukluk Ve Mükerrer Suç

DEHB ve davranım bozuklukları çocuk suçluluğunda önemli risk faktörleridir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun temeli olan dürtüsellik, bu çocuklarda riskli davranışlarda artışa ve olayların neden sonuçlarını algılamada zorlanmalarına neden olarak çocuğu suç işlemeye açık hale getirmektedir [173,175]. Yüksel tarafından adli değerlendirilmesi yapılması amacıyla yönlendirilen suça karışan 107 çocuk hakkında düzenlenmiş dosyaların incelenerek yapıldığı araştırmada, olguların 24'ünde DEHB, 13'ünde mental retardasyon, 8'inde davranım bozukluğu ve 7 kişide madde kullanım bozukluğu saptandığı bildirilmiştir [246]. Mardin ilinde 2016-2017 yıllarında suça karışan 204 çocuğun incelenmesinde olguların 96'sında (%47) psikiyatrik rahatsızlık olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada suça karışan bu çocuklarda en sık DEHB (n:29,%30) ve davranım bozukluğu (n:12,512,5) olduğu ve çocukların 13'ünde (%13,5) mental retardasyon saptandığı

belirtilmiştir [88]. Işık ve ark.'nın yaptığı araştırmada suça yönelmiş 189 olgudan 137'sinde (%72,4) psikiyatrik bozukluk varlığı tespit edilmiştir [147]. Van ilinde 2016-2017 yıllarında çocuk psikiyatri polikliniğine başvuran suça sürüklenen çocuklar üzerinde yapılan araştırmada suça sürüklenen çocukların %36,2'sinde aktif psikiyatrik bozukluk saptanmadığı, en sık konulan tanının DEHB (%27,6) olduğu ikinci sıklıkla %20.7 oranı ile davranım bozukluğu olduğu bildirilmiştir [242]. Beşer ve arkadaşları, 144 suça karışan çocuk ile yürüttükleri çalışmada olguların %43.1'ine dışa yönelim sorunları (davranım bozukluğu, DEHB, uyum bozukluğu), %11.1'inde madde kötüye kullanım öyküsü olduğunu belirlemiştir [168]. Literatür incelendiğinde suça karışan çocukların psikiyatrik değerlendirilmelerinde tanı konan hastalıkları; Şenses ve ark. [244] %56 oranı ile en sık DEHB, Sarı ve ark. [241] en sık Davranım Bozukluğu, ikinci sıklıkla DEHB ve Karşıt Olma Karşıt Gelme Bozukluğu, Ayaz ve ark. [245] en sık davranım bozukluğu (%39.2) ve ikinci sıklıkla DEHB (%23.5), Özçelik [201] ise en sık mental retardasyon (%60,6) olarak bildirmişlerdir. Çalışmamızla uyumlu olarak literatürde de suça sürüklenen çocukların çoğunda bir ya da birden fazla psikiyatrik tanı konduğu bildirilmiştir [145,179,244,245]. Çalışmamızdan elde edilen bulgular literatürü destekler nitelikte olmakla birlikte olgularda mental retardasyon oranındaki yükseklik dikkat çekicidir.

DEHB'li bireylerin soyut düşünme yeteneklerindeki düşüklük, hareketlerinin sonuçlarını düşünmeden ani tepkiler vermelerine neden olabilmektedir. Olumsuz davranışlarının sonucunda pişmanlık duysalar da bu davranışın yerine alternatif davranışlar geliştirmekte zorlanmaları, sorunlarla başa çıkma yetenekleri ve toplumsal değerlere olan uyum düzeylerindeki zayıflıkları suça başlamalarında ve suç işlemeye devam etmelerinde etkili olmaktadır [153,175] Güler ve ark.'nın yaptığı araştırmada tek suça karışanların %27.1'inde, mükerrer suça karışanların %79.4'ünde psikopatoloji olduğu, her iki grupta da en sık DHEB tanısı konduğu saptandı [157]. Yapılan benzer bir araştırmada mükerrer suça karışan çocukların % 21.8'inin (n:12) daha önce bir psikiyatri ünitesine kabul edildiği, %67.3'ünde (n:37) en az bir psikiyatrik bozukluk olduğu ve % 45.5'inde iki veya daha fazla sayıda psikiyatrik bozukluk olduğu bildirilmiştir [172]. Bizim çalışmamızda da birden çok suça karışan çocukların çoğunun herhangi bir psikiyatrik hastalık tanısı aldığı ve bu çocuklarda en sık DHEB ve Davranım bozukluklarının saptandığı belirlenmiştir.

5.21. Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Verilen Kararlar

Çakaloz ve ark. [94] yaptıkları araştırmada, 2009-2013 yılları arasında hakkında adli rapor düzenlenmesi amacıyla yönlendirilen suça karışan 167 çocuğun %50.9'unun "fiilin hukuksal anlam ve sonuçlarını algıladığı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince geliştiğini" bildirirken, Tamer ve ark. [247] bu oranı %85, Kurtuluş ve ark. %93,2 [158] olarak belirtmişlerdir. Adıyaman ilinde yapılan bir diğer araştırmada olguların % 75'inde, "işlediği iddia edilen suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmiş olduğu" kanaatine varıldığı saptanmıştır [148]. Literatürde suça sürüklenen çocuğun "fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin" gelişme oranları Elazığ, Antalya ve Sivas illerinde yapılan araştırmalarda sırasıyla; %94, %91,4 ve %91,2 olarak saptanmıştır [161,206,248]. Tüm bu çalışmalarda farik mümeyyiz olma oranları yüksek olarak saptanmış olsa da olguların algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmediğini bildiren çalışmalar da oldukça fazladır [4,163,173]. 2016-2017 yıllarında suça sürüklenen 204 çocuğun incelenmesi ile yapılan bir araştırmada, olguların 136'sının (%66.7) "işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmediği", 20 olgunun (%9.8) "işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algıladığı fakat bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmediği", 48 (%23.5) olgunun "işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince geliştiği" kanaatine varılmıştır [88]. Literatür incelendiğinde yapılan benzer çalışmalarda da suça sürüklenen çocukların farik mümeyyiz olmama oranları %70-100 arasında bildirilmiştir [163,173,249,250]. Verilen kararlar arasında bu denli fark olmasının nedeni; çocukların değerlendirilmesinin subjektif olması ve değerlendirme aşamasında güvenilebilir bir çizelgenin olmamasına bağlı olduğu düşünülmektedir [175].

5.22. Çocuklar Hakkında Alınan Tedbir Kararları

Bu çalışmada çocukların azımsanmayacak bir kısmı hakkında koruyucu veya destekleyici tedbir kararlarının alındığı saptanmıştır. Göcek'in suça sürüklenen çocuklarla ilgili yaptığı benzer bir çalışmada; olguların %69'u hakkında güvenlik tedbirlerine hükmedildiği saptanmıştır [196]. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne adli değerlendirme

için yönlendirilen 141 ocuk adına düzenlenmiş dosyaların geriye dönük olarak incelenmesi ile yapılan araştırmada ise çocukların 27'sine sağlık tedbiri, 4' ne sosyal inceleme yapılması ve/veya koruma altına alınması, 4 ' ne ise diğer bir tedbir uygulaması önerildiği belirtilmiştir [175]. Benzer bir araştırmada Siirt'te 2014-2015 yılları arasında mükerrer suç kapsamında hakkında sosyal inceleme yapılmış çocukların dosyalarının incelenmesi ile yapılan araştırmada, 16 çocuktan 13'  hakkında bir veya birden fazla tedbir kararı alındığı saptanmıştır [5]. İzmir ilinde yapılan araştırmada, suça sürüklenen 109 çocuktan 61'ine sağlık tedbiri, 63 kişiye danışmanlık tedbiri, 56 kişiye eğitim tedbiri, 8 kişiye bakım tedbiri önerildiği bildirilmiştir [201]. Literatür incelendiğinde suça sürüklenen çocuklar hakkında alınan tedbir kararı oranlarının değişkenlik gösterdiği saptanmıştır [88,171,249].

6. SONUÇ

Çalışmamızda, yıllardır dünyanın tüm ülkelerinde çözilemeyen bir sorun olan suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri, suç özellikleri incelenmiş ve bu çocukların suça karışmalarına yol açan risk faktörlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmamıza göre; erkek cinsiyet, sosyal aktivitenin olmaması, okula devamsızlık, düşük okul başarısı, madde kullanımı, psikiyatrik bozukluk, ailenin düşük gelir düzeyi, ailede çocuk sayısının fazla olması, ebeveyn eğitim düzeylerinin düşük olması, göç etmiş olmak, çocuğun aile, arkadaş ve yakın çevresinde suçlu kişinin varlığı çocuğun suç davranışına yönelmesinde etkili faktörler olarak bulunmuştur.

Suç sayılarına göre suça sürüklenen çocuklar karşılaştırıldığında, birden fazla kez suça karışanlarda diğer gruba kıyasla olguların okul başarı düzeylerinin daha düşük olduğu, madde kullanımının daha fazla olduğu, babalarının eğitim düzeyinin ve ailen gelir düzeyinin daha düşük olduğu, aile, arkadaş ve yakın çevresindeki bireylerde suç öyküsü varlığının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Tüm bu faktörlerin tekrar suça sürüklenme üzerine etkisi olduğu düşünülmüştür.

Türkiye’de suça sürüklenen çocukları suç tekrarına göre gruplandırarak, bu grupları sosyodemografik özellikler bakımından karşılaştıran araştırmalar sınırlı sayıdadır. Bu çalışmada, mükerrer suça sürüklenen ve tek suça sürüklenen çocukların değerlendirilmesi ile elde edilen bilgiler literatüre katkıda bulunabilecektir.

7. ÖNERİLER

Bir çocuğun sosyalleşmesinde en önemli kurumlar öncelikle aile ve ileriki yaşamında ise okuldur. Bu iki faktörle ilgili iyileştirmeler çocuğun olumsuz davranışlara ve olumsuz davranışlarını tekrarlamasına engel olacaktır. Bu bağlamda önerilerimiz şu şekildedir;

Gebe kaldığı tespit edilen her kadına ilgili kurumlar tarafından ruhsal açıdan sağlıklı bir çocuk dünyaya getirebilmesi için rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmeli, uzman kişilerce ailelere çocuk yetiştirilmesi, çocuk psikolojisi, çocuklara nasıl davranılması gerektiği, çocuğun sorunlarına karşı nasıl başa çıkabileceği ve çocuklarda madde

bağımlılığının erken tespit ve yönetimi konusunda eğitimler verilmeli, ebeveyn tutumları öğretilmelidir.

Gebeliğin ve bebek doğduktan sonra bebeğin takibinde etkin rol alan sağlık birimlerinin (aile hekimi, halk sağlığı), çocuğun eğitim ve öğretim hayatı başladığında ise okul idaresinin düzenlediği toplantılarla aileye verilen bu eğitiminin sürekliliği sağlanmalıdır.

Aile psikososyal yardım birimlerinin oluşturulması, bu birimlerce sosyodemografik açıdan suçluluğa yatkın bölgelerde ikamet eden aile ve çocukların takip edilmesi, yapılan değerlendirmelerde aile içinde suça karışan, madde bağımlılığı olan bireylerin ve aile içi şiddetin yaygın olduğu ailelerde çocuğa ve aileye yönelik danışmanlık hizmetlerinin verilmesi, çocuğun yüksek yararı gözetilerek sosyal hizmet programlarının uygulanması ve tüm bu uygulamaların denetlenerek uygulanırlığının sürdürülmesi gerekmektedir.

Ülkemizde gençlerin serbest zamanlarını ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda değerlendirmelerini sağlamak, onları sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere yönlendirerek topluma faydalı vatandaşlar olarak katılmalarını sağlamak ve gençleri zararlı alışkanlıklardan korumaya yönelik çalışmalar yapmak amacıyla gençlik merkezleri kurulmaktadır. Bu merkezlerin sayısının artırılması ve merkezler hakkında tüm ailelerin özellikle sosyoekonomik düzeyi düşük ve suça karışan bireylerin fazla olduğu riskli bölgelerde yaşayan ailelerin bilgilendirilmesi, çocukların ilgilerini çekecek şekilde bu merkezlerin tanıtımının yapılması, tüm çocukların gerekirse maddi destek sağlanarak gençlik merkezlerine ulaşımının sağlanması çocukları dışarıda karşılaşılabilecekleri tehlikeli ortamlardan koruyarak onların olumsuz eylem ve davranışlara yönelmesini engellemede faydalı olacaktır.

Ekonomik nedenlerle çocuğun bakımının sağlanamaması, ihtiyaçlarının karşılanamaması ve eğitim-öğretiminde oluşan aksaklıklar çocuğu suça iten önemli faktörlerdendir. Çocuğun eğitiminin ailenin maddi sıkıntılarından etkilenmemesi için ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Bu bağlamda gelir düzeyi düşük ailelere maddi yardım yapmanın yanında, çocuğa bakmakla yükümlü kişilere mesleki eğitim vererek o alanda iş imkanı sunmak faydalı olacaktır.

Günün büyük bir kısmını okulda geçiren çocukların başta sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenler olmak üzere okul idaresi tarafından gözlemlenmesi, suç davranışı gerçekleştirmeye yatkın çocukların saptanarak ilgili kurumlar ve aile ile iş birliği içinde bu

çocukların rehabilite edilmeleri, onların topluma faydalı bireyler olarak yetiştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu sebeple tüm eğitimcilerin de suça sürüklenen çocuklar konusunda eğitilmesi gerekmektedir.

Çocuğun iletişim becerilerini kazanabilmesi, sağlıklı sosyalleşebilmesi ve çocuğu suça iten tehlikeli ortamlardan uzak tutması nedeniyle okula devamının sağlanması önemli bir faktördür. Okullarda dersler dışında çocukların okula olan ilgilerinin artacağı aktivitelerin de yer aldığı programların düzenlenmesi, tüm çocukların bu aktivitelere katılımının sağlanması çocuğun okulu sevmesini ve okula olan bağlılığının artmasını sağlayarak okula devamlılık konusunda yararlı olacaktır.

Ders başarısı düşük olan çocukların başarısızlık sebeplerinin araştırılması, bu çocuklara yönelik destekleyici projeler oluşturulması ve rehber öğretmen tarafından gerekli psikolojik desteğin verilmesi gerekli görüldüğü halde çocukların aileleriyle de görüşülerek bir uzman tarafından kontrolünün sağlanması çocuğun okulu bırakarak dışarıdaki tehlikelere açık hâle gelmesinin önüne geçecektir.

Sokakta çalışan, örgün eğitim imkânı olmayan çocukların mesleki eğitime yönlendirilmesi ve aldıkları eğitim sonrasında yaşlarına daha uygun, güvenli bir iş ortamında çalışmalarının sağlanması ekonomik refahlarının yanında davranışlarını olumsuz etkileyebilecek ortamlardan uzak tutarak suça karışmalarını engelleyecektir.

Televizyonda yayınlanan şiddet içerikli dizi ve haberler, şiddet sonucunda ödül kazanılan bilgisayar oyunları çocukların şiddet içeren suçlara yönelmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu tarz yayınlara ya da oyunlara çocukların ulaşımının kısıtlanması gerekmektedir.

Hakkında koruma tedbiri kararı alınarak rehabilite edilen çocukların ailelerine de gerekli danışmanlık ve diğer tedbirlerin uygulanması çocuğun aynı olumsuz koşullara dönmesini ve suça tekrar yönelmesini engelleyecektir.

Sonuç olarak, suça sürüklenmiş çocukların tespit edilen risk faktörlerine yönelik tedavi ve takiplerinin yapılması, gerekli koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının alınması ve idari kurumlar tarafından bu tedbirlerin uygulanıp uygulanmadığının ya da yeterli olup olmadığının takip edilmesi oldukça önemlidir. Suça sürüklenen bu çocukların toplumla uyum içinde yaşayabilmeleri için gerekli ekonomik, sosyal ve kültürel düzenlemelerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

8.KISITLILIKLAR

Çalışmamıza alınan olguların sadece adli polikliniğimize yönlendirilen çocuklardan oluşması, adli şube ve diğer hastanelere gönderilen suça sürüklenen çocukların değerlendirmeye alınamaması, bu nedenle olgu sayısının azlığı, çalışmanın retrospektif olarak yapılması nedeniyle sosyal inceleme raporlarına ulaşamaması, ailelerle irtibata geçme konusundaki imkansızlıklar çalışmanın kısıtlılığı olarak kabul edilmiştir. Ayrıca tarafımızca düzenlenen raporlar doğrultusunda mahkemelerde çocuklar hakkında verilen kararlara ulaşamaması da çalışmamızın kısıtlılıklarındandır.

ÖZET

Giriş ve amaç: Suça sürüklenen çocuk sayısı son yıllarda giderek artmaktadır. Hem ülkemizde hem de dünyada bu çocukların işledikleri suçlar; çocuk, aile ve toplum açısından bir sorun olmaya devam etmektedir. Bu çalışma ile suça sürüklenen çocukların suç işlemesinde etkili olan faktörlerin ortaya konulması ve bu konuda alınabilecek önlemlerin belirlenmesi hedeflenmektedir.

Gereç ve yöntem: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi'ne işledikleri iddia edilen suç nedeniyle adli makamlar tarafından 01 Ocak 2019 tarihinden itibaren adli değerlendirme için yönlendirilen, fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup 18 yaşını doldurmamış olan 110 suça sürüklenen çocuk değerlendirmeye alınmıştır. Çocukların Adli Tıp Anabilim Dalı Polikliniği'nde yapılan muayenelerinde kayıt edilen görüşme formları incelenmiştir. Hasta dosyalarından elde edilen olguya ve ailesine ait sosyodemografik verilerin ve olguların psikiyatrik muayene bulgularının incelenmesi amacıyla bir anket formu düzenlenmiştir. Olgulara ait görüşme formları ve raporlar bu anket formu doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Bulgular: Olguların %75,5'i(n:83) erkek ve %24,5'i(n:27) kız cinsiyette olup olguların suça karıştıkları yaş ortalaması $13,71 \pm 0,91$ 'dir. Olguların %63,6'sı okula devam etmekte ve sadece % 25,7'sinin okul başarısının iyi düzeydedir. Olguların %22,7'sinin mükerrer suça karışan çocuklar olduğu tespit edildi. Suça sürüklenen bu çocuklarının büyük bir kısmında madde kullanımı olduğu, sosyal aktivitelere katılmadığı, yakın çevresinde, ailesinde ve arkadaş grubunda suça karışan bireyler olduğu saptandı. Olguların çoğunun ebeveyn eğitim düzeylerinin düşük olduğu, annelerin çoğunun ev hanımı babaların ise işçi olduğu ve aile gelir düzeyinin düşük olduğu saptandı. Çocukların en sık hırsızlık suçuna, ikinci sıklıkla kasten yaralama suçlarına karıştığı, en sık hırsızlık suçunun tekrarlandığı görüldü. Olguların %27,7'sinde zeka geriliği, %24'ünde DHEB ve %22,2'sinde davranım bozukluğu olduğu saptandı.

Sonuç: Çalışmamızdan elde edilen bulgulara göre, düşük okul başarısı, madde kullanımı, ebeveyn eğitim düzeyinin düşüklüğü ve düşük gelir düzeyinin suçun tekrarlanmasında önemli risk faktörleri olduğu görülmüştür. Risk grubunda bulunan çocukların tespit edilerek bu çocuklara yönelik önlemlerin alınması ve suça sürüklenen çocukların topluma kazandırılması amacıyla ekonomik, sosyal ve kültürel düzenlemelere ihtiyaç olduğu düşünülmüştür.

ABSTRACT

Objective: The number of juvenile delinquency has been increasing in recent years. The crimes these children commit continue to be a problem for child, family and society both in our country and in the world. With this study, it is aimed to reveal the factors that affect juvenil delinquency and determine measures about it.

Methods: 110 children who were referred to Aydın Adnan Menderes University Application and Research Hospital for forensic evaluation as of January 1, 2019 due to the alleged crime they committed, and 110 children who were 12 years of age at the time of the actual act but were not over 18 years of age were taken into consideration. The interview forms recorded during the examinations of the children in the Forensic Medicine Department Polyclinic were examined. A questionnaire form was prepared to examine the sociodemographic data of the case and his family obtained from the patient files and the psychiatric examination findings of the cases. Interview forms and reports of the cases were evaluated in accordance with this questionnaire.

Results: 75.5% (n: 83) of the cases were male and 24.5% (n: 27) were female and the mean age at which the cases were involved in crime was 13.71 ± 0.91 . 63.6% of the cases attend school and only 25.7% of them have a good school success. It was found that 22.7% of the cases were children involved in repetitive crime. It was found that most of these children dragged into crime had substance use, did not participate in social activities, and were involved in crime in their immediate environment, family and friends group. It was found that the parental education levels of most of the cases were low, most of the mothers were housewives and the fathers were workers and the family income level was low. It was observed that children were most frequently involved in theft crime, the second was intentional injury, and theft crime was repeated most frequently. It was found that 27.7% of the cases had mental retardation, 24% had DHEB and 22.2% had conduct disorder.

Conclusion: According to the findings of our study, low school success, substance use, low parental education level and low income level were found to be important risk factors for repeating the crime. It was thought that economic, social and cultural arrangements were needed in order to identify children in the risk group and to take precautions for these children and to reintegrate children driven into crime.

KAYNAKLAR

- 1) İslamoğlu G. Çocuk Suçluluğunun Sosyolojik Olarak İncelemesi: İstanbul/Gaziosmanpaşa Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Sivas-2017
- 2) Şişmanlar ŞG, Biçer Ü, Coşkun A. Adli Psikiyatri. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. FÇ Çetin, A Coşkun, E İşeri ve ark. (Ed), Ankara, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği 2008; 770-81.
- 3) Çocuk Koruma Kanunu. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> Erişim tarihi: 15.02.2020
- 4) Altun H, Şahin N, Fındıklı E, Sınır H. Suça sürüklenen çocukların suç tipleri, sosyodemografik ve klinik özellikleri. Adli Tıp Dergisi. 2016;30(3):196-204
- 5) Ekinci NK. Suça Sürüklenmiş Çocukların Annelerinin Çocuklarına İlişkin Algısı: Siirt Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara-2016
- 6) Amodei N, Scott AA. Psychologists' contribution to the prevention of youth violence. Soc Sci J 2002;39:511-526.
- 7) Sarı E, Arslantaş H. Lise Öğrencisi Ergenlerin Suça Yönelik Tutumları ve Risk Faktörleri. Klinik Psikiyatri 2019;22:71-82
- 8) Orçin G. Yazılı Basında Suça Sürüklenen Çocukların Sunumu Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, 2013
- 9) Kelley J. Sittner, D. Hautala. Aggressive Delinquency among North American Indigenous Adolescents: Trajectories and Predictors. Aggress Behav. 2016 May; 42(3): 274-286.
- 10) Lee A. Underwood, Aryssa Washington Mental Illness and Juvenile Offenders. Int. J. Environ. Res. Public Health 2016;13(2):228.
- 11) Demir M, Bademci HÖ. Suça Sürüklenmiş Bir Gencin Bakış Açısıyla Çocuk Suçluluğu: Olgu Sunumu. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Nisan 2016;20(1): 17-26.
- 12) Blanckestein A, van der Rijcken R, Eeren HV, Lange A, Scholte R, Moonen X, De Vuyst K, Leunissen J, Diden R. Evaluating the effects of multisystemic therapy for adolescents with intellectual disabilities and antisocial or delinquent behaviour and their parents. Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities. 2019;32(3):575-590
- 13) Şireli Ö, Esenkaya Z, Yaylalı H, Uğur Ç, Duman NS, Gül B, Günay M, Kılıç HT, Gürkan CK, Kılıç BG. Suça Karışmış Ergenlerin Psikiyatrik Değerlendirmesi: Olgu Serisi. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 2014;21(2):131-8
- 14) Erkut Z, Balcı S, Yıldız S. Tarihsel Süreç İçinde Çocuk. Çocuk ve Medeniyet Dergisi, 2017/1

- 15) Özyurt C. Çocuk Sosyolojisi: Bir Giriş Denemesi. Eğitim Sosyolojisi Yazıları. Ankara, Pagem Akademi Yayınları 2017
- 16) Çocuk Hakları Sözleşmesi. Erişim adresi: https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf (Erişim tarihi: 16.02.2020)
- 17) Güler G. Suça Sürüklenen Çocukların Biyopsikososyal Değerlendirilmesi. Türkiye Klinikleri Dergisi, 2017;3(3):220-4
- 18) Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. Erişim adresi: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.55d4f87c246880.37258587. Erişim tarihi: 16.02.2020
- 19) Dirican R. Tarihi Süreçte Çocukluk ve Çocuk Hakları. Çocuk ve Gelişim Dergisi, 2018;2(2):51-62
- 20) Güçlü S. Çocukluk Ve Çocukluğun Sosyolojisi Bağlamında Çocuk Hakları. Sosyoloji Dergisi, 2016; Armağan Sayısı: 3-6
- 21) Uğur SB. Geçmişten Günümüze Şekillenen Çocukluk Algısı ve Çocuk Yetiştirme Pratikleri. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2018;(45): 227-247
- 22) Çoban S. Sosyal çevrenin etkilerinin çocukların suç ve problemli davranışları ile ilişkileri. Doktora tezi. Ankara-2012
- 23) Öztürk HK. Çocukluğun Tarihsel Gelişimi Üzerine Düşünceler. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2017;(3):253-276
- 24) Uzun Z. Suç ve değer ilişkisi: suça sürüklenmiş çocuklar üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Ankara-2015.
- 25) Sağlam M, Aral N. Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları. Çocuk ve Medeniyet Dergisi, 2016/2.
- 26) Üstündağ A. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitiminin gençler üzerinde etkisinin değerlendirilmesi. Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2017;4(1):1-10
- 27) Güneş DK, Gökler R. Türkiye' de Suça Sürüklenen Çocukların Aile Özellikleri. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2017;14(4):3742-3755
- 28) Demir A. Suça Sürüklenen Çocukların Ruhsal İşleyişlerinin Projektif Testlerle Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul-2017.
- 29) Deniz N. Liseye Devam Eden Ergenlerin Risk Alma Davranışları İle Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Konya-2011
- 30) Çelikten BB. Suça Sürüklenmiş Çocukların Olumlu Sosyal İle Saldırgan Davranışlarının Ailesel Faktörler Bağlamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul-2017
- 31) Özdemir PG, Selvi Y, Aydın A. Dürtüsellik ve Tedavisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 2012;4(3):293-314

- 32) Durak EŞ, Durak M. Adli Psikoloji. 1. Basım, 2017 Temmuz. Sayfa 202-21
- 33) Çetinkaya ÖB. Ergenlerde Beyin Gelişimi: Son Gelişmeler. Toraks Bülteni. 2017:48-50
- 34) Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi. Erişim adresi: http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/egitimbasvuru_basvuru/cezasorumlulugunun.pdf (Erişim tarihi:14.04.2020).
- 35) Yalçın, A. (1996). Ansiklopedik hukuk rehberi (Benim avukatım). 6. Baskı. Geçit Kitapevi, İstanbul
- 36) Dönmezer S. (1994) Kriminoloji, 8.Baskı, s.48,49,124-156,244- 297, Beta Basım Yayım, İstanbul
- 37) Yavuzer H. (2011) Çocuk ve Suç, 13.Baskı, s.26,27,30,31,133-169, 178, 190, 213, Remzi Kitabevi, İstanbul
- 38) Göktürk N, Özgenç İ, Üzülmüş İ. Ceza Hukukuna Giriş. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları s.4-8
- 39) Sözüer A. Ön Söz Yerine Türk Ceza Hukuku Reformu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013; 71(1)
- 40) Limoncu M. Türk Hukukunda Suça Sürüklenen Çocukların İnfazı. Yüksek Lisans Tezi. Konya-2017.
- 41) Sünbül AM vd. Eğitime Yeni Bakışlar-2. Mikro Yayınları. Ankara, 1. Baskı, 2003:257
- 42) Özer F. Çivi Yazılı Hukuk Metinlerinde Suç ve Ceza, Pamukkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli-2008.
- 43) Göver İ. H. (2016). From Carrier Pigeons To Twitter, ICWSR-International Conference on the Changing world and Social Research, Barcelona, Spain.
- 44) Değirmenci O. Çeşitli Görünümleriyle Uluslararası Suç Kavramı: Dar ve Geniş Anlamda Uluslararası Suçlar ve Türk Hukuku, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013;71(1):229-266.
- 45) Göver İH, Şenol D. Crime as a Social Fact: A Sociological Analysis. Journal of Current Researches on Social Sciences,2017;7(2)
- 46) Gibbons DC. Delinquent Behavior. Englewood Cliffs, New Jersey:Prentice-Hall. 1970
- 47) Öztürk N. Suça Sürüklenen Çocukların Risk Alma Davranışlarının Ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi. İstanbul-2013
- 48) Dolu O, Sözer MA, Başbüyük O, Karakuş Ö, Geleri A, Uludağ Ş. (2012). Kriminoloji. (1. Baskı), Eskişehir:T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2736
- 49) Kaner S. Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 1992;25(2):473-496

- 50) Akıncı SF. Kriminoloji. Beta Basım Yayın, İstanbul,2007
- 51) Bütün SA. Suç işlemiş ve şizofreni tanısı almış kişilerin işledikleri suç tipleri, suç işleyiş biçimleri ve kişilik özellikleri. Yüksek Lisan Tezi. İstanbul-2005
- 52) Ovacık AC. Aile İçi Şiddetin Erkek Çocuğun Şiddet İçeren Suç İşleme Davranışına Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul-2008
- 53) Gökulu G. Suç Kuramları: Biyolojik Ve Psikolojik Yaklaşımlar: Eleştirel Bir Değerlendirme. Turkish Studies - Social Sciences Volume 2019;14(4): 1471-1488
- 54) Altunbaş U. Çocukların Suça Sürüklenmesinde Fiziksel Ve Sosyo-Mekansal Faktörlerin Etkisi. Doktora tezi. İstanbul-2015.
- 55) Demirbaş T. Kriminoloji. Seçkin yayıncılık. Ankara, 2001, s:112
- 56) Yılmaz A. Suça Yönelmiş ve Yönelmemiş 14–18 Yaş Arası Ergenlerin Empati Düzeylerinin ve Ana-Baba Tutumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Bursa-2009
- 57) Yılmaz GG. Suça Sürüklenen Ve Suça Sürüklenmeyen Ergenlerin Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması. Uzmanlık Tezi. İstanbul-2009.
- 58) Schmallegger F. Criminal Justice Today, (7th ed). Pearson Custom Publishing. 2003. s.103-104.
- 59) Reid S.T. Crime and criminology (11th ed.). Boston: McGraw Hill. 2006. s.106.
- 60) Kratcoski PC, Kratcoski LD. Juvenile Delinquency. (5th ed). Pearson Prentice Hall.2004.
- 61) Clark J, Boccaccini M, Caillouet B, Chaplin W. Five factor model or personality traits, jury selection, and case outcomes in criminal and civil cases. Criminal Justice and Behavior, 2007;34:641–660.
- 62) Miller J.D, Lynam D. Structural models of personality and their relation to antisocial behavior: A meta-analytic review. Criminology, 2001;39,765–798.
- 63) Cömert Ö, Sevim Y. Çocuk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Suç Kuramları ile İncelenmesi. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2017;1(6): 29-40
- 64) Durkheim E. Sosyolojik Metodun Kuralları, 2. baskı, çev. Enver Aytekin, İstanbul: Sosyal Yayınları. 1994.s.49
- 65) Metron RK. Social Theory and Social Structure, New York: Free Press. 1968. p.25-98
- 66) Reckless WC. A new theory of delinquency and crime (1th ed) John Wileyand Sons Inc., New York, 1961, p.42
- 67) Agnew RA. Revised strain theory of delinquency, Social Forces, 1985;64(1):151-167.
- 68) Bohm RM. A Primer on Crime And Delinquency, USA: Wadsworth Pub. 1997, p.74

- 69) Winfree LT, Abadinsky H. Understanding Crime: Theory and Practice (with InfoTrac). 2002: Wadsworth Publishing Company.
- 70) Bandura A. Social learning theory. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall. 1977,p.247
- 71) Siegel LJ. Criminology, St.Paul: West Pub. Company. 1989,s:192
- 72) Vito GF, Holmes RM. Criminology, Theory, Research And Policy, Belmont/ California : International Thomson Pub. 1994, s:180-192
- 73) Kızmaz Z. Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. 2005; 29(2):149-174
- 74) Marshall G. Sosyoloji Sözlüğü. Çeviri:Osman Akınhay, Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat yay. 1999, s:212
- 75) Özbay Ö. Yas, adolesan suçları ve sosyal bağ teorisi. J Sociol Res. 2004:55-56.
- 76) Williams F. McShane M. Criminological Theory, (4 th ed), New Jersey: Prentice Hall.2003, p.173
- 77) Vold G, Bernard T, Snipes J. Thoeretical Criminology, (5 th ed), New York: Oxford. 2002, p.203-5
- 78) Shoemaker D J. Theories of delinquency. (5 th ed) New York: Oxford University Pres. 2005.
- 79) Akalın N. Suça İtilmiş Çocukların Adli Tıp Açısından İncelenmesi ve Cezaevinde Bulunan Suça İtilmiş Çocukların Deskriptif Olarak İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul-1999
- 80) Uluğtekin S. Çocuk adalet sisteminde sosyal inceleme raporu ve gözetim raporu el kitabı. Ankara: Dostlar Dayanışma Derneği Ankara Şubesi Yay. 2005.
- 81) Schneider HJ. Kriminologie, (3 th ed) New York 1993, S. 223.
- 82) Wassermann R. “Der Kinderdelinquenz Einhalt gebieten- aber wie?“, NJW 1998, S. 2097-99.
- 83) Toprak U. Çocuk Suçluluğunun Karakteristik ve Yapısal Özellikleri. TBB Dergisi. 2011(95):313-330
- 84) Arabacı LB. Taş G. Çocuklarda Suça Sürükleyen Faktörler, Ruhsal Problemler ve Hemşirelik Bakımı. Journal of Psychiatric Nursing 2017;8(2):110–117
- 85) Arabacı LB, Taş G, Dikeç G. Çocuk ve Ergenlerde Madde Kullanımı, Suça Yönelme, Ruhsal Bozukluklar ve Hemşirelik Bakımı. Bağımlılık Dergisi, 2017;18(4):135-144
- 86) Goldstein PJ. The Drugs/Violence Nexus: A Tripartite Conceptual Framework. J Drug Issues. 1985;15(4):493–506

- 87) Schubert CA, Mulvey EP, Glasheen C. Influence of mental health and substance use problems and criminogenic risk on outcomes in serious juvenile offenders. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*. 2011;50(9):925-37.
- 88) Eyüboğlu M., Eyüboğlu D. Suça Sürüklenen Çocuklarda Psikiyatrik Bozukluklar, Sosyodemografik Özellikler ve Risk Faktörleri. *Klinik Psikiyatri* 2018;21:7-14
- 89) Korkmaz MN, Erden G. Çocukları suç davranışına yönelten olası risk faktörleri. *Türk Psikoloji Yazıları*. 2010;13(25):76-87.
- 90) Bağış RC. Çocuk emeğine ve çıraklık eğitimine sosyolojik bir bakış: Denizli kent örneği, Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli-2017
- 91) Bağış RC. Çocukları Suça Sürükleyen Çevresel Nedenler: Sosyal Bağ Ve Sosyal Öğrenme Teorileri Işığında Bir Değerlendirme. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2019; 7 (14): 203-221
- 92) Yavuzer H. Psikososyal Açıdan Çocuk Suçluluğu. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. 1981.
- 93) Acar G, Demir A, Görmez D, Keser İ. Aile Ve Çocuk Suçluluğu İlişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2015:1-13 Mayıs Poster Bildirisi
- 94) Çakaloz B, Ünlü G, Terzioğlu MA, Kapubağlı N, Tekkanat Ç. Çocuklarda suç davranışı ile sosyodemografik özelliklerin ve zekanın ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2016;17(5).
- 95) Okorodudu G. N. Influence of parenting styles on adaloescent delinquency in delta central senatorial district. *Edo journal of councelling*. 2010;3(1):58-86.
- 96) Kama A. Suça Sürüklenen Çocuklar. *Sorgun Rehberlik ve Araştırma Merkezi*. 2016, erişim adresi:
http://sorgunram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/66/07/963633/dosyalar/2017_05/2214_0613_MAKALE-SUYA_SYRYKLENEN_YOCUKLAR.pdf . erişim tarihi: 03.05.2020
- 97) Kızmaz Z. Öğrenim Düzeyi Ve Suç: Suç-Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2004;14(2): 291-319
- 98) Gönültaş BM. Adana İlinde Mala ve Şahsa Karşı Suç İşleyen Çocukların Sosyodemografik Özelliklerinin Ortaya Konulması. *Yüksek Lisans Tezi*. Adana-2009.
- 99) Aalsma MC, White LM, Lau KS, Perkins A, Monahan P, Grisso T. Behavioral Health CareNeeds, DetentionBased Care, and Criminal Recidivism at Community Reentry From Juvenile Detention: A Multisite Survival Curve Analysis. *Am J Public Health* 2015;105:1372-1378.
- 100) Bright CL, Jonson-Reid M. Multiple Service System Involvement and Later Offending Behavior: Implications for Prevention and Early Intervention. *Am J Public Health* 2015;105:1358-1364.

- 101) Bülbül S, Doğan S. Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm nerileri. ocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2016;59:31-36
- 102) Gönültaş BM, Hilal A. ocuk Suçluluğunda G Faktörü: Adana rneği. J For Med 2012;26(3):156-64
- 103) Akbaba T. Kartal-Kadıköy bölgesi ocuk suçluluğu profili. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora tezi. İstanbul- 2011
- 104) Coşar Y. Kentleşen Türkiye’de ocuk Suçluluğu. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ocak-şubat 2005, s: 313,314
- 105) Avcil S,Yılmaz N, Avcil M. Bir niversite hastanesi ocuk psikiyatrisi polikliniğine yönlendirilen suça sürüklenen ocuk olguların sosyodemografik ve klinik özelliklerinin değerlendirilmesi. Anadolu Psikiyatri Derg 2016;17(Ek sayı.4):15
- 106) Nasıroğlu S, Keskiner , Tahiroğlu AY, Avcı A. Ergenlerde adli psikiyatrik değerlendirme: Bir olgu sunumu, Anadolu Psikiyatri Derg 2017;18(Ek.1):5-7
- 107) TK, Güvenlik Birimine Gelen ve Getirilen ocuklar, 2016 Erişim adresi: gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24680 Erişim tarihi:11.04.2020
- 108) TK, Güvenlik Birimine Gelen ve Getirilen ocuklar, 2016 Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27609> Erişim tarihi:11.04.2020
- 109) Adli İstatistikler 2018. Adli Sicil ve İstatistik Genel MdrlĞ. Erişim adresi: <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/> Erişim tarihi:10.04.2020.
- 110) Satcher D. Youth Violence: A Report of the Surgeon General. Department of Health and Human Services, 2001.
- 111) Browne A, Williams KR, Parker RN, Strom KJ, Barrick K. Youth homicide in the United States. In Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice. Springer New York, 2014 p. 5585-95.
- 112) Hockenberry S, Puzzanchera C. Juvenile Court statistics 2013. Pittsburgh, PA: National Center for Juvenile Justice. 2
- 113) OJJDP, Estimated number of juvenile arrests, 2019. Erişim adresi: <https://www.ojjdp.gov/ojstatbb/crime/qa05101.asp>, erişim tarihi:15.05.2020
- 114) Ministry of Justice. Youth Justice Board for England and Wales Youth Justice Statistics 2014/15, England and Wales. Youth Justice Board/Ministry of Justice Statistics Bulletin. Youth Justice Board, 2016. Erişim adresi: <https://www.gov.uk/government/statistics/youth-justice-annual-statistics-2014-to-2015>. Erişim tarihi: 11.04.2020
- 115) United Nations Economic and Social Council World crime Trends and Emerging Issues and Responses in the Field of Crime Prevention and Criminal Justice. Commission on Crime Prevention and Criminal Justice, 2014. Erişim adresi: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/ECN.1520145_EN.pdf. Erişim tarihi: 11.04.2020

- 116) Adli İstatistikler 2019. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. Erişim tarihi:07.12.2020. Erişim adresi: <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1062020170359HizmeteOzel-2019-bask%C4%B1-%C4%B0SA.pdf>
- 117) TÜİK, Haber Bülteni, Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2018. Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30597> Erişim tarihi:11.04.2020
- 118) TÜİK, Haber Bülteni, Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2017. Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27610> Erişim tarihi:11.04.2020
- 119) TÜİK, Haber Bülteni, Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2016. Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24676> Erişim tarihi:11.04.2020
- 120) Üzülmöz İ. Türk Hukukunda Tekerrür. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2002;10(1-2):165-186
- 121) Özbey Ö. Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri. TBB Dergisi. 2010;88:55-106
- 122) Myner J, Santman J, Gordan GC, Perlmutter FB. Variables Related to Recidivism Among Juvenile Offenders. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 1998;42(1):65-80
- 123) Cottle CC, Lee RJ, Heilbrun K. The Prediction of Criminal recidivism in Juveniles, Criminal Justice and Behavior, 2001;28(3):36-374.
- 124) Çocuk Ceza Adalet Sistemi, Unicef Türkiye Temsilciliğinin Çocuk Ceza Adalet Sistemini iyileştirme çalışmaları dahilinde İngilizce'den Türkçe'ye çevrilip bastırılan Innocenti Digest, s.9,10
- 125) Erem F. Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümleri. Seçkin Kitabevi. 12.Baskı, Ankara,1984,Cilt:I-II, s.4
- 126) Erükçü G, Akbaş E. Türkiye'de Çocuk Mahkemeleri Uygulamalarına Eleştirel Bir Bakış. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 2012;3(1):135-153.
- 127) Akyüz, E. Ulusal ve Uluslar arası Hukukta Çocuğun Haklarının Korunması, MEB Yay, Ankara, 2000, s.603.
- 128) Uluğtekin S. Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları, Bizim Büro Yay, Ankara, 1994, s.44
- 129) Balo YS. Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005, s.114.
- 130) Akarca M. Çocukların Ceza Hukukundaki Yeri ve Çocukların Korunması, erişim adresi: <https://www.anayasa.gov.tr/media/3626/akarca.pdf>. Erişim tarihi: 15.06.2020
- 131) Erbay E, Güneş DK, Ege A, Baksi Y, Civelek F. 2010-2012 Yılları Arası Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının İncelenmesi: Ankara 1. Çocuk Mahkemesi Örneği. Toplum ve Sosyal Hizmet. 2015;2(26):31-52.

- 132) Turabi S. Kusurluluk Ve Kusurluluğu Etkileyen Haller. TBB Dergisi, Temmuz-Ağustos 2012;0(101):267-292
- 133) Şensoy N. Çocuk Suçluluğu ve Küçüklük, Çocuk Mahkemeleri ve İnfaz Müesseseleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Matbaası, İstanbul 1949;15:89.
- 134) Efe M. Çocukların Cezai Sorumluluğu. Yüksek Lisans Tezi. Konya-2008.
- 135) Dinçmen K. T.C.K.'nun 54. maddesinin karşısında farik ve mümeyyiz olma kavramının Adli Psikiyatri açısından irdelenmesi. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 10.Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu. İstanbul, M.Ü. Hukuk Fakültesi Yayın No 536, 1993:247-50.
- 136) Cantürk G. Çocuk suçluluğunda adli psikiyatrik değerlendirme. Sted Dergisi 2005;14(2):31-34.
- 137) Öter A. Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenlerine Sosyolojik Bir Bakış. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum. 2018;20(7):739-769
- 138) Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Pekin (Beijing Kuralları) Erişim adresi: http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/cocukadaletsistemininuygulanmasi.pdf. Erişim tarihi:12.04.2020
- 139) Polat, O. (2010). Çocuk suçluluğu. Kriminoloji ve Ceza Hukuku. Erişim adresi: www.kriminoloji.com. Erişim Tarihi: 20.02.2020
- 140) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun (TCK).Resmi Gazete.2004;251611 <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>. Erişim tarihi: 20.02.2020
- 141) Uluğtekin S. Çocukların Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesinde Sosyal İnceleme Raporlarının Yeri, Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi 2010. Erişim adresi: http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/egitimbasvuru_basvuru/cezasorumlulugunun.pdf Erişim tarihi: 14.04.2020.
- 142) Karataş Z, Mavili A. Çocuk Adalet Sisteminde Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi 2019;45:1013-1043.
- 143) Çocuk koruma kanununun uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar hakkında yönetmelik. Resmi gazete.2006;26386 Erişim adresi: http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_diger/cocukkorumakanununuygulanmasi.pdf Erişim tarihi:24.04.2020
- 144) Tüzün B, Elmas İ, İnce H, Akkay E. Bir olgu nedeniyle farik mümeyyizlik kavramının irdelenmesi. Adli Tıp Bülteni. 1997;2:1355-138
- 145) Biçer Ü, Karakaya I, Kurtas Ö. ve ark. Farik ve mümeyyizlik değerlendirmesinde multidisipliner yaklaşımın önemi. Adli Tıp Bülteni. 2002;7:63-68.

- 146) Aksu H, Demirkaya SK, Özgür BG, Gün B. Aydın ilinde bir yıldaki çocuk ve ergen adli olguların değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2013;14(4).
- 147) Işık Ü, Aktepe E, Akyıldız A, Şimşek F, Yıldız A. Bir Üniversite Hastanesinde Değerlendirilen Suça Sürüklenen Çocukların Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri: 2014-2018 Verileri. *SDÜ Tıp Fak Dergisi*. 2019;26(2):175-182
- 148) Gümüştaş F, Yulaf Y, Gökçe S, Sağlam S, Kütük SK. Adıyaman İlinde Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Polikliniğine Yönlendirilen Adli Olguların Bir Yıllık Geriye Dönük İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2014;39(2): 280-289
- 149) Erdoğan MY. Suça Yönlendirilen Ve Yönlendirilmeyen Çocukların Aile İlişkileri İle Saldırganlık Davranışlarının Karşılaştırılması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2005;12(3)
- 150) Harris MB. Aggression, gender and ethnicity. *Aggress Violent Behav* 1996;1:123-146.
- 151) Wong TML, Slotboom AM, Bijleveld CJH. Risk factors for delinquency in adolescent and young adult females: A European review. *European Journal of Criminology* 2010;7(4):266–84
- 152) Gökçen C, Dursun OB. Bir eğitim hastanesi çocuk psikiyatri birimine gönderilen adli olguların incelenmesi. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* 2012; 25(3): 238-43.
- 153) Kızmaz Z. Mükerrer Suçlulukla İlişkili Değişkenler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Elazığ, 2007;17(2):227-249
- 154) Dembo R, Schmeidler R. A Classification of High Risk Youths, *Crime and Delinquency*, 2003;49(2):201-230.
- 155) Leclair DP. *Recidivism Trend Analysis*, Boston: Massachusetts Department of Correction. 1985.
- 156) Tunceroğlu Z. Suça sürüklenen çocuklarda mükerrerliğin irdelenmesi, İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul-2015.
- 157) Güler G, Sungur MA, Kütük MÖ. Suça sürüklenen çocukların klinik ve sosyodemografik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 2018;23(1):39-46.
- 158) Kurtuluş A, Salman N, Günbet G, Boz B, Cenger CD, Acar K. Denizli İlinde 12-15 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri. *Pamukkale Tıp Dergisi* 2009; 2(1):8-14.
- 159) Yağmur F, Renklidağ T, Cantürk G. Ankara Üniversitesinde 1992-2002 yılları arasında yapılan farik ve mümeyyizlik muayenelerinin değerlendirilmesi. *Adli Psikiyatri Dergisi* 2004;1(1):15-20.
- 160) Kandil ST, Hocaoglu Ç, Bağdatlı H, Aktepe E, Yöntem T, Aksu G. Son dört yılda KTÜ Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi'ne başvuran adli olguların değerlendirilmesi. *Klinik Adli Tıp*, 2002;2(2):1-6.

- 161) Karagöz MY, Atılgan M, Sargın OÖ, Demirçin S. Antalya’da suç işlediği iddia edilen çocukların sosyodemografik özellikleri. 10. Ulusal Adli Tıp Günleri Paneller ve Poster Sunuları Kitabı, 2003:148-54.
- 162) Şen S, Karbeyaz K, Toygar M, Akkaya H. Eskişehir’de suça itilen çocukların sosyodemografik değerlendirilmesi, 2012;26(3):146-155190.
- 163) Bilgin NG, Avcı A, Çekin N, Savran B. Farik-İ Mümeyyizlik Muayenesi İçin Gönderilen Çocukların Biyopsikososyal Özellikleri. Adli Tıp Bülteni, 2001; 6 (3): 103-110.
- 164) Farrington D. Criminal Career Research in the United Kingdom, British Journal of Criminology, 1992;32:521-536
- 165) Patterson GR., Crosby L, Vuchinich S. Predicting Risk for Early Police Arrest, Journal of Quantitative Criminology, 1992;8:335-355.
- 166) Blumstein, Alfred, Jacqueline Cohen, Jeffrey A. Roth ve Christy A. Visser (1986), Criminal Careers and Career Criminals, Washington, D.C: National Academy Pres.
- 167) Cömert Ö. Mükerrer Çocuk Suçluluğu: “Bitlis İli Örneği”, Fırat Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi. Elazığ-2008.
- 168) Beşer NG, Arabacı L, Uzunoğlu G. Türkiye’de bir bölge psikiyatri hastanesinde tedavi olan suça itilmiş çocuk profilleri. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2016;17(4): 317- 24.
- 169) Özkök MS, Katkıcı U. Tekrarlayan Çocuk Suçluluğu. Adli Tıp Bülteni, 2000;5(3): 208-210.
- 170) Turla A, Böke Ö, Başar Y, Uslu K. Samsun’da Farik-i Mümeyyizlik Muayenelerinin Sosyodemografik Özellikleri. Adli Tıp Dergisi 2002;16(1):32-39.
- 171) Yamak O. Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı’na Başvuran Suça Sürüklenen Çocukların Değerlendirilmesi. Kocaeli-2019.
- 172) Fındık POT, Arman RA, Altınel ER, Durlanık GE, Özbek H, Semerci B. Suça sürüklenen çocuk suçluların tekrar suç işleme bağlamında psikiyatrik değerlendirmesi. Psikiyatri Ve Klinik Psikofarmakoloji, 2019;29(4):427–434.
- 173) Göker Z, Hesapçıoğlu ST, Sarp KS, ST Kandil. KTU Tıp Fakültesi Çocuk-Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniğine Son İki Yılda Başvuran Adli Olguların Değerlendirilmesi. 2006. 20(3): p. 1-5.
- 174) Şengül H.A ve ark. Ankara 1 Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi’nde akran istismarı nedeniyle yargılanan çocukların değerlendirilmesi. Türk Pediatri Arşivi, 2012;47(4).
- 175) Yıldırım K.Ç. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalında 2006-2011 yılları arasında muayene edilen, kanunla ihtilafa düşen çocukların değerlendirilmesi. Uzmanlık tezi. Adana-2012

- 176) Bilaç Ö, Şentürk PB, Orhon Z, Bayrak A. Suça sürüklenen çocukların suç ve tanı dağılımlarının incelenmesi: Kesitsel bir araştırma. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi 2014;21:115-122.
- 177) Ekşi, H. ve E. Yaman. (2010) Çocuk ve Ergende Şiddet. İstanbul: Kaknüs Psikoloji.
- 178) Uzunköprü GSS. Bir üniversite hastanesine yönlendirilen adli olguların psikososyal, psikiyatrik ve adli özelliklerinin retrospektif olarak değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi. İzmir-2016.
- 179) Gökten E. 2009-2011 Yılları Arasında Bir Devlet Hastanesinde Çocuk ve Ergen Psikiyatrisine Gönderilen Adli Vakalar. Türkiye Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi, 2011;18(2):105-116.
- 180) Duman S. Suça Sürüklenen Çocuklarda Tekrarlayıcı Suç İşleme Davranışları Ve Nöropsikolojik Özellikleri. Uzmanlık Tezi. Denizli-2019.
- 181) Nilsson A. Living Conditions, Social Exclusion and Recidivism Among Prison Inmates, Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention, 2003;4:57-83
- 182) Wang X, Blomberg TG, Li SD. Comparison of the educational deficiencies of delinquent and nondelinquent students. Eval Rev 2005;29:291-312
- 183) Erel Ö, Özkök M S, Katkıcı U. Aydın'da sokakta çalışan çocuklarda suçluluk. Adli Tıp Bülteni, 2002;7(2):56-62
- 184) Aydın B, Turla A, Kocakaya M, Karaarslan B. Samsun'da 2004 yılında suç işlediği iddia edilen çocukların sosyodemografik özellikleri. Adli Psikiyatri Dergisi 2005;2(4): 5-13.
- 185) Öter A. Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Isparta-2005.
- 186) Çırak S. Elazığ Çocuk İslahevinde Suç İşleme Nedenlerinin Araştırılması. Gazi Üniversitesi Meslek Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Ve Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı. Ankara-1996.
- 187) Kızmaz Z, Bilgin R. Sokakta Çalışan/Yaşayan Çocuklar Ve Suç: Diyarbakır Örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2010;9(32):269-311.
- 188) Top K. Suça İtilen Çocuklarda Akıl Ve Ruh Sağlığı Problemlerinin Yaygınlığı Ve Çeşitliliği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul- 2010.
- 189) Zamble E, Quinsey LV. The Criminal Recidivism Process, Cambridge University Press, New York. 2007, s.34,70
- 190) Kızmaz Z. Cezaevi Müdavimler İnatçı Suçlular, Orion Yayınevi, Ankara, 2006, s.2,29-51,77,112,126, 155

- 191) Akduman GB, Cantürk G. Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi, Türk Pediatri Arşivi, 2007;42(4)
- 192) Uzun Z. Suç Ve Değer İlişkisi: Suça Sürüklenmiş Çocuklar Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Ankara-2015.
- 193) Erdoğan F. Kanunla ihtilafa düşmüş çocuklar ve çocuk suçluluğuna etki eden sosyoekonomik faktörler. Yüksek lisans tezi. İstanbul-2010.
- 194) Aslan N, Daşkafa F, Karabulut T, Şahin N. Yargılama Sürecini Tutuklu Olarak Geçirmiş Hükümlü Çocuklarla Halen Tutuklu Bulunan Çocukların Yargılama Süreçlerinin Çocuk Hakları Sözleşmesinin İlgili Maddeleri İle Uyumu. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu. Ankara- Haziran- 2003.
- 195) R Erkan. İstanbul Çocuk Mahkemelerine Sevk Edilen Çocukların Sosyo-Kültürel Çevresi Üzerine Bir İnceleme. T.C. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Genel Sosyoloji Ve Metodoloji Programı. İstanbul-1995.
- 196) Göcek G. Suç faili olan çocuklar açısından çocuk suçluluğu ve çocuklara uygulanan ceza ve güvenlik tedbirleri. Yüksek lisans tezi. İstanbul-2009
- 197) Welte J.W, et al., Substance involvement and the trajectory of criminal offending in young males. The American Journal of Drug Alcohol Abuse 2005;31(2):267-284
- 198) Kabasakal E, Keçeciler R, Özcan S, Özkan M, Ötürk M, Taş D. Ankara Kabala Çocuk İslahevinde Kalan Hükümlü Çocukların Tahliye Sonrasına Yönelik Kaygılar Ve Bunları Etkileyen Faktörler. Ankara Hacettepe Üniversitesi. Y.O. 1997 Ocak .
- 199) Okumuş H, Karakuş M, Çakır L, Enginyurt Ö, Özer E. Ordu İlinde 2010-2014 Yılları Arasında Suça Sürüklenen Çocukların Değerlendirilmesi. Klinik Tıp Pediatri Dergisi. 2016;8(5)
- 200) Öter G, Akalın N. Paşakapısı Cezaevindeki Tutuklu Çocukların Psikososyal, Sosyokültürel, Ekonomik ve Kriminolojik Özellikleri, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 10. Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu, İstanbul, 1993.
- 201) Özçelik TC. Suça Sürüklenen Çocuklarda Risk Etkenlerinin Ve Medikolegal Değerlendirme Sonuçlarının İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Yüksek Lisans tezi, İzmir-2019
- 202) McReynolds LS, Schwalbe CS, Wasserman GA. The Contribution of Psychiatric Disorder to Juvenile Recidivism. Crim Justice Behav. 2010;37:204–216.
- 203) Kim JI, Kim B, Kim BN, Hong SB, Lee DW, Chung JY, et al. Prevalence of psychiatric disorders, comorbidity patterns, and repeat offending among male juvenile detainees in South Korea: a cross-sectional study. Child Adolesc Psychiatry Ment Health. 2017;18;11:6.

- 204) Küçük H. Suç Davranışında Bulunan Çocukların Sosyodemografik Özellikleri Ve Olası Suça İtilme Nedenleri. Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı. Elazığ-2001.
- 205) Özen S, Ece A, Oto R, Tirasci, Y, Goren S. Gelişmekte olan bir ülkede çocuk suçluluğu: Türkiye'de bir il örneği. Uluslararası Hukuk ve Psikiyatri Dergisi, 2005;28(4):430-441.
- 206) Dirol F, Cantürk G, Küçük H. 1997-1999 Yıllarında Elazığ ili Adli Tıp Şube Müdürlüğünde farik ve mümeyyizlik muayenesi yapılan olguların değerlendirilmesi. Klinik Adli Tıp, 2002;2(2):43-6.
- 207) Güleç G, Yenilmez Ç, Balcı YG, Seber G. Çocuk Suçluluğunda Sosyodemografik Özellikler. Klinik Adli Tıp, 2001;1: 69- 80.
- 208) Karagöz M, Karagöz S. Çocuk Suçluluğu Ve Ailenin Sosyo-Ekonomik Kültürel Düzeyi; Bir Anket Çalışması. 8. Ulusal Adli Tıp Günleri, Antalya, 16-20 Ekim 1995;161- 166.
- 209) Hancı İH. Adli Tıp ve Adli Bilimler Kitabı. Çocuk ve Ergen Suçluluğu, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2002;237-262.
- 210) Bilgili M, Kar H, Yavuz E, Akgül E. Farik-i Mümeyyizlik, Gasp ve Hırsızlık. Adli Tıp Dergisi 2002;16(1):18-22.
- 211) Dembo, Richard, James Schmeidler, B. Nini, Gough, C.C Suc, Polly Borden ve Darrell Manning, Predictors of Recidivism to a Juvenile Assesment Center: A Three-Year Study, Journal of Child and Adolescent Substance Abuse, 1998;7:57-77.
- 212) Elibol S. Malvarlığına Yönelik Suç İşlemiş 11-15 Yaş Arası Çocukların Sosyodemografik Özellikleri İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul-1998
- 213) N Alagöz. Kasten Adam Öldürme Suçuna Yönelmiş Ergenler İle Suça Yönelmiş Ergenlerin Benlik Saygılarının Karşılaştırılması. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul-1998.
- 214) Akduman GB, Cantürk G. Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi Türk Pediatri Arşivi, 2007;42(4).
- 215) Kunt V. Suç ve Çocuk. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara- 2003.
- 216) Turan İ. Suça sürüklenen çocuklar: Kocaeli örneği. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, Sakarya-2012
- 217) Ögüt O. Suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri, algılanan aile işlevselliğinin ve ebeveyn tutumlarının suça sürüklenme üzerine etkisinin değerlendirilmesi. Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Kocaeli-2017

- 218) Türkeri S. Çocuk İslahevleri Ve Çocuk Cezaevindeki Çocukların Suç İşleme Nedenleri Açısından İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ve Planlaması. Ankara-1991
- 219) Gürsel C. 13-19 Yaş Gurubunda Suça Eğilimin Araştırılması. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Adli Bilim Dalı. Ankara-1997.
- 220) Yavuzer H. Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2002
- 221) Erkan R, Bağlı M, Sümer F, Ünver M. Sosyal çevrenin sokak çocukluğuna ve çocuk suçluluğuna etkisi: Diyarbakır örneği. 1. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Ankara, 2002.
- 222) Bayındır N, Özel A, Köksal E. Çocuk Suçluluğu Demografisi: Kütahya Şehri Örneği. Polis Bilimleri Dergisi 2007;9:95-108
- 223) Ganzer VJ, Irwin GS. Variables Associated with Recidivism Among Juvenile Delinquent, Journal of Consulting and Clinical Psychology, 1973;40:1-5.
- 224) Çayköylü A, Kuloğlu M, Aksu H. Çocuklar, Suç ve Şiddet, Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu: Çocuk Ve Suç içinde, Ankara: Hegem Yay, 2006:61-74
- 225) Bal H. (2004). Çocuk Suçluluğu (1.Baskı). Isparta: Fakülte Kitabevi
- 226) Isir AB, Tokdemir M, Küçük H, Dulger HE. Role of family factors in adolescent delinquency in an Elazığ/Turkey reformatory. J Forensic Sci 2007;52(1):125-7.
- 227) Gökpınar M. Sosyal ve kriminal boyutlarıyla çocuk suçluluğu. TBBB Dergisi, 2007;72-206.
- 228) Doğan N. Çocukları Suça İten Nedenlerin İncelenmesi Ve Suç Türleri. T.C Gazi Üniversitesi Meslek Eğitim Fakültesi. Çocuk Gelişimi Ve Yönetimi Eğitim Bölümü. Ankara-1995.
- 229) Ayan S. Suçlu Kim? Türkiye’de Çocuk Suçluluğu, 1.Baskı, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2011, s. 19-21, 107-117,
- 230) Erkan R. İstanbul Çocuk Mahkemelerine Sevk Edilen Çocukların Sosyo-Kültürel Çevresi Üzerine Bir İnceleme. T.C. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Genel Sosyoloji Ve Metodoloji Programı. İstanbul-1995.
- 231) Farrington DP, Welsh BC. Saving Children From A Life Of Crime, Early Risk Factors and Effective Interventions, Oxford University Press, Inc, New York, 2008, pp.4,57, 67-70,84-88
- 232) Hollin CR, Browne D, Palmer EJ. Delinquency and Young Offenders, 1st edition, Wiley-Blackwell, New Jersey, 2002, p.10,11,15,
- 233) Topses MD. Mükerrer Suçluların Sosyo-Kültürel Özellikleri: Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Örneği, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2013;18: 257-287

- 234) Sevük HY. Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kurumsal Yaklaşım, İstanbul: Beta Yayınevi, 1998
- 235) Moffitt TE, Gabrielli WF, Mednick SA, Schulsinger F. Socioeconomic Status, IQ and Delinquency. J Abnorm Psychol 1981;90(2):152-156.
- 236) Farrington DP, Loeber R. Epidemiology of juvenile violence. Child Adolesc Psychiatr Clin N Am 2000;9(4):733-48
- 237) Doğan NN. Çocuk suçluluğu ve çocuk mahkemeleri. Adalet Dergisi, Ocak-Şubat 1990:174
- 238) Işıktaç Y. Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanış Biçimi – Uygulama Esaslar, HFSA Hukuk Felsefesi Ve Sosyolojisi Arşivi: Hukuksal Olgular Araştırması Ve Hukuk Devleti – Hukuk Devleti Uygulaması Ve Görgül Araştırılmasının Bilimsel Temelleri, 1994;3:199-215
- 239) Wasserman GA, Keenan K, Tremblay RE, Coie JD, Herrenkohl TI, Loeber Rolf, et al. Risk and protective factors of child delinquency. Child Delinq Bull 2003:1-16.
- 240) Düvenci Ş. Suç İşlemiş Ergenlerle Suç İşlememiş Ergenlerin Kişilik Yapılarının Karşılaştırılması. T.C. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul-1995
- 241) Sarı SA, Çiçek AU, Bütün C, Yıldırım A. Sivas İlinde Suça Sürüklenen Çocuk Olguların Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri. Adli Tıp Bülteni, 2019; 24(3): 177-182
- 242) Eray Ş, Murat D, Uçar HN. Çocuk Psikiyatri Polikliniğine Adli Rapor Amacıyla Yönlendirilen Olguların Klinik ve Sosyodemografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2018;44(3):173-177
- 243) Farrington DP. Human Development and Criminal Careers. The Oxford Handbook of Criminology, (ed. Mike Maguire, Rod Morgan ve Robert Reiner), New York: Oxford University Press, 1997, s. 361-409
- 244) Şenses A, Akbaş S, Baykal S, Karakurt MN. Hırsızlık suçuna sürüklenmiş erkek Ergenlerin psikiyatrik tanı dağılımları ve Nöropsikolojik özellikleri. Adli Tıp Dergisi, 2014;28(3):223-231
- 245) Ayaz M, Ayaz AB, Soylu N. Çocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme. Klinik Psikiyatri Dergisi, 2012;15(1):33-40.
- 246) Yüksel T. Bir Üniversite Hastanesi Çocuk Psikiyatrisi Polikliniğinde Değerlendirilen Suça Sürüklenen Çocuklar. Dicle Tıp Dergisi, 2019;46(3):559-565
- 247) Tamer H, Açıksarı Ö, Ketten A ve ark. Kahramanmaraş İlinde Suça Sürüklenen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri. Türk Tıp Bilimleri Der., 2014;28(2):115-20.

- 248) Boz B, Yücel F, Kuğu N, Özdemir L. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde 1997-1999 yıllarında Farik ve Mümeyyizlik Muayenesi Yapılan Olguların Değerlendirilmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 1999;21: 233-6.
- 249) Nasıroğlu S, Semerci B. Mental problems and sociodemographic characteristics in children driven to committing crimes and the preparation of forensic reports. Psychiatry and Clinical Psychopharmacology. 2017;27(2):132-8
- 250) Akyüz G, Beyaztaş FY, Kuğu N, Analan E, Doğan O. Suç İşledikleri İddiasıyla Muayeneye Gönderilen Çocuk Ve Ergenlerde Sosyodemografik Ve Klinik Özelliklerin Değerlendirilmesi. Adli Tıp Bülteni 2000; 5(2): 70-5.
- 251) TUİK. Haber Bülteni. Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2019-33625> Erişim tarihi: 07.12.2020.
- 252) TUİK. Haber Bülteni. Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2015-2019. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvencuk-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2015-2019-33632> Erişim tarihi:07.12.2020.
- 253) Karbeyaz K, Çelikel A, Akkaya H, Balcı Y. Suça sürüklenen çocuklarda maliyet analizi örneği: olgu sunumu. Osmangazi Tıp Dergisi. 2018;40(3):107-110
- 254) Alıkaşifoğlu M. Akran istismarı. Türk Ped Arş 2011; 46 (Özel Sayı): 31-4
- 255) Akduman GG, Baran G. Suça karışan ve karışmayan 12-15 yaş grubundaki çocuklarda akran istismarının çeşitli ailesel özelliklerle ilişkisi. Anadolu Psikiyatri Derg 2011; 12(1): 76-83.
- 256) Allisona MD, Ireland JL. Staff and prisoner perceptions of physical and social environmental factors thought to be supportive of bullying: The role of bullying and fear of bullying. Int J Law Psychiatry 2010;33:43-51.